

VATAN TOPRAKLARINDAKİ İMZA: TÜRK YER ADLARI, ZİLE KAZASI ÖRNEĞİ (1455-1575)

*Murat HANİLÇE**

ÖZET

Toplumların kültür hazineleri içerisinde önemli bir paya sahip olan yer adları, ait oldukları toplumların hafızalarını canlı tutar ve kültürün geçmişten geleceğe aktarılmasında önemli rol oynar. Bir ulusun dil, tarih ve coğrafi özellikleri âdeta bu adlarda hayat bulur. Bu makalede 1455-1575 yılları arasında Zile kazası yer adları, arşiv kayıtlarına göre ele alınmıştır. İlk olarak, Zile kazasının kısa bir tarihi verilip kazaya bağlı nahiyelerin günümüzdeki yerleri ortaya konmuştur. Zile adı üzerinde durulduktan sonra kazadaki yer adları çevre ve insanla ilgili özelliklere göre toponimi biliminin metotları çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Çalışmanın amacı Zile yer adlarını tespit edip Tokat, Yozgat ve Çorum ili yer adlarının kökenlerine katkı sağlamaktır.

Çalışmanın çerçevesi, büyük ölçüde, XV ve XVI. yüzyıla ait mufassal tahrir defterlerine dayalı olarak çizilmiştir. XV. ve XVI. yüzyıllarda Zile kazası ve bu kazaya bağlı 7 nahiyede mufassal tapu tahrir defterlerine kaydedilen toplam 557 yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu toplamın 13'ü Zile kaza merkezindeki mahallelerden, 188'i köylerden, 339'u mezralardan, 1'i kaleden, 8'i kışlaklardan, 1'i yaylaklardan, 6'sı merkez ve 1'i ise mezra grubundan meydana gelmektedir. 6 merkezden 1'i mezra grubuna aitken 5'i nahiyeye merkezi konumundadır. Zile kazası dâhilinde aslında 3 kale olup bunlardan Halka-i Hass nahiyesindeki Ağcakale, kale olarak defterlere kaydedilmişken Karahisar-ı Behramşah kalesi nefsi nahiyeye ve Danişmend-i Bahşayış kalesi ise Karadığın mezrası ile beraber köy (karye) olarak belirtilmiştir. Mezra, yaylak ve kışlaklar genellikle geçici ya da mevsimlik yerleşim birimleri sayılmakla beraber özellikle 1575'de bu mezralardan bazılarının nüfus barındırdıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zile, Acacı ve Özi Kavağı, Halka-i Hass, Hüseyinabad, Karahisar-ı Behramşah, Kızıkünbed, Kuştaş, Meşhedabad, Yeni Müslüman, toponimi, yer adı.

* Öğr. Gör. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, El-mek: murat.hanilce@gop.edu.tr

**THE SIGNATURE ON HOMELAND: TURKISH SETTLEMENT
NAMES, A CASE STUDY OF ZILE (1455-1575)**

ABSTRACT

Settlement names having an important place in the cultural treasures of societies keep alive the memories of their own societies and play an important role in the transferring of the culture from the past to the future. Linguistic, historical and geographical characteristics of a nation are enlivened in these names. In this article, settlement names of the district of Zile are examined according to archive documents between 1455 and 1575. Firstly, a short history of the district of Zile was given and the present-day places of the sub-districts attached to the district were determined. After the examination of the name of Zile (Zela), the settlement places in the district were classified according to the characteristics concerned with environment and people in the framework of the methods of toponymy science. The aim of the article is to determine the settlement places of Zile and provide contribution with the origins of the settlement names of the provinces of Tokat, Yozgat and Çorum.

The framework of the study is drawn to a great degree as being based on the the XV and XVIth century detailed tahrir registers. During the XV and XVIth centuries, there are a total of 557 settlement places recorded in detailed tahrir registers in the district of Zile and 7 sub-districts attached to this district. This total consists of 13 quarters attached to the center of the district, 188 villages, 339 hamlets, 1 fortress, 8 sheltered places, 1 mountain pasture, 6 centers and 1 group of hamlets. One of the 6 centers is belonged to 1 group of hamlets, the other 5 centers are the sub-district centers. In reality, there are 3 fortresses in the district of Zile. These are Ağcakale fortress in the sub-district of Halka-i Hass, Karahisar-ı Behramşah fortress in the sub-district of Karahisar-ı Behramşah and Danişmend-i Bahşayış fortress together with the hamlet of Karadiğın. Although hamlets, mountain pastures and sheltered places are counted as temporary or seasonal settlement places in general, some of these hamlets is determined to have population in the year of 1575.

Key Words: Zile, Acacı ve Özi Kavağı, Halka-i Hass, Hüseyinabad, Karahisar-ı Behramşah, Kızılkünbed, Kuştaş, Meşhedabad, Yeni Müslüman, toponimy, settlement name.

1. GİRİŞ

Verilişinde pek çok etkenin bulunduğu yer adları, bir coğrafyanın, toprak parçasının oraya yerleşen halklar tarafından vatanlaştırılmasının ilk ve en önemli aşamasını teşkil eder. (Akar, 2006: 51). Gerçekten de insanlar üzerinde yaşadıkları ve hâkimiyet kurdukları sahalardaki yerleşmelere isim verirken yerleşmenin bulunduğu yerin fizikî özelliklerinin yanısıra beşerî ve iktisadi özelliklerini de dikkate almakta ve o yerleşmeye kendi dil, kültür, örf ve âdetlerine en uygun isimleri vermektedir. Bu sebeple, yerleşmenin coğrafi, tarihî ve genel karakterini tanımada rol oynayan yer adlarının önemi büyüktür. (İbret, 2003: 53)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013*

Özel adlar ve özellikle kişi adlarını inceleyen bilim dalı *onomastik*, bu bilimin yer adları ile uğraşan alt kolu ise toponimdir¹ (Yedi yıldız, 1984: s. 25). Batıda adbilimin bir alt kolu olarak gelişmeye başlayan yer adları bilimi, yalnızca dilbilimin konusu olarak kalmamış, tarih, sosyoloji, antropoloji, biyoloji gibi değişik bilim dallarının da ilgilendikleri bir alan haline gelmiştir. Tarih boyunca değişik kültürlerin yerleşme ve geçit alanı olmuş olan ülkemizde ise toponomi çalışmaları 1920'lerden itibaren başlamış ve bu alanda birçok araştırma eseri kaleme alınmıştır (İnan, 1987; Eren, 1965; Baykara, 1988; Budak, 2001; Sakaoğlu, 2001). 1984 yılında Türk Yer Adları Sempozyumu düzenlenmiş ve burada yer adları ile ilgili birçok sorun ve çalışma yöntemi konunun uzmanları tarafından dile getirilmiştir. Bildiriler ve makaleler dışında Türkiye'deki yer adları ile ilgili lisansüstü düzeyde çalışmalar da her geçen gün artmaktadır (Kurgun, 2002; Palancı, 1996; Şenel, 2003; Yıldırım, 2006). Ancak bu çalışmalar genellikle Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri tarafından yapılmakta olup genellikle mevcut yer isimleri üzerine odaklanmaktadır. Bu çalışmalara ek olarak Osmanlı arşiv belgelerinden yola çıkılarak yapılacak geniş çaplı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Kronik tarih kitapları, seyahatnameler, şer'iyye sicilleri ve benzeri, kıymetli haiz kaynaklar Türkiye yer adları konusunda yeterince seferber edilememiştir. Bu tarihî kaynakların yalnız sınırlı bir kısmı, bazı araştırmacılar tarafından incelenmiştir (Sarı, 2000; Açıkgöz, 2004).

Bölgesel bir çalışma niteliği taşıyan bu makalede, Orta Anadolu'nun kuzeyinde yer alan Sivas eyaleti merkez sancağına bağlı Zile kazasındaki yer adları ele alınacaktır. Bölge, 1071 Malazgirt zaferinden günümüze kadar kesintisiz olarak Türk yerleşim alanı olması nedeniyle Anadolu'daki Türk kültürünün en eski ve en derin izlerini taşıması bakımından önemlidir. Çalışmanın ana kaynakları, 1455-1600 dönemini kapsayan 1455, 1520 ve 1575 yıllarına ait *tapu-tahrir defterleri*². 15-16. yüzyıllardaki bu yer adlarının günümüzde ne kadarının mevcut olduğunu tespit etmek için İçişleri Bakanlığı tarafından 1928'de basılan "Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları" ile 1933'te yayımlanan "Köylerimiz" isimli genel kitaplara, Tokat İl yıllıklarına ve modern haritalara müracaat edilmiştir. Adı geçen defterlerdeki yerleşme yerleri (köy, mezraa, kışlak ve yaylak) adları; kelime yapıları ve kökenleri, günümüzde idari olarak bağlı oldukları il ve ilçe merkezleri bakımından tablolaştırılmıştır. Aşağıda bu tablo çerçevesinde Zile bölgesinin yer adları önce kelime yapısı ve köken açısından değerlendirilmiştir. Ardından yer adları kategorilere ayrılarak her bir kategorideki isimler hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca bütün bu değerlendirmelerin daha iyi anlaşılabilmesi ve kıyaslamalar yapılabilmesi için ekler kısmında 1455-1600 dönemi Zile kazası yer adları listesine de yer verilmiştir.

2. ZİLE KAZASI YER ADLARI

Zile geçmişten günümüze Anziliya, Zelid, Zela, Gazala, Silay ve Karkariye gibi adlar almıştır. Bunlardan Zelitis'in Persler döneminde Zile'yi de içine alan bir bölge olduğu öne sürülmektedir. Zile (Zela) adı³, kutsal yol ya da geçit anlamında Sila yani S(wa)-ila (Luwi dili) kelimesinden türemiş de olabilir (Umar, 1993: 825).

¹ Onomastiğin yer adları dışında başka alt dalları da bulunmaktadır. Antroponimi şahıs adlarıyla, hidronimi ise deniz, nehir, göl gibi su adlarıyla ilgilenmektedir. Kütükoğlu, M. (1991), *Tarih Araştırmalarında Usul*, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, s.15.

² BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), *TD (Tapu Tahrir Defteri)* 2, s.241-362; *BOA TD 79*, s.191-303; TKGM (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü), TKA (Tapu ve Kadastro Arşivi), *TD 12*, s. 126a-210b.

³Zile geçmişten günümüze Anziliya, Zelid, Zela, Gazala, Silay ve Karkariye gibi adlar almıştır. Bunlardan Zelitis'in Persler döneminde Zile'yi de içine alan bir bölge olduğu öne sürülmektedir. Bu konudaki tartışma için Bk. Altındal, B. (2011), *Zela'dan Zile'ye Tarihi Yolculuk*, İstanbul, s. 45. Zile adıyla ilgili farklı bir yorum da Charles Textier tarafından yapılmıştır. Textier'e göre, Bitinya Krallarından Nicomede'nin oğlu Zielas bu bölgeye hâkim olmuş ve Pont memleketindeki bölge adını bundan almıştı. Bk. Textier, C. (2002), *Küçük Asya*, Cilt: 3, çev. Ali Suat, İstanbul, s. 163, 168 ve 169. Zile müftülerinden Arif Kılıç ise Zile Kalesinin Roma kumandanlarından *Sula* tarafından yapıldığını öne sürüp ismi bu kumandana dayandırma gayretinde olmuştur. Danişmendliler döneminde adının "mübarek vatan"

Turkish Studies

Anadolu'da eski bir yerleşim merkezi olan Zile'nin M.Ö. 1900 yıllarında Ninova Melikesi Semiramis tarafından kurulduğu düşünülmektedir⁴. Sırasıyla Hititler, Frigler ve Pontus egemenliğinde yaşayan Zile şehri daha sonra Roma İmparatorluğu'nun Anadolu'daki önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir⁵. Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasına bağlı olarak Zile, 395'te Doğu Roma sınırları içerisinde kalmıştır. 1071 Malazgirt Zaferi'nden kısa bir süre sonra Zile'de günümüze kadar kesintisiz bir şekilde devam edecek Türk egemenliği başlamıştır⁶.

1398'de Osmanlı padişahlarından Yıldırım Bayezid'in Kâdı Burhanettin Devleti'ne son vermesiyle Zile Osmanlı idaresi altına girmiştir (Gökbilgin, 1979: 404). Osmanlı Devleti 1413 yılında Anadolu ve Rumeli Beylerbeyliği'nin yanında üçüncü bir idari birim olarak Rum Beylerbeyliği'ni kurunca Zile de bu eyalete dâhil edilmiştir (Şimşirgil, 1989: 290-291). Zile, 1455 tarihli tahrir defterinde nahiye olarak geçmekte, ancak merkezi nef-i şehîr olarak gösterilmektedir. 1520 ve 1575 tarihli defterlerde ise Sivas livasına bağlı kaza olarak anılmaktadır. XVI. yüzyıl içerisinde Zile, merkezinde 13 mahalle ve 39 köy ile 17 mezra bulunduran bir kazadır. Ayrıca, kazaya bağlı 8 nahiye bulunmaktaydı. 17. yüzyılda Sivas'a bağlı bir sancak haline getirilen Zile, 1847 yılından itibaren Amasya'ya bağlı bir kaza olarak karşımıza çıkmaktadır (Sezen, 2006: 538). 1880'de ise sancaklık statüsü kazanan Tokat'a bağlanan Zile kazası günümüze kadar bu özelliğini korumuştur (Açıkel, 2004: 333-334). 15. ve 16. yüzyıllarda Zile kazasını oluşturan nahiyeler şunlardır:

*Acacı*⁷ ve *Özi Kavağı Nahiyesi*: İncelen dönemde 1 nefis, 24 köy ve 26 mezra adı tespit edilen nahiye, günümüzde Yozgat iline bağlı Kadışehri⁸ ile Çekerek ilçesi ve bu ilçelerin kırsalını kapsamaktaydı. Nahiye sınırları içerisinde bulunan Kadışehri köyü Kadışehri ve Hacıköy köyü ise Çekerek ilçe merkezlerinin çekirdeğini oluşturmuştur.

anlamında Silay olarak korunduğu ve yine şehre *Karkariye* adı verildiği de Kılıç tarafından belirtilmiştir. Arif Kılıç'tan naklen, Bk. Altındal, *age*, s. 46. İncelediğimiz defterlerden 2 numaralı Tapu Tahrir defterinde ise Zili şeklinde anılmış olup diğer defterlerde açık bir şekilde Zile adına rastlanmaktadır. Evliya Çelebi de seyahatnamesinde Zili adına nispetle Türklerdeki halı, kilime "zili" dendiği, bölgede dokumacılığın yaygın olmasına dayanarak şehrin adının buradan geldiğini dile getirmiştir. Bk. Altındal, B. (2011), *age*, İstanbul, s. 180.

⁴ Strabon (1969), *Coğrafya (Geographika)*, çev. A. Pekman, Kitap XII, Bölüm III, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, s. 55-56. Ancak Zile'ye 25 km. uzaklıktaki Maşathöyük'te yapılan kazılar sonucunda elde edilen bulgular Zile'nin tarihinin daha eskilere dayandığını ortaya koymuştur. Bk. Altındal, B. (2011), *age*, s. 19.

⁵ Zile'nin Türk egemenliğine kadar geçirdiği dönemler hakkında ayrıntılı bilgi için Bk. Meral, Y. ve S. (1982), *Her Yönüyle Zile*, Sanem Matbaacılık, s. 17-18; Kılıç, A., *Zile Tarihi*, Çağlı Dergisi, Cilt:1, Sayı: 1, Zile, s. 16-17.

⁶ Atalar, M. M. (1988) "Zile'nin Tarihçesi", *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (13-17 Ekim 1986)*, Samsun, s. 305-307. 1071'de Türklerin Anadolu'da yerleşme amaçlı fetihlerinin başlamasıyla beraber Zile, Danişmendliler tarafından fethedilmiştir. Zile'nin Danişmendliler tarafından fethi tarihiyle ilgili çeşitli görüşler ortaya sunulmakla beraber, şehrin fetih tarihinin 1074 olması kuvvetli bir ihtimaldir. Bk.: Sevim, A. (1988), *Anadolu'nun Fethi: Başlangıçtan 1086'ya Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, s. 82-83. 1166'da Nizameddin Yağlıbasan'ın ölümü üzerine tekrar Bizans egemenliğine geçen şehir, kısa süre sonra Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan tarafından ele geçirilmiştir. Şahin, M., Karabacak, Y. (2005), *Coğrafi, Tarihi, İdari, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Zile*, Tofset Matbaacılık, Tokat, s. 23. Moğolların 1243 Köseadağ Savaşı'yla Anadolu Selçuklularını zayıflatmasının ardından şehre 1365'te Eretna Beyliği ve 1381'de ise Kadı Burhaneddin Devleti hâkim olmuştur. Bk: Şimşirgil, A. (1991), "Osmanlılar İdaresinde Zile Şehri (1455-1574)", *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, s. 231-243.

⁷ Cumhuriyet döneminde yapılan idari değişiklikler sonucu Acacıhöyük adıyla bir köye dönüşen nahiye 1944'te Hacıköy'ün Yozgat'a bağlı Çekerek ilçesine dönüştürülmesiyle bu ilçeye bağlanmıştır. 30. 12. 1998 tarihinden itibaren belde hüviyeti kazanmıştır. Belde belediye meclisinin "Acacı" kelimesinin söyleniş zorluğunu ve bir mana içermemesini öne sürerek yaptığı başvurular sonucu 2000 senesinde Bakanlar Kurulunun aldığı kararla Acacı ismi kaldırılarak buraya Bayındırhöyük adı verilmiştir. Gerçekten de Acacı adının nerden geldiğini ortaya koymak güçtür. Bölgede halk arasında yaygın Acacıhöyük efsanesine göre Aca adı, eski tarihlerde burada yaşayan bir kralın Ece adlı kızına ithafen buraya verilen Ece isminin bozulmuş şekli olabilir. Ayrıntılı bilgi için bk: Koç, B. (2003), *Tarihi ve Kültürüyle Çekerek*, Çekerek Belediyesi Yayını, Ankara, s. 146-149.

⁸ Kadışehri ilçesinin geçmiş dönemleri ve günümüzdeki durumu ile ilgili Bk. *Dünden Bugüne Kadışehri Belediyesi* (tarihsiz), Kadışehri Belediyesi, Ankara, s. 1-2.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

Halka-i Hass Nahiyesi: Merkezi bulunmayan bu nahiyeye 19'u köy, 17'si mezra ve 1'i kale olmak üzere 37 toplam yerleşim birimine sahipti. Dikmesöğüt ve Ovacık gibi yaşayan köy isimlerine bakıldığında Halka-i Hass nahiyesinin de günümüzde Yozgat ili Kadışehri⁹ ilçesi sınırları içerisinde yer aldığı düşünülebilir. 1944'te Çekerek'e bağlı bir nahiyeye dönüşen Kadışehri, 1990 senesinde Yozgat ili ilçelerinden biri olmuştur (Sezen, 2006: 263).

Hüseyinabad Nahiyesi: 46'sı köy, 142'si mezra, 7'si kışlak ve 2'si nefis olmak üzere toplam 197 köy ile Zile kazası içerisinde en çok yerleşim birimine sahip olan Hüseyinabad, 1455 tarihli defterde vilayet, 1520 tarihli defterde kaza ve son olarak 1575 tarihli defterde Zile kazasına bağlı bir nahiyeye olarak kaydedilmiştir. Nahiyeye merkezi Yapa-i Cedid köyüdür. Hüseyinabad günümüzde Çorum ili Alaca ilçesi sınırları içerisinde kalmıştır. Ayrıca bazı mezraları ise Yozgat ili Sorkun ilçesi dâhilinde bulunmaktadır. Hüseyinabad sınırları içerisinde Alacalar adıyla bir köy bulunmakla beraber bu köyün Alaca adına katkısını ortaya koyacak yeterli veriye ulaşmamız mümkün olmamıştır. Yine, 1455 tarihli defterde Hüseyinabad adı yerine Hüseyinova adı tercih edilmiştir¹⁰. Alaca¹¹, 1846'da Bozok'a bağlı bir kaza, 1867'de Çorum merkeze bağlı nahiyeye haline gelmiştir. Bu tarihten sonra da Çorum sınırları içerisinde kalmıştır (Sezen, 2006: 20).

Karahisar-ı Behramşah Nahiyesi: 16 köyü, 82 mezrası, 1 kışlağı, 1 kale ve nahiyeye merkezi ile toplam 101 yer adı tespit edilebilen Karahisar-ı Behramşah günümüzde Yozgat'ın Kadışehri ile Akdağmadeni¹² sınırları içerisinde yer almaktadır. Selçuklu dönemi tarihî kaynaklarında Karahisar-ı Behramşah'a ilişkin ilk kayıt, Sultan I. Alâaddin Keykubad döneminde (1220-1237) Sivas-Kırşehir kervan yolu üzerindeki Karahisar-ı Behramşah ve yöresinin Mengücek meliki Nasıreddin Behramşah'a, Erzincan kentinin teslimi karşılığında iktâ olarak verildiğine ilişkindir (Özcan, 2008: 92-93). 17. yüzyılda Zile'ye ve 1846'da Yozgat'a bağlı bir kaza iken bu tarihten sonra kaza vasfını yitirmiştir (Sezen, 2006: 278). Diğer adı Muşalim kalesi¹³ olan Karahisar-ı Behramşah kalesi bugün Yozgat ili Akdağmadeni Muşali köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Yeri konusunda Wittek ayrıntılı bilgi vermektedir.¹⁴

⁹ Kadışehri, Çekerek ve Eski (Aydıncık) 1921 yılına kadar Zile sınırları içerisinde kalmış ancak 1921 yılında çıkarılan bir kanunla her ikisi Devecidağı kazası adı altında birleştirilip Yozgat sınırlarına katılmıştır. Bk. Bekir Altındal, *age*, s. 157.

¹⁰ Şemseddin Sami ve Ali Cevat'ın kayıtlarına bakıldığında Hüseyinabad'ın Zile'den sonra Yozgat'a bağlandığı, 1919 yılında ise Çorum'a bağlı ilçe olduğu anlaşılmaktadır. Bk.: *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt: 3, s. 2042.

¹¹ Çorum ili Alaca ilçesinin tarihi seyri ile ilgili daha detaylı bilgi için Bk.: Geçmişten Geleceğe Alaca (2002), Alaca Kaymakamlığı Yayını, Yozgat, s. 3-35.

¹² 1815'e kadar herhangi bir yerleşmeye sahip olmayan Akdağmadeni bu tarihten itibaren bölgede gümüş ve kurşun yataklarının işletmeye açılmasıyla giderek önem kazanmıştır. 1830'da nüfusu iyice artan yöre, 1839'da nahiyeye, 1860'ta da kazaya dönüştürülmüştür. Bu açıdan bakıldığında araştırmamıza konu oluşturan dönemlerde Karahisar-ı Behramşah'ın yörede canlılık sahibi olduğu ancak Akdağmadeni'nin öne çıkmasıyla beraber canlılığını yitirdiği de öne sürülebilir. Bk.: *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt:10, s. 7651.

¹³ Behramşah'la ilgili diğer bir görüş ise onun Birinci İzzeddin Keykavus'un büyük beylerinden Emir-i Meclis Mubarezeddin Behramşah olduğu ve kendi adıyla bilinen kaleyi inşa ettirdiği şeklindedir. Kalenin XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edildiği ve güney kısmının zamanla yerleşime açıldığı da düşünülmektedir. Müşalim adı yerel bir idarecinin oğlu Ali Beyin (öl. 1471) babası ve gerçek adı Nusret olan Müşalim'den gelmektedir. Bu bölge Müşalim ailesinin yıllarca tasarrufunda kalmıştır. Malikâne hissesi Karahisardaki Ali Şir zaviyesi ile Karabıyık ve Ağcakoca Zaviyeleri'ne ait iken, divani hisseleri ise Zile (Tokat) zaimi Müşalim'in sülalesinden olan ve yukarıda adı geçen Ali Bey'in oğluna ait idi. Bölgenin ahalisi Dulkadirli Şehsuvaroglu Ali Bey'in tasarrufundaki topraklarda çalışan Çongar ve Ulu-yörük taifelerinden oluşmaktaydı. Bk.: Arslan, L. (2005), H. 963/M. 1556 Tarihli Mufassal Tahrir Defterine Göre Bozok Sancağı'nın Ekonomik ve Demografik Yapısı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. 116.

¹⁴ Kale eteğindeki ovanın güneydoğu kıyısında, kaleden 10 km. ileride maden ocağı işletilen Akdağ vardır. Dolayısıyla kale, bu kasabanın kuzeybatı yönündedir. Kale, adını yakınındaki Müşalim köyünden alır. Selçuklular zamanında İkinci Keyhüsrev döneminde (1236-1246) yaptırılmıştır. Ancak Wittek ismin nereden geldiğini izah edememiştir. Bk.: Wittek, P. (1969), "Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Yer Adları", çev. Mihri Eren, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, Cilt: I, Konya, s. 236-240. Karahisar-ı Behramşah'ın tarihi gelişimi ve Akdağmadeni'ne dönüşümü ile ilgili detaylı bilgi için Bk. Yurtlu,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

Kızılkünbed nahiyesi: 13 köyü, 14 mezrası ve 1 yaylakı bulunan Kızılkünbed nahiyesi bugün Yozgat ili Çekerek ve Aydıncık ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Hatta bu nahiye sınırları içerisinde yer alan Eski köyü, Aydıncık ilçesinin merkezine dönüşmüştür¹⁵.

Meşhedabad Nahiyesi: 16 köy, 20 nahiye ve 1 nefis olmak üzere 37 yerleşim birimi adı tespit ettiğimiz Meşhedabad bugün Zile sınırları içerisinde kalmıştır. Bugün Yalın yazı, Zile Boztepe beldesine bağlıdır (Altındal: 2011: 118).

Kuştaş Nahiyesi: 8 köy ve 12 mezra kaydı bulunan Kuştaş bugün Zile sınırları içerisinde iğdir nahiyesi ve kırsalını kapsayan bir bölgedir.

Yeni Müslüman Nahiyesi: Halen Zile içerisinde bulunan ve eski adını yeni isimleriyle birlikte korumaya devam eden nahiye, Yıldıztepe (Boztepe) beldesi ve kırsalını kapsamaktaydı (Altındal, 2011: 118).

XV. ve XVI. yüzyıllarda Zile kazası ve bu kazaya bağlı 7 nahiyede mufassal tapu tahrir defterlerine kaydedilen toplam 557 yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu toplamın 13'ü Zile kaza merkezindeki mahallelerden, 188'i köylerden, 339'u mezralardan, 1'i kaleden, 8'i kışlaklardan, 1'i yaylaklardan, 6'sı merkez ve 1'i ise mezra grubundan meydana gelmektedir. 6 merkezden 1'i mezra grubuna aitken 5'i nahiye merkezi konumundadır. Zile kazası dâhilinde aslında 3 kale olup bunlardan Halka-i Hass nahiyesindeki Ağcakale kale olarak defterlere kaydedilmişken Karahisar-ı Behramşah kalesi nefis-i nahiye ve Danışmend-i Bahşayış kalesi ise Karadığın mezrası ile beraber köy (karye) olarak belirtilmiştir. Mezra, yaylak ve kışlaklar genellikle geçici ya da mevsimlik yerleşim birimleri sayılmakla beraber özellikle 1575'de bu mezralardan bazılarının nüfus barındırdıkları tespit edilmiştir¹⁶. Öte taraftan, Karahisar-ı Behramşah nahiyesinde 7, Acacı ve Özikavağı'nda 4 Kızılkünbed'de 3 ve Hüseyinabad'da 10 mezra birden çok mezrayı içinde barındırmaktadır. (Bk. Ekler). İncelememize konu oluşturan toplam 557 yer adından 153'ünün günümüzde yaşadığı görülmüştür. Bunlardan 89 köy, köy özelliğini sürdürerek bugüne ulaşmıştır. 4 köy ve 1 mezra ilçe merkezine dönüşmüştür. 51 mezra köy olarak varlığını devam ettirmektedir. 3'ten fazla köy ve 2 mezra belde haline gelmiştir. 1 kışlak ve 2 kale köy durumundadır. Bu yerleşim birimlerinin büyük çoğunluğu Zile'de olmak üzere, Yozgat'a bağlı Kadışehri, Çekerek, Aydıncık, Akdağmaden, Saraykenti ve Sorgun ilçeleri ve Çorum'a bağlı Alaca ilçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu da incelediğimiz yerleşim birimlerinin %27,28'ine tesadüf etmektedir. Ancak yapılacak saha araştırmaları ile mezraların yoğun olduğu bu bölgede bazı eski yerleşim yeri isimleri mevki adlarında karşımıza çıkabilecektir.

Tablo.1. XV. ve XVI. Yüzyıllarda Zile Kazası ve Nahiyelerinde Yerleşim Birimleri

İdari Birim	Mahalle	Köy	Mezra	Kale	Kışlak	Yaylak	Nefis	Mezari	Toplam
Zile Kazası	13	39	17	0	0	0	0	0	69
Acacı ve Özi Kavağı Nahiyesi	0	24	26	0	0	0	1	0	51
Halka Hass Nahiyesi	0	19	17	1	0	0	0	0	37
Hüseyinabad Nahiyesi	0	46	142	0	7	0	2	0	197
Karahisar-ı Behramşah Nahiyesi	0	16	81	0	1	0	1	1	100
Kızılkünbed Nahiyesi	0	13	14	0	0	1	0	0	28
Kuştaş Nahiyesi	0	8	12	0	0	0	0	0	20
Meşhedabad Nahiyesi	0	16	20	0	0	0	1	0	37
Yeni Müslüman Nahiyesi	0	7	10	0	0	0	1	0	18
Toplam	13	188	339	1	8	1	6	1	557

H. (2001), Geçmişten Günümüze Akdağmadeni, Ankara, s. 22-30. Hakkı Yurtlu'nun belirttiğine göre Karahisar-ı Behramşah'taki Karamağan (Karamağara) mezrası ise bugün Yozgat Saraykent ilçe merkezidir.

¹⁵ Aydıncık 2003, Aydıncık Belediyesi Tanıtım Yayınları, Ankara, s. 7-8.

¹⁶ Zile kazası sınırları içerisinde nüfus barındıran Zile'de 1, Meşhedabad'da 2, Kuştaş'ta 2, Kızılkünbed'de 4, Karahisar-ı Behramşah'da 5 ve Hüseyinabad'da 12 ve toplamda 26 adet mezra tespit edilmiştir. Örnek olarak Hüseyinabad'da Söğüdüzü, Küçükviran ve Ağcakışlak mezralarına bakılabilir. (TD 2, s. 200 b, 206b, 204 a.)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

2.1. Zile Kazası Yer Adlarının Kelime Yapıları

Yer adları her şeyden önce bir kelimedir ve herhangi bir adın sahip olduğu tüm özellikleri bünyesinde taşır. (Şahin, 2007: 2) Zile kazası içerisinde incelediğimiz yer adlarının tamamı bir ve basit yapıda kelimelerden oluşan bir özelliğe sahip değildir. Tablo 2. de de görüleceği üzere, Zile yer adlarında yer alan kelime sayıları 1 ile 4 arasında değişmektedir. Toplam 557 ismin 526'sı, bir diğer ifadeyle % 94,4'ü 1 ya da 2 kelimedenden kuruludur. Geriye kalan dilim içerisinde 27 isim 3 kelimedenden oluşurken, yalnız 4 isim 4 kelimedenden meydana gelmektedir. Bir kelimedenden kurulu yer adları çoğunlukla basit ya da türemiş isimlerden oluşurken; 2 ve daha fazla kelimedenden kurulu yer adları çoğunlukla isim ya da sıfat tamlaması ya da birleşik isim formatındadır.

Tablo 2. Zile Yer Adlarının Kelime Sayıları

Kelime sayısı	Zile merkez	Zile Köy	Acacı	Halka-i Hass	Hüseyinabad	Karamsar-ı Behramşah	Kızılkünbed	Kuştaş	Meşhedabad	Müslüman	Toplam	%
1	6	33	27	24	70	48	16	15	22	10	271	48,653
2	6	22	23	13	105	47	12	5	14	8	255	45,78
3	1	1	1	0	20	3	0	0	1	0	27	4,847
4	0	0	0	0	2	2	0	0	0	0	4	0,718
Toplam	13	56	51	37	197	100	28	20	37	18	557	100

Zile kazası yer adları köken bakımından çeşitlilik göstermektedir. Kazadaki yer adlarının köken olarak dayandığı başlıca diller Türkçe, Arapça ve Farsçadır. Bu adların köken oranlarının dağılımına bakıldığında, Türkçe adların % 60,8'lik oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Birleşik yer adlarındaki Türkçe isimler de dikkate alındığında Türkçe adların oranı % 80,56'ya ulaşmaktadır. Basit yapıda bir kelimedenden oluşan Arapça kökenli yer adları, 47 adet ve % 8,43'lük oran ile Türkçe kökenli adların ardından ikinci sırada yer almaktadır. Arapça ve Farsça daha çok şahıs isimlerinde kendini gösterirken aynı durum değerlendirmeye alınan İbranice isimler için de söz konusudur.

Türkçe kökenli kelimeler ile özellikle Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin yan yana getirilerek birleşik yer adı oluşturulması dildeki etkileşimi örneklendiren bir tablo ortaya koymaktadır. Bu etkileşim, hiç şüphesiz Türklerin Anadolu'ya gelmeden önce İslam'ı kabul edip Selçuklularla birlikte İran kültürüyle daha yoğun etkileşim içine girmesi ile açıklanabilir. Bu yönüyle Zile kazasındaki yer adları Türklerin Türkistan'dan Anadolu'ya uzanan vatan arayışının bir yol haritası gibidir ve bir şekilde bu yol üzerindeki durakların her birinin de izlerini içerisinde taşımaktadır.

15 ve 16. asırda Zile kazasında oldukça az sayıda muhtemelen Ermenice ya da Luwice kökenli ancak Türkçe fonetiğe göre kaydedilmiş yer adlarına da tesadüf edilmiştir. Bunların adedi 27 olup tüm yer adları içinde yaklaşık % 5'lik bir orana sahiptir.

Tablo 3. Zile Kazası Yer Adlarının Kökenleri

Dil-İdari Birim	Zile Nefs	Zile Köyler	Acacı ve Özi Kavağı	Halka-i Hass	Hüseyinabad	Karahisar-ı Behramşah	Kızılkümbet	Kuştaş	Meşhedabad	Yeni Müslüman	Toplam	%
A	6	3	5	2	16	6	0	3	4	2	47	8,43
A+F	0	1	3	1	5	2	0	0	1	0	13	2,33
A+F+T	0	1	1	0	10	2	0	0	0	0	14	2,51
A+İ+T	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,17
A+T	3	5	4	2	31	7	2	1	1	2	58	10,41
F	1	3	0	1	5	4	0	1	1	0	16	2,87
İ	0	0	0	0	0	0	1	1	2	0	4	0,71
İ+A	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0,17
İ+T	0	0	1	1	1	0	1	0	0	0	4	0,71
R	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	3	0,53
R+T	0	0	1	0	1	2	0	0	0	0	4	0,71
T	3	41	29	26	106	62	24	13	22	12	338	60,68
T+F	0	1	3	2	9	7	0	1	3	1	27	4,84
Diğer	0	1	2	2	9	5	0	0	3	1	23	4,12
Diğer+A	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0,17
Diğer+T	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	3	0,53
Toplam	13	56	51	37	197	100	28	20	37	18	557	100

Kısaltmalar: A: Arapça; F: Farsça; İ: İbranice; R: Rumca; T: Türkçe.

3. ZİLE KAZASI YER ADLARININ KATEGORİLERİ

Yer isimleri, son zamanlarda birçok araştırmacının tercih ettiği çalışma alanlarından birisidir.

Yaşanılan yerin sesi, toprağın kokusu olarak nitelendirilen bu isimler; şahıs adlarından, meyve sebze isimlerine, hayvan adlarından renk isimlerine, hükümdar isimlerinden bir ülkenin kahramanlarına kadar birçok ismi taşımaktadır. Yer isimleri, bir bölgenin tarihini, kültürünü, siyasi yapısını yansıtmaları açısından önem arz etmektedir. Zile kazası yer adlarını iki ana kategoride toplamak mümkündür: Çevre ve insan. Çalışmamızda ilk olarak Zile kazasında çevreye dayalı olarak konulan yer isimleri üzerinde durulacaktır.

3.1. Çevreyle İlgili Adlar

Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik Türk toplulukları en eski çağlardan beri, arazi parçalarını adlandırıp belirtmede, âdeta bir coğrafyacı titizliğiyle hareket etmişlerdir. Yerleşme tarihi çok eskilere uzanan Anadolu'nun XI. yüzyıldan beri Türkleşmeye başlamasına karşılık, yer adlarının büyük çoğunluğunun Türkçe adlardan oluşmasında, burada hâkimiyet kuran Danişmendli Beyliği, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorlukları gibi güçlü ve büyük Türk devletlerinin önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Zile kazasındaki yerleşim birimleri de Danişmendlilerin bölgeye egemen

olmasının hemen ardından Türkçe isimlerle tanışmıştır. Türkler, bu bölgede adlandırma yaparken Zile'nin coğrafi özelliklerinden büyük ölçüde yararlanmışlardır.

3.1.1.Çevreyle İlgili Olarak Tabiat ve Fizik Koşullarına Dayanan Adlar:

a.Coğrafya Adları: Zile kazasındaki coğrafi yer adları büyük bir çoğunlukla yükseltileri ifade eden öyük ve düzlükleri ifade eden alan; su kaynaklarını ifade eden dere ve pınar gibi kelimelerle kurgulanmıştır.

Öyük, toprak tepe ve höyük anlamlarına gelmektedir. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılan yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesiyle oluşan ve çoğu kez içinde yapı kalıntılarının gömülü bulunduğu yayvan tepeye de öyük denmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/10.01.2011>). Zile kazası içerisinde toplam 16 yerleşim yerinde öyük adı geçmektedir¹⁷. *Çadıröyüğü mezrası* adını üzerinde çadır kurulan bir tepeden almış olmalıdır. Yine bu isim Türklerin göçebe yaşantılarının bir uzantısı olan çadır kültürünü Zile bölgesine taşımaları bakımından önemlidir. *Hangahöyüğü* ise tepe ile üzerindeki mimari yapıyla kurulan bir bağı anımsatmaktadır. *Ediköyük*, tepenin ayak giyimine benzer görüntüsüyle ilişkilendirilebilir. Adını yalnız öyük ibaresinden alan 3 köyün varlığı Zile, Acacı ve Özikavağı ve Yenimüslüman'daki yerleşimin köklerinin oldukça eskiye dayandığının göstergesidir. *Ortaöyük mezrası* (Hüseyinabad) Çunkar boyuna mensup Çunkar cemaatinin geçici yerleşim yeri idi. Bu cemaat Uluyörük Türkmen taifesindedir. (Halaçoğlu II, 2009:573).

Tablo 4. Adını Öyükten Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiyesi	Yerleşim Birimi	Nahiyesi
Çadıröyüğü mz.	Hüseyinabad	Müslimöyük mz.	Hüseyinabad
Edik ¹⁸ öyük mz.	Hüseyinabad	Ortaöyük mz.	Hüseyinabad
Gököyük mz.	Hüseyinabad	Öyük Köyü	Acacı ve Özi Kavağı
Külöyük mz.	Hüseyinabad	Öyük ky.	Yeni Müslüman
Hangahöyüğü mz.	Karahisar-ı Behramşah	Öyük ky.	Zile
Kuşaklıöyük mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yatmışöyüğü mz.	Karahisar-ı Behramşah

Alan kelimesinin sözlükteki ilk anlamı, açıklık ve düzlük yerdir. Etrafi tepelerle çevrili çukur yer ve koyaklar için de kullanılan bir tabirdir. Orman içindeki düz ve ağaçsız yerler de alan olarak tanımlanmaktadır. Zaman zaman kır ve ova gibi arazi parçalarını da tanımlamaktadır. Çayır, çimenlik gibi geniş arazi parçalarına da alan denebilmektedir.¹⁹ Zile'de alan adı ile isimlendirilmiş 11 yerleşim birimi görülmektedir. Bu yerleşim birimlerinden 8'i Tablo 5.'te gösterilmiştir.²⁰ Bu yerleşim yerlerinden 2 köy yalnızca alan kelimesi ile isimlendirilmiştir. *Demürcüalanı mezrası* adını bir meslekten almıştır. *Dorualanı* üzerinde atların yayıldığı bir bölgeyi işaret etmektedir. *Kilisealanı* ise daha önce bölgede bir kilisenin varlığına delil oluşturmaktadır. *Sarualan*, bölgenin rengi ve bitki örtüsüyle özdeşleşen bir isimdir. *Sovukalan* bölgenin iklim özelliklerine bir göndermedir.

¹⁷ Bunlardan Zile kaza merkezine bağlı Karaöyük köyü., Hüseyinabad'a bağlı Saruisaöyük mezrası (2 adet) ve Ortaöyük mezrası, Karahisar- Behramşah'a bağlı Karacaöyük mezrası. daha aşağıda cemaat adları içerisinde ele alındığından buradaki tabloya eklenmemiştir.

¹⁸ *Edik*, köylü çizmesi, patik, çocuk ayakkabısı, mest, yünden örülen, çok kısa konçlu çorap, köylü yemenisi, pabuç, terlik, ayakkabı, fotin, karda yürümeye yarayan ayakkabı anlamlarına gelmektedir. Bkz: *Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(10.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(10.01.2012)). Ayrıca, Kırşehir'i'nde Edigi adında bir Türkmen cemaatinin adı geçmektedir. Uzak bir ihtimal de olsa Ediköyük mezrası adı bu cemaatten verilmiş olabilir. Halaçoğlu, Y. (2009), *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, I, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, s. 413.

¹⁹ *Türkiye Türkçesi Ağzıları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(10.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(10.01.2012)).

²⁰ Kuştaş'taki Bayadalanı ile Acacı ve Özi Kavağı'ndaki Alan-ı İğdir mezraları cemaat ve Hüseyinabad'daki Mezidalanı mezrası şahıs isimlerine dahil edildiğinden ayrıca bu tabloda belirtilmemiştir.

Tablo 5. Alan Adı Verilen Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Alan ky.	Kızılkünbed	Karı ve Dorualanı mz.	Meşhedabad
Alan ky.	Acacı ve Özi Kavağı	Kilisealanı mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Demürcüalanı mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Sarualan mz.	Hüseyinabad
İncüalanı mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sovukalan mz.	Acacı ve Özi Kavağı

Pınar, yerden kaynarak çıkan su, kaynak ve memba anlamlarını içerdiği gibi çeşme²¹ yerine de kullanılan bir tabirdir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/10.01.2012>). Bu tabir, 23 yerleşim biriminin adının verilmesinde tercih edilmiştir. Acacı ve Özi Kavağı'nda bulunan *Acıpınar* köyü adını suyun tadından almıştır. *Akpınar* ise suyun rengiyle alakalı olmalıdır. *Büyükpınar*, *Ulupınar* ve *Yağlupınar* isimleri suyun akım kuvvetiyle ilişkilendirilebileceği gibi var olan bir çeşmenin boyutuyla da ilgili olabilir. *Çatakpınar*, *Kayacıkpınarı* ve *Senirpınar* suyun kaynağının coğrafi yapısıyla ilgili yer adları içerisinde değerlendirilebilir. Kurupınar adı, büyük olasılıkla var olan bir su kaynağının zaman içerisinde ortadan kalkması ya da azalması ile özdeşleştirilebilir. Mazı, meşe ağacı için kullanılan bir tabir olup *Mazıpınarı* mezrasının adı, mezra sınırları içerisinde bulunan bir meşe ağacının gövdesinden çıkan su kaynağı ile ilişkili olarak verilmiş olabilir. *Eskipınar* yıpranmışlıkla, *Saraypınar* ise mimari yapıyla izah edilebilir. *Nefs-i Pınar-ı Yazır Kışlağı* mezrası boy ve cemaat adlarında da ele alındığı için buradaki tabloya dâhil edilmemiştir.

Tablo 6. Adını Pınardan Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Acıpınar ky.	Acacı ve Özi Kavağı	Kayacıkpınarı mz.	Karahisar-ı Behramşah
Akpınar ky.	Hüseyinabad	Kurupınar ky.	Zile
Akpınar mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kurupınar ky.	Meşhedabad
Akpınar mz.	Kızılkünbed	Mazıpınarı mz. ²²	Hüseyinabad
Büyükpınar mz.	Hüseyinabad	Saraypınar mz.	Hüseyinabad
Büyükpınar mz.	Karahisar-ı Behramşah	Saraypınarı mz.	Hüseyinabad
Çatak ²³ pınar ky.	Hüseyinabad	Senir ²⁴ pınar mz.	Zile
Eskipınar mz.	Hüseyinabad	Senirpınar mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Karapınar ky.	Hüseyinabad	Ulupınar mh.	Zile
Karapınar mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yağlupınar ²⁵ mz.	Hüseyinabad
Karapınar mz. (2)	Hüseyinabad		

Zile kazasında adını dere ve çay gibi akarsulardan alan 11 yerleşim adı tespit edilmiştir. Bunlardan *Bellidere* ve *Derebaşı mezraları*, adlarını derelerin doğrultusundan almıştır. Zira belli kelimesi yörede “*beri taraf*” anlamında kullanılmaktadır. *Derekınık* ve *Haramideresi* adları daha ziyade boy ve cemaat adlarıyla bir öbek oluşturmuştur. *Derekışla* adı, derenin bulunduğu bölgenin kullanım amacıyla ilgilidir. *Kozludere*, dereye yakın yerde ceviz ağaçlarının çokluğundan verilmiş bir yer adı olmalıdır. *Yellüdere*, bölgenin rüzgâra açık bir alan olmasına bağlı olarak tercih edilen bir isimdir. *Yunakderesi*²⁶ ise derenin aynı zamanda çamaşır yıkamakta da kullanıldığına kanıt oluşturmaktadır.

²¹ *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(11.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(11.01.2012)).

²² *Mazı*, selin getirdiği mil, meşe ağacı ve meyvesi için kullanılan bir sözcük olarak karşımıza çıkmaktadır. Bk: *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(11.01.2011\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(11.01.2011)).

²³ *Çatak*, iki dağ yamacının kesişmesi ile oluşmuş dere yatağıdır. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(11.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(11.01.2012)). Çatak, aynı zamanda su akıntılı yerler, dağlarda derin dereler için de kullanılan bir tabirdir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(11.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(11.01.2012)).

²⁴ *Senir*, iki dağ arasındaki sırt için kullanılan bir isimdir. *Güncel Türkçe Sözlük*; “Yükseklik, tepe, doruk” anlamlarını da içeren bir kelimedir. “Dağların vadiye bakan yamacı” için de senir denir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(10.01.2011\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(10.01.2011)). Bu adla Türkmen Ekradı taifesinden bir cemaate de rastlanmıştır. Türkay, C. (1981), *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, Tercüman Kaynak Eserler Serisi:1, İstanbul, s. 670.

²⁵ *Yağlı* kelimesi, “güçlü, canlı (toprak, harç vb. için), bol, çok” anlamlarına sahip bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(10.01.2011\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(10.01.2011)).

²⁶ Yunak, “kirli giysi ve çamaşır yıkanan yer” anlamında bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(13.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(13.01.2012)).

Tablo 7. Adını Dere ve Çay Gibi Akarsulardan Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Bellidere mz.	Hüseyinabad	Kozludere ky.	Meşhedabad
Damderesi mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kuruçay ky.	Acacı ve Özi Kavağı
Derebaşı ky.	Zile	Yellüdere mz.	Hüseyinabad
Derekınık ky.	Meşhedabad	Yenideresi mz.	Hüseyinabad
Derekışla ky.	Zile	Yunakderesi mz.	Karahisar-ı Behramşah
Haramideresi mz.	Acacı ve Özi kavağı		

Zile kazasında pınar ve dereden başka, ismini su ile ilgili özelliklerden adını almış 8 yerleşim birimi daha vardır. *İlisu*²⁷ adı bir ılıcadan verilmiş olabileceği gibi *İlisu Yazır* hem ılıca hem de bir boy adı ile ilgilidir. *Göllücek*, *Gölyurdu* ve *Gölcük* isimleri çevrede bulunan durgun sulardan verilmiştir. *Böğet*, daha çok akarsu önlerine yapılan yapay setleri çağrıştırmaktadır. *Koylan* ise akarsuların çevrilen yerinden verilmiş olabilir (*Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/13.01.2012>).

Tablo 8. Adını Su İle İlgili Özelliklerden Alan Diğer Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Göllücek mz.	Hüseyinabad	İlisu Yazır mz.	Karahisar-ı Behramşah
Gölyurdu mz.	Hüseyinabad	Pirböğet ky.	Hüseyinabad
Gölcük mz.	Meşhedabad	Taşböğet ky.	Hüseyinabad
İlisu ky.	Kızılkünbed	Koylan ky.	Hüseyinabad

b. Bölge Adları: Adını başı, burnu, boynu, boğazı, meydanı gibi bölge adlarından alan 12 yer ismi tespit edilmiştir. *Burun* ile ilgili 2, *derbent* ile ilgili 1, *dere* ile ilgili 2, *gök* ile ilgili 3, *köy* ve *şehir* gibi yerleşim birimleri ile ilgili 3 isim bu yolla verilmiştir.

Tablo 9. Bölge Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ağcaşehir mz.	Karahisar-ı Behramşah	Derekışla ky.	Zile
Bozburunviranı mz.	Hüseyinabad	Gökkışlağı mz.	Hüseyinabad
Burnuköy ky.	Halka-i Hass	Gökçekışla mz.	Hüseyinabad
Daruboğazı mz.	Hüseyinabad	Koyluk mz.	Karahisar-ı Behramşah
Derbent ky. ²⁸	Kuştaş	Kızılcaköy mz.	Karahisar-ı Behramşah
Derebaşı ky.	Zile	Yanköy mz.	Karahisar-ı Behramşah

c. Madenlerden Adını Alan Yerleşim Birimleri: Adı madenlerden verilmiş 3 yere rastlanmıştır. Bunlar: Zile merkez *Kurşunlu*²⁹ köyü, Hüseyinabad *Boladcık* ve Karahisar-ı Behramşah *Bolad*³⁰ mezzaralarıdır. Bu kategoride adını kaya, taş, kum, toprak gibi doğal özelliklerden alan 18 yerleşim birimi daha ele alınmıştır. Kaya ve taştan adını alan 13 yer adı tespit edilmiştir. Kum, toprak ve kille ilgili 4 ve kireçle ilgili 1 isim verilmiştir.

²⁷ *İlisu* “ılıca” anlamına gelmektedir. *Tarama Sözlüğü* 1967, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(12.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(12.01.2012)). *İlica* ise, “sıcak su çıkan yer, suyu sıcak olarak yerden çıkan hamam, kaplıca, çermik, kudret hamamı” anlamlarına sahiptir. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(13.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(13.01.2012)). Adana Tarsus dolaylarında İlisu adıyla bir cemaat de bulunmaktaydı. Türkay, *age*, 429.

²⁸ *Derbent*, “İki dağ arasındaki geçit yeri, boğaz” anlamlarına gelen bir kelimedir. *Tarih Terimleri Sözlüğü* 1974, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(13.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(13.01.2012))

²⁹ Bu adla Alanya ve Niş’te yörükler tarafından bir cemaat yaşamaktaydı. Türkay, *age*, s. 553.

³⁰ *Polat*, “demir” kelimesinin karşılığıdır. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(13.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(13.01.2012)).

Tablo 10. Adımı Basit Taşlardan Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ballukaya mz.	Hüseyinabad	Kayadibi mz.	Hüseyinabad
Belkaya ky. ³¹	Yeni Müslüman	Kaydibi mz.	Kızılkünbed
Çavul ³² Çirilmiş mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kayalutaş mz.	Hüseyinabad
Daşlık mz.	Hüseyinabad	Kazankaya ky.	Kızılkünbed
Derkis Kaya mz.	Hüseyinabad	Killik ³³ ky.	Hüseyinabad
Gözlükaya mz.	Meşhedabad	Kireçlü ky.	Zile
İnkaya mz.	Acacı ve Özikavağı	Kuştaş nh.	Kuştaş
Kaluntaş mz.	Hüseyinabad	Senirkaya mz.	Acacı ve Özikavağı
Kasın ³⁴ ky.	Meşhedabad	Tezekçi ³⁵ ky.	Karahisar-ı Behramşah
Kayacıkönü mz.	Hüseyinabad	Zeytun taş mz.	Hüseyinabad

Değerli taşlardan ismini alan tek yerleşim birimi Karahisar- Behramşah nahiyesindeki *İncüalan mezrasıdır*.

d. Mevsime ve İklima Dayalı Özelliklerden Verilen Yer Adları: İklim özelliklerine dayalı olarak isim verilen 6 yerleşim birimi ile karşılaşılmıştır. Bunlardan 3'ü rüzgâr, diğerleri ise sıcaklıkla ilgilidir. Halka-i Hass nahiyesindeki *Barkar*³⁶ *mezrası* adını poyrazdan almış olup muhtemelen bölge kuzeydoğudan esen rüzgârlara açık olmalıdır. *Yelten*³⁷ yele karşı havalı bir yer olmalıdır. Hüseyinabad'daki *Yellüdere mezrası* ise bölgedeki derenin rüzgârlı bir alanda kalmasıyla ilintili olarak verilmiştir. Halka-i Hass'daki *İli mz* ise adını suyun ılıkliğinden almıştır. Hüseyinabad'daki *Farah* ve Acacı ve Özi Kavağı'ndaki *Sovukalan* mezraları ise bölgelerin soğukluğunu dile getiren özelliklerle isimlendirilmişlerdir.

Tablo 11. Adımı İklim Özelliklerinden Alan Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Barkar mz.	Halka-i Hass	Sovukalan mz.	Acacı ve Özikavağı
Farah mz.	Hüseyinabad	Yellüdere mz.	Hüseyinabad
İli mz.	Halka-i Hass	Yelten ky.	Halka-i Hass

e. Günleri İçeren Yer Adları: Zile'de haftanın günlerine dayalı verilen herhangi bir yerleşim adına rastlanmamıştır. Ancak Zile merkez *Gündoğmaz mezrası* ve *Güngörmez köyü* gün içerisinde güneşi görme durumuna göre isimlendirildikleri için bu kategoride değerlendirilmiştir.

f. İçinde Sayı Bulunan Yer Adları: Zile kazasında içinde rakam geçen 6 yer adı bulunmaktadır. 2 rakamı 1 kez kullanılırken 3 rakamı 4 kez tercih edilmiştir. 1 rakamı ise hiç kullanılmayıp onun yerine *yalnuz* sıfatı tercih edilmiştir. *Üçler mezrası* adının kaynağı olan üçler

³¹ *Bel*: “Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer” demektir. *Güncel Türkçe Sözlük*; “belen”, “sıradag”, “üzeri yassı tepe” için de kullanılan bir tabirdir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(14.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(14.01.2012)).

³² *Çavul*: “Büyük kar ve buz kütlelerinin, sürükleyip getirdiği taş yığını”dır. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(13.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(13.01.2012))

³³ *Kil*: “İslandığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak”ı tanımlamak için kullanılan bir tabirdir.. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(15.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(15.01.2012)).

³⁴ *Kasın*: “Selin getirdiği kum, çöp, birikinti, mil” i karşılayan bir sözcüktür. *Büyük Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(16.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(16.01.2012)).

³⁵ *Tezek*: “İri toprak parçası” nı ifade eden bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(16.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(16.01.2012)).

³⁶ *Barkar*: “Poyraz”. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(17.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(17.01.2012))

³⁷ *Yelten*: “Yele karşı havalı yer” anlamında kullanılan bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(17.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(17.01.2012)).

kavramı üzerinde durmakta fayda vardır. Alevilik inancında üçler, beşler, yediler ve kırklar kültü bulunmaktadır. Üçler Allah, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'yi ifade etmektedir.³⁸

Tablo 12. Adında Rakam Bulunan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiyesi	Yerleşim Birimi	Nahiyesi
İküköy mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Üçkabağaç mz.	Karahisar-ı Behramşah
Üçbağaç ky.	Halka-i Hass	Üçtaş nh.	Kuştaş
Üçler mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yalnuzağaç ky.	Zile
Üçkarağaç mz.	Karahisar-ı Behramşah		

g. Renklerle İlgili Yer Adları: Renk adları, büyük ölçüde yerleşim yerlerinin arazi durumu, bitki örtüsü ve iklim özelliklerindeki renk unsurlarının ön plana çıkarılarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur. Örneğin *boz* kelimesi ile yapılan yer adlarının bulunduğu bölgenin kıraç, *gök/yeşil* kelimeleri ile oluşturulmuş yer adlarının bulunduğu yerin ise ormanlık yahut yeşillik bir alan olduğu anlaşılmaktadır. Yer adlarındaki renkler, yalnızca arazinin fizikî görünümünü bildirmekle kalmayıp yönleri de sembolik olarak ifade ederler. Türk dilinde, *kök* doğuyu, *kızıl* güneyi, *ak* batıyı *kara* da kuzeyi sembolize etmektedir (Gabain, 1969: 109). Bu bakımdan yer adlarında geçen yukarıdaki dört rengin aynı zamanda birer yöne işaret ettiğini hatırdan uzak tutmamak gerekir. Ayrıca, Türk kültüründe renkler, iyilik, güzellik, temizlik, kötülük gibi başka anlam derinliklerine de sahiptir (Genç, 1999: 9). Zile kazası yer adlarında renge bağlı adlandırmalar, önemli bir katman oluşturmaktadır. Kazanın yer adlarında dilimizde kullanılan 14 renk tamlayan unsur olarak görülmektedir.

Zile kazasında renk ögesi içeren toplam 84 yer adı bulunmaktadır. Beyaz rengin yerini tutan *ağca*, *ak* ve *akça* renkleri toplam 17, kırmızı rengin yerini tutan *ala* ve *alaca* 5, çakır 4, kara ve karaca 29, *sarı* 9 ve *kızıl* ile *kızılca* 10 yerleşim birimi adında karşımıza çıkmaktadır. *Gök* ve *gökçe* 9, *boz* ise bir yerleşim yeri adının verilmesinde kullanılmıştır. En çok kullanılan renk kara ve akır. Kara kelimesi renk anlamının yanı sıra büyüklük, güçlülük, ululuk, şiddetlilik, olumsuzluk ve uğursuzluk anlamlarını yüklenmiştir (Karadoğan, 2004: 93). Muğla ölçeğinde renkler ve yer adlarını çalışan Ali Akar da bölgede bu renklerin ilk iki sırada olduğunu tespit etmiştir (Akar, 2006: 53).

Tablo 13. Renk İçeren Yer Adları

Yerleşim Bir.	Nahiye	Yerleşim Bir.	Nahiye	Yerleşim Bir.	Nahiye	Yerleşim Bir.	Nahiye
Akçaköy mz.	Hüseyina.	Alacalar ky.	Hüseyina.	Karahisar mz.	Karahisar	Karacaömer mz.	Kızılkünbed
Bozburunviranı mz.	Hüseyina.	Alakilise mz.	Hüseyina.	Karamağan mz.	Karahisar	Karapiri ky.	Karahisar
Ağcağıl mz.	Hüseyina.	Çakırköy mz.	Yenim.	Karapınar mz.	Karahisar	Saruhaçı mz.	Karahisar
Ağçasoku mz.	Hüseyina.	Çakırçalı mz.	Yenm.	Karasoku mz.	Karahisar	Saruisa mz.	Kuştaş
Ağcakışla mz.	Hüseyina.	Çakırlı mz.	Hüseyina.	Karaviran mz. (3)	Karahisar	Saruhaçı mz.	Hüseyina.
Ağcaviran ky.	Hüseyina.	Çakır mz.	Kızılkünbed	Karamuk mz.	Karahisar	Saruisaöyük mz.	Hüseyina.
Akpınar ky.	Hüseyina.	Gök kş.	Hüseyina.	Karacaöyük mz.	Karahisar	Saruisa mz.	Hüseyina.
Ağcaöz mz.	Kızılkünbed	Gökçekışla mz.	Hüseyina.	Karacaviran ky.	Acacı ve Ö.K.	Sarukamış mz.	Hüseyina.
Akpınar mz.	Kızılkünbed	Gökçelü mz.	Hüseyina.	Karadiğin mz.	Hüseyina.	Sarualan mz.	Hüseyina.
Ağcaviran ky.	Kuştaş	Gökçeminare mz.	Hüseyina.	Karadonlu mz.	Hüseyina.	Sarufakiholuğ u mz.	Hüseyina.
Ağcaasma mz.	Karahisar	Gökviran mz.	Hüseyina.	Karapınar ky.	Hüseyina.	Sarukalaycı mz.	Hüseyina.

³⁸ Alevilikle ilgili üçler, beşler, yediler ve kırklar kültleri hakkında ayrıntılı bilgi için Bk. Arslanoğlu, İ., "Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler", <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/ui/dergiler/20-33-134.pdf> (18.01.2012).

Ağcaşehir mz.	Karahisar	Gökviran mz.	Meşheda	Karacalu mz.	Hüseyina.	Kızılca ky.	Zile
Ağcakale kl.	Halka-i Hass	Gököyük mz.	Hüseyina.	Karacakaya mz.	Hüseyina.	Kızılcaın ky.	Yenimüsl.
Ağcaş mz.	Hüseyina.	Gökyervirani mz.	Hüseyina.	Karaköselü ky.	Hüseyina.	Kızılöz mz.	Halka-i Hass
Aksaray ky.	Zile	Gözkemin mz.	Hüseyina.	Kızkaracalu ky.	Hüseyina.	Kızılcaaköy mz.	Karahisar
Akbaş mz.	Karahisar	Karadiğin mz.	Zile	Karagevenlik mz.	Hüseyina.	Kızılcaakınk mz.	Meşheda.
Akpınar mz.	Karahisar	Karagazi mz.	Zile	Karakızkavağı	Hüseyina.	Kızıllu mz.	Meşheda.
Akviran mz.	Karahisar	Karaöyük mz.	Zile	Karnıkara mz.	Hüseyina.	Kızılca ky.	Meşheda.
Alacamescid mh.	Zile	Karahisar kl.	Karahisar	Karapınar mz.	Hüseyina.	Kızılca kışla mz.	Hüseyina.
Alayundlu ky.	Halka-i Hass	Karahisar kş.	Karahisar	Karadiğin mz.	Hüseyina.	Kızıllar ky.	Hüseyina.
Alacakilise mz.	Karahisar	Diğer Üç Karaağaç mz.	Karahisar	Kara..taş mz.	Hüseyina.	Kızılkünbed nh.	Kızılkünbed

h. Yıpranmışlık, Bakımsızlık ve Birakılmışlık İfadeleri İçeren Yer Adları: Zile’de yıpranmışlık bildiren kelimelerle kurgulanmış yer adları içerisinde viran kelimesini içerenler çoğunluğu teşkil etmektedir. Viran yıkık, harap olma durumlarını bildiren bir sözcük olmasına karşı Zile yer adlarında geçen şekliyle kökleri eskilere dayanan yerleşim yerlerini ifade etmektedir. Zile’de içerisinde viran kelimesi geçen toplam 23 yer adı örneğine rastlanmıştır.

Tablo 14. Viran Kelimesi İçeren Yer Adları

Yerleşim birimi	Nahiye	Yerleşim birimi	Nahiye	Yerleşim birimi	Nahiye
Ağcaviran mz.	Hüseyina.	Gökyervirani mz.	Hüseyina.	Özlüviran mz.	Hüseyina.
Ağcaviran mz.	Kuştaş	Göynülvirani mz.	Karahisar	Salviran mz.	Halka-i Hass
Ahurviran mz.	Halka-i Hass	Hallaçoğludurani mz.	Hüseyina.	Sofularvirani mz.	Karahisar
Akviran mz.	Karahisar	Kafir (Gavur)virani mz.	Zile	Tahirvirani mz.	Karahisar
Aykudfakihvirani mz.	Hüseyina.	Karacaviran ky.	Acacı ve Ö.	Uzunviran mz.	Acacı ve Ö.
Bozburunvirani mz.	Hüseyina.	Karaviran mz. (4)	Karahisar	Veyisviran mz.	Halka-i Hass
Gökviran mz.	Hüseyina.	Kolviran mz.	Hüseyina.	Viran mz.	Hüseyina.
Gökviran mz.	Meşheda.	Küçükviran mz.	Hüseyina.		

Hüseyinabad’da *Kırık*³⁹, *Yalınca*⁴⁰, *Malamad*⁴¹ ve *İsadağılmış* ile Karahisar-ı Behramşah’taki *Harab ve Başı* mezraları adlarında da yıpranmışlık göstergeleri bulunmaktadır.

i.Çevreyi İlgilendiren Sıfatlardan Kurgulanmış Yer Adları: Eski, 4 yerde karşımıza çıkarken, eskimişliğin başka bir ifadesi olan köhne 2 yer adında geçmiştir.

Tablo15. Eski Kelimesi İçeren Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiyesi	Yerleşim Birimi	Nahiyesi
Eski ky.	Kızılkünbed	Eskiköy ky.	Kızılkünbed
Eskikışla mz.	Hüseyinabad	Hamzaköy-i Köhne	Acacı ve Özi Kavağı
Eskipınar mz.	Hüseyinabad	Köhnebaba mz.	Hüseyinabad
Eskiyapar ky.	Hüseyinabad		

³⁹ Konargöçer Türkmen taifesinden olup Sivas Yeniil’de bahsi geçmektedir.. Türkay, *age*, s.106.

⁴⁰ *Yalınca*, “çıplak, yoksul” anlamlarına gelmektedir. Bk. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(20.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(20.01.2012)). Ayrıca Hüdavendigâr sancağında “Yalıncaklar” adıyla bir Türkmen cemaati bulunmaktadır. Türkay, *age*, s. 762.

⁴¹ *Malamad*, “bozgun, ezik, dağınık” anlamlarını içermekte olup söz konusu yerleşim biriminin bir bozgun sonucu dağınık ve harap bir hal yaşamıyla özdeşleştirilebilir. Bk. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(15.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(15.01.2012)).

Büyük 2 yer adında geçmekte iken bu kelimeyi karşılayan Farsça büzürk üç ve Türkçe kökenli ulu da iki kez kullanılmıştır. Küçük 5 yer adında tercih edilmiştir.

Tablo 16. Büyük ve Küçük Kelimelerini İçeren Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Büyükpınar mz.	Hüseyinabad	Ulu pınar mh.	Zile
Büyükpınar mz.	Karahisar-ı Behramşah	Müminler-i Büyük mz.	Hüseyinabad
Hırka-i Büzürk ky. ⁴²	Hüseyinabad	Müminler-i Küçük mz.	Hüseyinabad
Hırka-i Küçük ky.	Hüseyinabad	Sultan Seküsü Ulya ky.	Karahisar-ı Behramşah
Küçük Çiflik mz.	Meşhedabad	Yararlık-ı Büzürk mz.	Hüseyinabad
Küçükviran mz.	Hüseyinabad	Yararlık-ı Küçük mz.	Hüseyinabad
Uluköy ky.	Acacı ve Özikavağı		

Yeni kelimesi 7 yerde kullanılırken 1 yerde yeniye karşılık gelmek üzere Arapça kökenli *cedid* kelimesi kullanılmıştır.

Tablo 17. Yeni Kelimesi İçeren Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Yapa-i Cedid ky.	Hüseyinabad	Yenice ky.	Hüseyinabad
Yeni Müslüman nh.	Yeni Müslüman	Yeniceköy ky.	Acacı ve Özi Kavağı
Yeni Yapar ky.	Hüseyinabad	Yenideresi mz.	Hüseyinabad
Yenice ky.	Zile		

XV. ve XVI. yüzyılda Zile kazasında eski ve yeni kelimelerini içeren yer adları dışında çevreyi ilgilendiren diğer sıfatlardan da üretilmiş yer adları bulunmaktadır. Bunların sayısı 8 adettir. *Çorak*, *Kıraç* ve *Kuruca* adı, kurak, tuzlu ve tarıma elverişsiz bir arazi parçasını anımsatırken, *Kuru* ise su kaynaklarıyla ilgili verilmiş adlar olarak düşünülmelidir. Bunların dışında *Yapar* ve *Yapa* isimleri cemaat adlarını çağrıştırmaktadır.

Tablo 18. Çevreyi İlgilendiren Sıfatlar İçeren Diğer Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Çorak mz.	Kızılkünbed	Kuruçay ky.	Acacı ve Özi Kavağı
Kıraçöz mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kuruköy mz.	Kızılkünbed
Kurucaemlak mz.	Hüseyinabad	Kurupınar ky.	Zile
Kurucakışla mz.	Hüseyinabad	Kurupınar ky.	Meşhedabad

Bu isimler dışında bir de Karahisar-ı Behramşah'ta *Musacık-ı Köklü* ⁴³*Yol Başı mezarı* bulunmaktadır. Burdaki *köklü* bir cemaat adına da karşılık gelebilir.

j. Taşın, Toprağın Durumuna (topografik şekillere) Bağlı Yer Adları: Zile'de adını topografik şekillere bağlı 8 yer adı tespit edilmiştir. Tokatçukuru muhtemelen Zile'nin de bugün içinde bulunduğu Tokat şehri ile onu anımsatan bir çukurdan kaynaklanmıştır. *Duma*⁴⁴, *Yumrucaktaş*, *Çeğellü*⁴⁵ ve *Daşlık* adları taşın şekline dayalı olarak verilmiştir. Meşhedabad ve Karahisar-ı Behramşah'taki *Çatak*⁴⁶ mezraları ise iki dağa yamacının kesişmesi sonucu ortaya çıkan dere yataklarından esinlenilerek konulmuş adlara sahiptir.

⁴² Türkman taifesinden *Harkalı* ya da *Hırkalı* adıyla Maraş'ta bir cemaat adına rastlanmıştır. Türkay, *age*, s. 419.

⁴³ Karahisar-ı Şarki ve Konya'da *Köklü* ya da *Köklüler* adıyla bir cemaat bulunmaktadır. Türkay, *age*, s. 538.

⁴⁴ Duma, "tümsek, çıkıntı, yuvarlak taş" anlamlarını taşıyan bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁴⁵ *Çeğel*, "çakıl, taş yığını" anlamlarını içermektedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁴⁶ *Güncel Türkçe Sözlük*. [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

Tablo 19. Topografik İsimler

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Tokatçukuru mz.	Zile	Çatak mz.	Meşhedabad
Duma mz.	Zile	Çeğellü-i Muhtesib mz.	Karahisar-ı Behramşah
Yumrucaktaş mz.	Hüseyinabad	Çeğellü mz.	Karahisar-ı Behramşah
Çatak mz.	Karahisar-ı Behramşah	Daşlık mz.	Zile

k. Arazinin Kullanılış Biçimine Uygun Olarak Verilen Adlar: Zile’de arazinin kullanılmasına göre verilmiş 29 yerleşim yer adı bulunmaktadır. *Ağcakışla* ve *Yazıkışla*⁴⁷ gibi mezzarlar bazı toplulukların kışlak yeri olarak karşımıza çıkmaktadır. *Çalman*⁴⁸ ile *Tokluağılı*⁴⁹ ve *Göynük*⁵⁰ mezzarları hayvan barınaklarıyla ilgili isimlerdir. *Tamubağı*, *Dutlubağ*, *Çelebağı*, *Çiftlik*, *Bağluca* isimleri ile anılan yerler arazinin işleniş biçimine örnektir. *Kürdük*⁵¹ dibi arazinin durumuyla ilgili bir yer adı iken *Sökülü*⁵² mezzarası ve *Sultan Seküsü*⁵³ köyü yüksek yerlerdeki düzlüklere işaret etmektedir. *Yoncalık* ve *Kırlar* isimleri büyük ölçüde hayvanların otlatıldığı alanları ifade etmektedir.

Tablo 20. Arazinin Kullanılış Biçimine Göre Verilen Adlar

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ağcakışla mz.	Hüseyinabad	Kırlar ky.	Zile
Bağluca ky.	Zile	Kırlar mz.	Meşhedabad
Bağluca mh.	Zile	Kışlacıkaya mz.	Hüseyinabad
Bahçe mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kızılcağışla mz.	Hüseyinabad
Bahçecük mz.	Karahisar-ı Behramşah	Küçükçiftlik mz.	Meşhedabad
Çalman mz.	Hüseyinabad	Kürdükdibi mz.	Karahisar-ı Behramşah
Çelebibağı mz.	Hüseyinabad	Sökülü mz.	Karahisar-ı Behramşah
Çiftlik ky.	Karahisar-ı Behramşah	Sultan Seküsü ky.	Karahisar-ı Behramşah
Çiftlik ky.	Meşhedabad	Sultan Seküsü-i Ulya ky.	Karahisar-ı Behramşah
Çiftlik ky.	Halka-i Hass	Tamubağı mz.	Hüseyinabad
Çiftlik mz.	Zile	Tokluağılı mz.	Hüseyinabad
Çiftlik mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Yaylak mz.	Kuştaş
Dutlubağ mz.	Hüseyinabad	Yazıkışla mz.	Hüseyinabad
Göynük mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yoncalık ky.	Halka-i Hass
Hass mz.	Karahisar-ı Behramşah		

I. Çevredeki Yapılarla İlgili Yer Adları: Çevredeki yapılar da yer adlarının belirlenmesinde etkileyici bir role sahiptir. Adı çeşitli yapılardan verilmiş Zile’de toplam 41 yer adı tespit edilmiştir. *Ağcakale*, *Bağdadhisarı*, *Balçıkhisar*, *Hisarcık*, *Hisarözü*, *Kale*, *Kalecikaya*, *Karahisar*, *Koçhisar* isimleri savunma amaçlı yapıların birer görüntüsüdür. *Hangah*⁵⁴, *Kızılkünbed*,

⁴⁷ Yazı, “düz yer, ova, kır” yerleri tasvir etmek için kullanılan bir sözcüktür. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁴⁸ *Çalman*, “üstü açık, çalılarla ve taşlarla çevrilmiş ağıl”dır. *Türkiye Türkçesi Ağzaları Sözlüğü*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁴⁹ *Toklu*, bir yaşında erkek koyundur. *Tarama Sözlüğü 1971*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(15.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(15.01.2012)).

⁵⁰ *Göynük*, üstü açık, çalılarla ve taşlarla çevrilmiş ağıldır. *Türkiye Türkçesi Ağzaları Sözlüğü*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(22.01.2012)). Bu adı taşıyan bir de Ekrad taifesi bulunmaktadır. Niğbolu Şumnu’da ve Beyşehri Kırelî kazasında izlerine rastlanmıştır. Türkay, *age*, s. 83.

⁵¹ *Kürdük*: Kuytu yerlere toplanmış kar ya da kum yığıdır. *Türkiye Türkçesi Ağzaları Sözlüğü*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁵² *Sökü*: Ormandan ya da meradan açılan tarladır. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(15.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(15.01.2012)).

⁵³ *Seki*, “Toprak üstündeki yükseklik, doğal set, ormanlık, kayalık ya da dağ başındaki düzlük, tarla ve bahçelerdeki basamak biçiminde düzlükler, yer, arsa, tarla, .meyilli, su tutmayan yer” anlamlarına gelmektedir. *Büyük Türkçe Sözlük*, [http://tdk.terim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdk.terim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁵⁴ *Tekke* manasında Farsça kökenli bir kelimedir. Pakalın, M.Z. (1983), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, III. Baskı, MEB Yayınları, Ankara, s. 730.

*Meşhed*⁵⁵, *Zaviye* ve *Mescid* isimleri ise dini yapıların birer ifadesidir. Bu açılardan ele alındığında Zile kazası yer isimlerinde tercih edilen yapı isimlerinin büyük bir çoğunluğunu savunma ve dini amaçlı binaların oluşturduğu söylenebilir. Hüseyinabad'daki *Gerdekkaya* ise, Eskiçağlardan kalan oda şeklinde bir mezardan adını almıştır. (Koç, 2001: 88).

Tablo 21. Yapı Adları

Yerleşim Birimi	Nahiyesi	Yerleşim Birimi	Nahiyesi
Ağçakale	Halka-i Hass	Karahisar-ı Behramşah kalesi	Karahisar-ı Behramşah
Aksaray ky. Zile	Zile	Karahisar-ı Behramşah kışlağı	Karahisar-ı Behramşah
Alacakilise mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kervansaray mz.	Hüseyinabad
Alacamescid mh.	Zile	Kızılkünbed nh.	Kızılkünbed
Alakilise ky.	Hüseyinabad	Kilise ky.	Acacı ve Özi Kavağı
Aşurkişlağı mz.	Karahisar-ı Behramşah	Kilisekaya mz.	Hüseyinabad
Avansaray mz.	Hüseyinabad	Kiliseköy mz.	Karahisar-ı Behramşah
Bağdadhisarı ky.	Zile	Koçhisar ky.	Hüseyinabad
Balçıkhisar ky.	Zile	Mescid-i Sakayan mh.	Zile
Balçıkhisarı ky.	Hüseyinabad	Mescid-i Zaviye Mh.	Zile
Bezirhane mz.	Hüseyinabad	Meşhed mz.	Karahisar-ı Behramşah
Cami mh.	Zile	Meşhedabad nh.	Meşhedabad
Gerdekkaya ky.	Hüseyinabad	Minare Mh.	Zile
Hacıhasan Mescidi mh.	Zile	Oluğuzun ky.	Karahisar-ı Behramşah
Hangah öyüğü mz.	Karahisar-ı Behramşah	Pirköprü mz.	Karahisar-ı Behramşah
Hisarcık ky.	Meşhedabad	Salma mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Hisarcık mz.	Yeni Müslüman	Saraycık mz.	Karahisar-ı Behramşah
Hisarözü ky.	Acacı ve Özi Kavağı	Saraypınar mz.	Hüseyinabad
Kale Mh.	Zile	Sarufakiholuğu mz.	Hüseyinabad
Kalecikaya mz.	Hüseyinabad	Ulupınar mh.	Zile
Karahisar mz.	Karahisar-ı Behramşah		

*Salma*⁵⁶ üç tarafı toprakla çevrili bir ağılı yani bir hayvan barınağını çağrıştırırken, *Bezirhane*⁵⁷ yağ üretimi ya da alışverişi yapılan bir mekanı., *Avansaray*⁵⁸ eyvan kelimesinden bozma bir ismi, *Saru Fakih Oluğu*⁵⁹ ise su ile ilgili bir yapıyı anımsatmaktadır.

3.1.2. Bitkilerle İlgili Yer Adları:

Zile'de 15 ve 16. yüzyıldaki yer adlarına bakıldığında ağaç isimlerinin de yer adlarına esin kaynağı oluşturduğu anlaşılmaktadır. Ağaçları meyve verenler ve meyvesiz olanlar şeklinde iki alt kategoride değerlendirilmek mümkündür. Meyve veren ağaçlar 6 yerleşim biriminin isminde öne çıkmaktadır. Bu yerleşim yerlerinin birinde İğde, 4'ünde koz (ceviz) ve 1'inde erik ağacı ismi tercih edilmiştir.

⁵⁵“Şehitlik” anlamında bir kelimedir. Bk.: Devellioğlu, F. (2010), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 26. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, s. 731.

⁵⁶ “Birkaç evlek asma bağı ya da gül bahçesi, tarlada ekin ekmek için ayrılan toprak parçası, üstü ve üç tarafı kapalı ağılı”. *Büyük Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(25.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(25.01.2012)).

⁵⁷ *Bezir*: Yağ Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü, [http://tdkterim.gov.tr/bts/ \(25.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/ (25.01.2012)).

⁵⁸ *Avan*: “Devlet memuru” anlamında bir kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*; eyvan.” Özellikle Güney-doğu Anadolu evlerinde avluya bakan, önü açık, üstü kapalı, yüksekçe döşemesi olan, ortasında bir de küçük havuzu bulunan oturma yeri”dir. *Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012))

⁵⁹ *Oluk*: “Hayvanların yem yedikleri, su içtikleri taş ya da ağaçtan oyulmuş yalak, içinde üzüm ezilen çam ağacından oyulmuş tekne, sepicilerin içinde derileri yıkadıkları ağaç tekne”dir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)). “Evlad-ı Saru Fakih” adıyla Yörükân taifesinden Kayseriye sancağında bir cemaat adına tesadüf edilmiştir. *Türkay, age*, s. 361. Ayrıca *Saru fakih* ya da fakihli, fakılı biçimlerinde anılan Adana, Maraş civarında konargöçer Türkmen yörükân taifesinden bir cemaat bulunmaktadır. *Türkay, age*, s.653.

Tablo 22. Meyve Veren Ağaçların Adını Taşıyan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
İde ky. ⁶⁰	Zile	Kozludere ky.	Meşhedabad
Kozca mz.	Hüseyinabad	Kozlukaya mz.	Meşhedabad
Kozcuğaz mz.	Karahisar-ı Behramşah	Oyumerik ⁶¹ mz.	Kuştaş

Meyve veren ağaçlara oranla meyvesiz ağaçlar yer isimlerinde daha sık kullanılmıştır. Bunlar içerisinde söğüt ve kavak çoğunluğu teşkil etmektedir. Bu durum bölgenin bitki örtüsü içerisinde söğüt ve kavağın önemli bir paya sahip olduğunu ortaya koyduğu gibi, insanların âdeta söğüt ve kavak ağacı gibi sulak yerleri tercih ettiğini de gözler önüne sermektedir.

Tablo 23. Meyvesiz Ağaçların Adını Taşıyan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Çortu ⁶² mz.	Kızılkünbed	Sidrelü mz. ⁶³	Hüseyinabad
Dikmesöğüt ky.	Halka-i Hass	Söğütözü ky.	Yenimüslüman
Divankavağı mz.	Hüseyinabad	Söğütözü ky.	Hüseyinabad
Düşükkavak mz.	Karahisar-ı Behramşah	Söğütözü mz. (4)	Hüseyinabad
Karaağaç mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sultankavağı mz.	Hüseyinabad
Karakızkavağı	Hüseyinabad	Üçağaç ky.	Halka-i Hass
Kavacık mz. ⁶⁴	Meşhedabad	Üçkabağaç mz.	Karahisar-ı Behramşah
Kavak ky.	Karahisar-ı Behramşah	Üçkaraağaç ⁶⁵ mz.	Karahisar-ı Behramşah
Kavakağacı mz.	Hüseyinabad	Yalnuzağaç ky.	Zile
Kavaközü mz.	Hüseyinabad	Yatankavağı ky.	Hüseyinabad
Özikavağı ky.	Acacı ve Özi Kavağı		

Az da olsa Zile yer adlarında meyve ögesi de kullanılabilmiştir. Zile merkezde *Çekle*⁶⁶ ile *Payami*⁶⁷ mezraları adlarını meyvelerden almış olmalıdır. Sebze isimleri ise Kuştaş'taki *Tomara* ile Hüseyinabad'daki *Kabakkavsuvan* mezralarının isimlerinde tercih edilmiştir. *Tomara*⁶⁸, pazyıya benzer, sapları pişirilerek yenen, kendi kendine yetişen bir çeşit bitkidir. Zile'de, tahıllar ve baklagillerden verilen yer adları da bulunmaktadır. Bunlar: Hüseyinabad'daki *Sarukamış*, *Kamışçık*⁶⁹; Karahisar-ı Behramşah'taki *Şolan ve Evik*⁷⁰ ile *Zevâr*⁷¹ mezralarıdır.

Adını farklı çiçek türlerinden alan yerleşim yerlerinin sayısı 5 tane olup 2'si daha ziyade yabancı çiçeklerden kaynaklanan yer adlarına örnek oluşturmaktadır. Bunlar: Zile'deki *Minahoş* ve Karahisar-ı Behramşah'taki Karşu *Menekşeli* mezralarıdır. Acacı ve Özi Kavağı'nda ve Karahisar-ı Behramşah'da *Güllük* mezraları ile Hüseyinabad'daki *Gülözü* mezraları isimleri bir süs çiçeği diyebileceğimiz gülden türetilmiştir.

⁶⁰“İde ağacı”. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶¹“Ağaç veya fidan ocağı, bu ocağa dikilen bitki, içine başka bir şey sığacak büyüklükte olan delik veya yüz”. *Tarama Sözlüğü 1971*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶²“Yabancı ardıc ağacı”. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶³“Cenneteki son ağaç”. *Kişi Adları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶⁴79 numaralı defterde karye olarak geçmektedir. Köyün adı 17. yüzyılda köyde türbesi ve zaviyesi bulunan Şeyh Eylül'ten dolayı Şeyheylük şeklinde değişmiş; 1981 yılında ise bu isim yerine Yeşilce adı kullanılmaya başlanmıştır.

⁶⁵“Ağaç veya fidan ocağı, bu ocağa dikilen bitki, içine başka bir şey sığacak büyüklükte olan delik veya yüz”. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶⁶*Çekle*, çağla kelimesinin halk dilindeki şeklidir ve “olmamış meyve”dir. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶⁷*Payam*: “Badem”. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶⁸*Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(22.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(22.01.2012)).

⁶⁹“Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler”. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

⁷⁰“Bir çeşit buğday”. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

⁷¹“Hayvanlara yedirilmek için hazırlanan tahıl kırmacı; iri öğütülmüş un; tazi”. *Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü*; “Çorum Alaca'da iri bulgur için kullanılan bir tabir”. *Zanaat Terimleri Sözlüğü 1976*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

Turkish Studies

Çeşitli bitki parçaları da (dal, budak, çubuk..) yer adlarının verilmesinde belirleyici olabilmektedir. Zile kazasında bu şekilde bitki parçalarından adını alan iki yerleşim birimi tespit edilebilmiştir. Bunlar: Meşhedabad'daki *Çubuk* ve Hüseyinabad'daki *Yapracık* mezralarıdır. Bitki ve bitki parçaları dışında yerleşim birimlerinin kurulduğu yerlerdeki bitki örütüsü de yer adlarına ilham verebilmektedir. Zile kazasında 10 yerleşim biriminin adı bitki örütüsünü çağrıştıran özelliklerden verilmiştir.

Tablo 24. Bitki Örtüsünü Çağrıştıran Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Çakırçal ⁷² mz.	Yenimüslüman	Karagevenlik mz.	Hüseyinabad
Çamluca mz.	Karahisar-ı Behramşah	Korucuk mz.	Zile
Çomruk mz.	Zile	Oduluk mz.	Hüseyinabad
Dikmen ⁷³ nma'a Hamrik mz.	Karahisar-ı Behramşah	Pervazlık mz. ⁷⁴	Hüseyinabad
Beriçayır mz.	Hüseyinabad	Sazlı mz.	Karahisar-ı Behramşah

3.1.3. Hayvanlarla İlgili Yer Adları:

Zile'de adını hayvanlardan alan 23 yer adı tespit edilmiştir. Bunlardan 6'sı yabancı hayvan isimleridir: Zile'deki *Donuzlu*⁷⁵ köyü ve *Kurtamaz mezrası*; Acacı ve Özikavağı'ndaki *Başkurd* ve *Kurdbaşı mezrası*; Halka-i Hass'daki *Dilküler mezrası*; Karacahisar-ı Behramşah'daki *Tekir*⁷⁶ *Meşhedi* mezrası adları bu yolla verilmiştir.

Hüseyinabad'daki *Sülünlüce mezrası*⁷⁷, Karahisar-ı Behramşah'taki *Sülün* ile Kuştaş'taki *Yapalak*⁷⁸ mezrası ve yine Kuştaş'taki *Yapalak* köyü isimlerini yırtıcı kuşlardan almışlardır. Zile *Güvercinlik* köyü ve *Ağcakuş* mezrası ise adlarını evcil nitelikli kuşlardan almıştır.

Kazada evcil hayvanlardan adını alan yerleşim yerleri ise Zile *Koşaathu mezrası*, Acacı ve Özikavağı *Hıcap*⁷⁹ köyü, Yenimüslüman *Taylu*⁸⁰ mezrası, Hüseyinabad *Koyunluyusufözü* ve *Güdü*⁸¹ mezrası, Meşhedabad *Karı ve Dorualanı*⁸² mezrasıdır. Halka-i Hass'taki *Petek*⁸³ karyesi ise aracılıkla ilgili bir üretim aracından adını almıştır.

⁷² *Çal*: "Taşlık yer, çıplak tepe; kireçli toprak.; ormanlık, fundalık; sulu, düz ova.; maki ile örtülü engebeli alan. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, *Çakar*: "Mavi, hareli ela". Büyük Türkçe Sözlük, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

⁷³ *Dikmen*: "Koni biçiminde sivri tepe, dağların en yüksek yeri, yayla, dik arazideki orman, dikilerek meydana gelen ağaçlık". *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

⁷⁴ *Pervazlı* adıyla Yörükân taifesinden Bozok ve Maraş'ta bir cemaat adına rastlanmıştır. *Türkey, age*, s. 627.

⁷⁵ Diyarbekir eyaleti Mardin kazasında Yörükân taifesinden cemaat. *Türkey, age*, s. 335.

⁷⁶ "Postu siyah çizgili ve benekli, kül renkli kedi". *Kişi Adları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(28.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(28.01.2012)).

⁷⁷ "Sülüngillerden, kuyruğu çok uzun, eti yenilen bir kuş". *Güncel Türkçe Sözlük*; "Buzağı". *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*; "Tavuksular (Galliformes) takımının, sülüngüler (Phasianidae) familyasından, 80 cm kadar uzunlukta, Avrupa'dan Kafkasya'ya kadar olan bölgede yaşayan bir tür." *Biyoloji Terimleri Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁷⁸ "Bir tür baykuş". *Tarama Sözlüğü 1972*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁷⁹ "Koyun". *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸⁰ "Üç yaşına kadar olan at yavrusu". *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸¹ "Kedi yavrusu, kuyruksuz, kuyruğu kesik hayvan, kısa, bodur, gelişmemiş". "Saçta ve fırında pişirilen, mısır ya da buğday unundan yapılan ekmek, ekmek somunu". *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)). Yörükân taifesinden bir cemaat. *Türkey, age*, s.383. Güdüllü diye de ifade edilmektedir.

⁸² "Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan, yağız (at), kızıl (at donu). *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸³ Eğer bey ise Boynuyğun aşiretinde böyle bir cemaat adı var. Büyük olasılıkla boya dayalı bir yerleşim adı da olabilir. *Türkey, age*, s. 234.

Tablo 25. Adında Hayvanlarla İlgili İbareler Bulunan Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ağcakuş mz.	Zile	Kurtamaz mz.	Zile
Başkurd mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Kuştaş Nh.	Kuştaş
Dilküler mz.	Halka-i Hass	Petek ky.	Halka-i Hass
Donuzlu ky.	Zile	Sülün mz.	Karahisar-ı Behramşah
Güdül mz.	Hüseyinabad	Sülünlüce mz.	Hüseyinabad
Güvercinlik ky.	Zile	Tankuş ky.	Kızılkünbed
Hıçıp ky.	Acacı ve Özi Kavağı	Taylu mz.	Yenimüslüman
Karı ve Dorualanı mz.	Meşhedabad	Tekirmeşhedi mz.	Karahisar-ı Behramşah
Kırım mz.	Hüseyinabad	Üçtaş Nh.	Kuştaş
Koşaatlı mz.	Zile	Yapalak ky.	Kuştaş
Kurdbaşı mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Yapalak mz. (2)	Kuştaş

3.2. İnsanlara ve Toplumlara Dayanan Adlar:

Zile’de 15 ve 16. yüzyıllara ait yer adları içerisinde insana dair özellikler önemli bir yer tutmaktadır. İnsanın beslenme kültüründen özür durumuna kadar birçok özellik bu isimlerde hayat bulmaktadır. Öte taraftan, isimler de öne çıkan bir özellikte tarihî şahsiyetleri ve cemaatleri içinde fazlasıyla barındırmasıdır. Örneğin, şahıs isimleri âdeta tarihî bir geçit töreni gibidir. Danişmend-i Bahşayış Danişmendlileri, Keykavus Selçukluları, Cengizhan Moğolları, Temürhan Timurluları anımsatan isimler olup bu geçit töreninde tarihe tanıklık etmemizde büyük rolleri vardır.

3.2.1. Fiziksel Yaşayış İle İlgili Adlar:

a. Yiyecekler ve İçeceklerden Verilen Yer Adları: Zile’de içeceklerden adını alan herhangi bir yerleşim birimine tesadüf edilmemiştir. Ancak değişik yiyeceklerden adını alan 7 yerleşim birimine rastlanmıştır. Acacı ve Özi Kavağı *Keşlik*⁸⁴ ve Dumî mezrası içerisindeki keş kelimesi peynire işaret ederken dum kelimesi ise sulu gıdalarla ilgilidir. *Bazlambaç*⁸⁵ köyü ve *Çörek* mezrası isimleri ise yöreye özgü unlu gıda mamullerinden adını almıştır. *Kozlar* mezrası ise bir yandan bir cemaat adını çağrıştırırken bir yandan da cevize işaret etmektedir.

Tablo 26. Yiyecek ve İçeceklerle Dayalı Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Bazlambaç ky.	Kızılkünbed	Kavurga mz.	Hüseyinabad
Çörek mz.	Kızılkünbed	Keşlik mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Dumî mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Kozlar mz.	Meşhedabad
Dumî mz.	Kuştaş		

b. Çeşitli Eşyalardan Adını Alan Yerleşim Birimleri: Zile’de değişik türde gündelik eşyalardan ismini alan 14 yerleşim birimi tespit edilmiştir. Su konacak kaplardan ismini alan tek yerleşim birimi Hüseyinabad’daki *Gügüm mezrası*dır. Meşhedabad’daki *Küplüce* ile Hüseyinabad’daki *Boduç* mezrası ve *Kapaklı* köylerinin isimlerinde ise mutfak levazimatlarının isimleri kullanılmıştır. Çeşitli aletler ve takımlardan adını alan 10 yer ismi okunmuştur: Zile *Palani*⁸⁶ köyü, *Sacayak* mezrası ve *Yaba* köyü; Hüseyinabad *Sokucak* mezrası (2), *Ağcasoku* mezrası; Yeni Müslüman *Kopaç*⁸⁷ köyü; Karahisar-ı Behramşah *Borulu* ve *Karasoku*⁸⁸ mezraları;

⁸⁴ “Yağı alınmış yoğurttan ya da süttten yapılan peynir.” *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸⁵ “Mısır, arpa, darı ve buğday unlarından yapılan mayalı, mayasız, yağlı, yağsız, şekerli, şekerli, şekerli, şekerli, ince ve kalın pişirilen saç ekmeği”. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸⁶ Bozok’ta ve Malatya sancaklarında Balanlı-Balanlı diye bir cemaat adı var. Türkay, *age*, s. 223.

⁸⁷ “İnce ve dar ağızlı bir çeşit çapa.” *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁸⁸ “Tahıl dövmeye yarayan büyük taş dibek., dibekte, havanda dövmeye işini yapan tokmak.” *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

Kuştaş Yaba mezarası. Kesici aletlerden adını alan tek yerleşim birimi ise Hüseyinabad'daki Balçak⁸⁹ mezarasıdır.

Tablo 27. Adım Eşya ve Aletlerden Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ağcasoku mz.	Hüseyinabad	Kopaç ky.	Yenimüslüman
Balçak mz.	Hüseyinabad	Küplüce mz.	Meşhedabad
Boduç mz.	Hüseyinabad	Palani ky.	Zile
Borulu mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sacayak mz.	Zile
Gügüm mz.	Hüseyinabad	Sokucak (2) mz.	Hüseyinabad
Kapaklı ky.	Hüseyinabad	Yaba ky.	Zile
Karasoku mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yaba mz.	Kuştaş

c. Savaş ve Askerlikle İlgili Yer Adları: Zile yer adları içerisinde savaş ve askerliğe dair isimler de bulunmuştur. Bunların sayısı 4 tane olup 1'si Zile'de diğer 3'ü ise Hüseyinabad Nahiyesi'ndedir.

Tablo 28. Savaş ve Askerlikle İlgili Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
İsadoğancı ⁹⁰ ky.	Hüseyinabad	Mühimmatini mz.	Hüseyinabad
Mescid-i Sakayan mh.	Zile	Sakalar mz.	Hüseyinabad

d. Giyim Eşyaları ve Kumaş Maddeleri ile İlgili Yer Adları: Türklerin Zile'de verdikleri yerleşim adları içerisinde giyim eşyaları ve kumaş maddelerine de rastlanmıştır. Hüseyinabad'daki Ediköyük mezarası adı ayak giyiminde tercih edilen edikle ilgilidir. Kumaş maddeleri ile ilintili olarak *Acacı* ve Özikavağı *Oltan*⁹¹ ve *Oltanköy* mezarası isimleri dikkat çekmektedir. Hüseyinabad'daki *Hırka-i*⁹² *Büzürk* ve *Hırka-i Küçük* köyleri, *Kuşak mezarası*; Karahisar-ı Behramşah'taki *Kabluyün* ve *Kuşaköyük* mezaraları, Zile'deki *Yünlü* köyü yün ve yünlü dokumalara çağrışım yapmaktadır.

Tablo 29. Giyim Eşyaları ve Kumaş Maddeleri ile İlgili Yer Adları

Yerleşim birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ediköyük mz.	Hüseyinabad	Kuşak mz.	Hüseyinabad
Hırka-i Büzürk ky.	Hüseyinabad	Kuşakluöyük mz.	Karahisar-ı Behramşah
Hırka-i Küçük ky.	Hüseyinabad	Oltan mz. (2)	Acacı ve Özikavağı
Kabluyün mz.	Karahisar-ı Behramşah	Yünlü ky	Zile

e. Adım Yapı Kısımlarından Alan Yer Adları: Zile'de farklı mimari yapıların tümünü değil de bir bölümünü içeren yer adları da bulunmaktadır. Bunlar 7 adet olup aşağıda Tablo 30'da gösterilmiştir.

⁸⁹“Kabza, kabzanın demir siperi”. *Büyük Türkçe Sözlük*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (29.01.2012).

⁹⁰ “Hassa kuşbazları denilen tımarlı avcılardan bir takımın adı.” *Tarih Terimleri Sözlüğü 1974*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (29.01.2012).

⁹¹ *Oltan*: “Kesilip dikilmeye hazırlanmış yemeni, eskiyen yemeni, ayakkabı altına vurulan pençe, mest ve yemeni yüzünü köseleye tutturmak için yapılan iri dikiş, çarımın içine konulan bez ya da deri parçası, çarık ipi. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (30.01.2012).

⁹² Köyün adının "Hırka-i Kebir" olduğu ve "Hırka Baba" tepesi eteğinde kurulmasından aldığı bilinmektedir. Köyün isminin anlatılan efsanesi "Hüseyin" adında bir Velinin hırkasının bu bölgede olması ve "Hırka Baba" tepesine bu isim verilmesinden gelir. <http://www.buyukhirka.com/sb/index.php/beldemiz.html> (21.01.2012).

Tablo 30. Adını Yapı Kısımlarından Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ahurcuk ky.	Halka-i Hass	Taşagül mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Ayvancık mz.	Hüseyinabad	Tonus mz.	Halka-i Hass
Gökçeminare mz.	Karahisar-ı Behramşah	Manar mz.	Karahisar-ı Behramşah
Minare mh.	Zile		

3.2.2. Duygusal Yaşayış İle İlgili Adlar:

Zile yer adları içerisinde doğrudan insan duygularını içinde taşıyan iki yer adı tespit edilmiştir. Bunlar: Acacı ve Özi Kavağı'ndaki İmrek⁹³ ile Karahisar-ı Behramşah'taki Sevgülü mezralarıdır. Aile bireyleri ile ilgili yer adları daha çok akrabalık ilişkilerini içeren türden olup Zile'de bu şekilde 12 yerleşim adı bulunmaktadır. Bunlardan yalnız ikisi eş anlamında *karı* kelimesini içerirken diğer 10 tanesi *veled*, *zade* ya da *oğlan* biçiminde daha çok erkek evladı içeren isimlerdir.

Tablo 31. Adını Akrabalık Türlerinden Alan Yerleşim Birimleri

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ayveledi	Karahisar-ı Behramşah	İlyasoğlanı mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Bekleroğlanı	Kızılkünbed	Karıbasan mz.	Hüseyinabad
Caferoğlanı mz.	Hüseyinabad	Karuköy mz.	Karahisar-ı Behramşah
Doğanoğlanı mz.	Kızılkünbed	Mesudoğlanı mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Hacızade mz.	Karahisar-ı Behramşah	Recepoğlu mz.	Hüseyinabad
İlyasoğlanı ky.	Halka-i Hass	Veledikköy mz.	Hüseyinabad

Zile'de dine ilişkin birtakım özellikler içeren yer adları da tespit edilmiştir. Bunların sayısı 23 tanedir. Bu isimler içerisinde hacı, fakih, şeyh, abdal gibi unvanlar dışında kul, iman ve ümmet kelimelerini içeren dine dair kavramlar da bulunmaktadır. Pirakbaş ismi ise daha çok mezhepsel bir çağrışım yapmaktadır. Doğrudan İslam dinini çağrıştıran isimler yanında yörenin eski ev sahiplerini ifade eden kâfir ismi de yer adları içerisinde değişik kelimelerle beraber tercih edilmiştir.

Tablo 32. Din ile İlgili Yer Adlar

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Alaeddinhacı mz.	Hüseyinabad	Kuldan mz.	Karahisar-ı Behramşah
Aykutfakihviranı mz.	Hüseyinabad	Kuldan mz.	Meşhedabad
Azadkul mz.	Acacı ve Özikavağı	Müslimöyük mz.	Hüseyinabad
Bekirabdal mz.	Hüseyinabad	Pirakbaş mz.	Hüseyinabad
Çokçakul mz.	Zile	Saruhaçı mz.	Hüseyinabad
İman ky.	Halka-i Hass	Şeyh ky.	Acacı ve Özikavağı
İnekulu mz.	Hüseyinabad	Şeyh mz.	Hüseyinabad
İsa Fakılı mz.	Hüseyinabad	Şeyhköy mz.	Acacı ve Özikavağı
Kâfir ky.	Yenimüslüman	Şeyhkulu mh.	Zile
Kafirviranı ky.	Zile	Ümmet mz.	Meşhedabad
Karapiri ky.	Karahisar-ı Behramşah	Yenimüslüman nh.	Yenimüslüman
Köhnebaba mz.	Hüseyinabad		

3.2.3. Kişilerin Varlıkları İle İlgili Yer Adları:

Yeni bir köy veya kasabanın kuruluşunda, oraya yeni bir ad aramaya hacet kalmaksızın, yerleşen topluluğun adı verilir. Nitekim Anadolu bunun mükemmel örnekleriyle doludur. Bu isimler bize, aynı adı taşıyan boy, aşiret, cemaat gibi grupların nasıl bir yayılma gösterdiklerini de anlatır. Doğu veya Güneydoğu Anadolu'daki bir köy adının Rumeli topraklarında da olması, bu dağınık yayılmanın güzel bir örneğidir (Kütükoğlu, 1991: 15).

⁹³ "Seven, düşkün" anlamlarına gelen bir Türkçe kelimedir. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

a. Vücut Kısımları İçeren Yer Adları: Vücut kısımlarını içeren 5 isimden biri kol, biri baş, biri karın ve son ikisi taban gibi insan uzuvlarını içerisinde barındırmaktadır.

Tablo 33. Vücut Kısımlarına Dayalı Yer Adlar

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Abagol/Ebegol? mz.	Hüseyinabad	Tabana (Dabana) ky.	Halka-i Hass
Delübaş mz.	Hüseyinabad	Tabanyavaş mz.	Hüseyinabad
Karnıkara mz. (2)	Hüseyinabad		

Uzuvlar dışında insan vücudunda ortaya çıkan tüyler de yer adları içerisinde kendine yer bulabilmiştir. Bunların sayısı 3 olup Halka-i Hass'daki *Kösemelik* mezrası yüzün tüysüzlüğüyle ilgilidir. Hüseyinabad'daki *Gilman*⁹⁴ mezrası ve *Perçem köyü*⁹⁵ adları ise doğrudan insan vücudundaki tüylerle ilgili yer adları arasında değerlendirilebilir.

b. Rütbeler (Unvanlar), Mevkiler İçeren Yer Adları: Türkler, yer adları verirken rütbelere, unvanlar ve kişilerin mevkilerinden de yararlanabilmiştir. Zile kazasında 18 yer adı bu çeşit bir yaklaşımla verilmiştir. *Gazi* unvanı 3, *diğın* (tigin) unvanı 5, *kadı* görevi 1, *emir* unvanı 1, *bey* 2, *sultan* 3, *melik* 2 yerleşim biriminde isim olarak kullanılmıştır. *Ladıcık* ise büyük olasılıkla Hellenistik dönemden gelen ve Pontus devletinde kral ailesinden birçok kraliçe ve prensesin taşıdığı bir unvan olarak ötekilerden farklı bir yere oturtulabilir.

Tablo 34. Rütbelere, Unvanlar, Mevkiler İçeren Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Arslangazi ky.	Meşhedabad	Karagazi mz.	Zile
Baydığın mz.	Acacı ve Özikavağı	Maturabey mz.	Karahisar-ı Behramşah
Baydığın ky.	Zile	Ladıcık ky. ⁹⁶	Halka-i Hass
Beyyurdu mz.	Hüseyinabad	Osmanpaşa ky.	Hüseyinabad
Emirsaraç mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sultaneymirce ⁹⁷ emz.	Hüseyinabad
Gaziköy ma'a Ermenid mz.	Kızılkünbed	Sultanmehmed mz.	Hüseyinabad
Kadışehri ky.	Acacı ve Özikavağı	Taht-ı melik mz.	Hüseyinabad
Karadığın mz. (3)	Hüseyinabad	Uzunmelik mz.	Hüseyinabad

c. İnsanı İlgilendiren Sıfatlar ve Eylemler İçeren Yer Adları: İnsanı ilgilendiren değişik sıfat ve eylemlerden adını alan Zile kazasında toplam 13 yer adı bulunmuştur. Bunlardan *Ağrık*⁹⁸ mz adı bir hastalık durumuna, *Doymuş* ihtiyaçların giderilmesine, *Gederik*⁹⁹ gitmek eylemine, *Üzmüş*¹⁰⁰ üzülmeye eylemine, *Yararlık* faydalı olma haline dayalı isimler gibi gözükmektedir.

⁹⁴ “Kabarıncı saçlı kimse”. *Türkiye Türkçesi Ağzları Sözlüğü*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)). Gılmanlar, Gılmanlı, adına Kütahya sancağı Dağardı kazasında Yörükân taifesinden bir cemaat vardır. *Türkay, age*, s. 374.

⁹⁵ “Başlarını traş edenlerin tepede bıraktıkları saç tutamı”. *Güncel Türkçe Sözlük*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)). Perçemli adıyla içel sancağı Anamur kazasında yörükandan bir cemaat var. *Türkay, age*, s. 626.

⁹⁶ Ladıcık, Lâdik kelimesinden geliyor olabilir. Hellenistik çağda özellikle Selevkoslarda ve Pontus devletinin kral ailesinde birçok kraliçenin ve prensesin taşıdığı bir isim olan Laodikeia'dan bozma bir kelime. Pontus bölgesinde Amasya'ya ve Tokat iline bağlı Niksar ilçesinde birer Lâdik var. Bk. Umar, *age*, s. 505. Zile'deki Ladıcık adı da bu adlarla aynı olmalıdır.

⁹⁷ Mezraya adını veren Sultan Eymirce'nin hayatı hakkında fazla bir bilgi bulunmamaktadır. Emirci veya Emirce Sultan'a ait menakıbnamede Emir-i Çin Osman olarak bilinir. Sultan Eymirce zaviyesi ile ilgili Bk.: Kapusuzoğlu, S. B. (1999), *Yozgat Medreseleri, Tekke ve Zaviyeleri*, Ankara, s. 67-80.

⁹⁸ “Ağrılı, ağrıyan” anlamında bir kelimedir. *Tarama Sözlüğü 1967*, [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(29.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(29.01.2012)).

⁹⁹ Geder, bağ çubuklarını çelikleme, merkep, alın yazısı, çuval, keder ve kader anlamlarında da kullanılmaktadır. [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(19.02.2013\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(19.02.2013)).

¹⁰⁰ Üz ova, düzlük anlamlarında da kullanılan bir kelimedir. [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(19.02.2013\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(19.02.2013)).

Tablo.35 İnsanı İlgilendiren Sıfatlar ve Eylemler İçeren Yer Adları

Yerleşim birimi	Nahiye	Yerleşim birimi	Nahiye
Ağrik mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Kurubey mz.	Halka-i Hass
Dilmek mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sapmaz mz.	Hüseyinabad
Doymuş mz.	Hüseyinabad	Üzmüş mz.	Hüseyinabad
Doymuş mz.	Kızılkünbed	Yararlık-ı Küçük	Hüseyinabad
Gederik ky.	Zile	Yavihsan ky.	Halka-i Hass
Gözaçan mz.	Hüseyinabad	Yararlık-ı Büzürk	Hüseyinabad
İkiyüzlü mz.	Karahisar-ı Behramşah		

d. Verilen Yer

resmi görevler ve gruplarından kaynaklanan yer adları da vardır. Bunların sayısı 5 olup *incüger* ve *kalaycı* isimleri zanaat kollarına işaret ederken; *kethüda*, *muhtesib* ve *yazıcı* ise resmi görev ya da görevlilere ilişkin verilmiş yer adları olarak düşünülebilir.

Mesleklerden Adları: Zile'de çeşitli esnaf

Tablo 36. Mesleklerden Verilen Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
İncüger mz.	Karahisar-ı Behramşah	Sarukalaycı mz.	Hüseyinabad
Kethüda mh.	Zile	Yazıcı mh.	Zile
Muhtesib ky.	Karahisar-ı Behramşah		

e. İnsan (kişi) Adı Verilen Yerleşim Birimleri: Adını doğrudan kişi adlarından alan 22 yerleşim birimi bulunmaktadır. Bunlardan yalnız 1'i Ermeni ismi olup bu köyün bir diğer adı da *Killik'tir*. Bunların dışındaki isimlerin önemli bir kısmı Arapça, Farsça ve İbraniceden fonetiği değiştirilerek Türkçeye geçmiş isimlerdir.

Tablo 37. İnsan (kişi) Adları İçeren Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Ahmed ky.	Kuştaş	Mesud İğlal mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Battal mz.	Hüseyinabad	Musa mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Baydar mz.	Acacı ve Özi Kavağı	Musa mz.	Acacı ve Özi Kavağı
Hamzacık ky.	Zile	Musa mz.	Kuştaş
Hasan ky.	Yenimüslüman	Okar mz. ¹⁰¹	Hüseyinabad
Keykavus mz.	Hüseyinabad	Öğetçe ky. ¹⁰²	Karahisar-ı Behramşah
Mahmud ky.	Kuştaş	Sarumusa mz.	Kuştaş
Hasan mz. (2)	Hüseyinabad	Sergis ky. (nam-ı diğer Killik) ¹⁰³	Hüseyinabad
Hüseyin mz. (2)	Hüseyinabad	Tuğrul mz.	Hüseyinabad
Mergub ky. ¹⁰⁴	Zile	Yunus mz.	Acacı ve Özi Kavağı

f. Kişilerin Fiziksel Özelliklerini Yansıtan Yer Adları: Kişilerin engel durumlarını içeren Zile'de tek yer adı Hüseyinabad'daki *Sağır Piri Kışlası*'dir.

g. Tarihi Kişi Adları İçeren Yer Adları: Bazı tarihi şahsiyet isimleri de Zile'de yer adı olarak verilebilmiştir. Bunların sayısı 9 tanedir. Zile merkez *Danişmend-i Bahşayış Kalesi*¹⁰⁵ ile

¹⁰¹ Telli balıkçıl kuşlarına verilen bir isim olan Okar erkek ismi olarak da kullanılmaktadır. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (19.02.2013).

¹⁰² Öğet beğenilen aranılan anlamında bir kelime olup kız ve erkek ismi olarak da kullanılmaktadır. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (19.02.2013).

¹⁰³ Bu köyde, Karkın boyundan Uluyörük taifesinden Tutuş Etraki Cemaati sakindi. Halaçoğlu, V, s. 2234.

¹⁰⁴ Aranan ve beğenilen anlamlarında olan Mergup kelimesi Arapça kökenli olup şahıs adı olarak da kullanılmaktadır. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (19.02.2013).

¹⁰⁵ Tufan Gündüz, Danişmendli Beyliği sahasında içinde Danişmend adı geçen Amasya kazasında 2, Tokat kazasında 2, Sivas kazasında 3 ve Zile kazasında 1 yer adı tespit etmiştir. Zile'deki Danişmend-i Bahşayış kalesini bir köy olarak ele alan Gündüz, buranın adının büyük olasılıkla Danişmendli beyliğinden ziyade bir şahıstan verildiğini öne sürmüştür. Buranın aynı zamanda Tokat Yörüklerinin kışlağı olduğunu belirtmiştir. Kaynak olarak da 387 nolu Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum defterini vermiştir. (Cilt II, s. 457.). Bk. Gündüz, T. (2005), *XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri*, Yeditepe Yayınları, I. Baskı, İstanbul, s. 35-36.

Yeni Müslüman *Arslan-ı Danişmend*¹⁰⁶ mezarı isimleri büyük olasılıkla Danişmendliler döneminden kalan ve tarihî şahsiyetlere dayalı olarak verilmiş isimler olmalıdır. *Karadığın* (Zile-Hüseyinabad 3), *Baydığın* köyü (Zile) ve *Baydığın*¹⁰⁷ mezarı (Acacı ve Özikavağı) isimleri ise tigin kelimesinin bozulmuş şekilleri olarak öne çıkmaktadır. *Cengizhan* ve *Temürhan* mezarları (Hüseyinabad) ise Moğol istilası ve Timur'un Anadolu'ya girişinin izlerini taşıyan yer adları şeklinde tasvir edilebilir. Yeni Müslüman'daki *Çeltek* köyü adını Çeltek Baba'dan almıştır¹⁰⁸. Hüseyinabad nahiyesi adı ise büyük bir olasılıkla Battal Gazi ile birarada anılan Hüseyin Gazi'den verilmiş olmalıdır. Zira ona atfedilen mezar ya da makamlardan birisi Çorum Alaca ilçesindedir.¹⁰⁹ Yukarı da insan adları başlığında ele alınan Keykavus ismi de tarihî şahsiyetlere dayandırılabilir.

h. Kavim, Kabile, Boy, Soy, Oymak, Cemaat Adları İçeren Yer Adları: Anadolu, Türkler tarafından fethedildikten sonra yoğun bir Türk göçüne sahne olmuştur. Türkler buraya boy ve aşiretler halinde gelerek muhtelif bölgeleri yurt edinmişler ve Selçuklu Devleti yöneticileri de siyasî ve iktisadî hedefleri gözetererek Osmanlı Devleti'ni kuran Kayı boyuna mensup aşiretin de dâhil olduğu Türk boylarını çeşitli bölgelere yerleştirmişlerdir. Osmanlılar da aynı şekilde kendilerine gelip sığınan Türk topluluklarını değişik bölgelere iskân etmişlerdir. Böylece Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve gelişme sürecinde de, Anadolu'nun muhtelif yerlerine çeşitli Türk oymak ve aşiretleri yerleştirilmiştir. (Söylemez, 2002: 39).

Osmanlı hanedanı Türkmen kökenli de olsa kendisini Türklüğün temsilcisi olarak görmekte ve Türk tabirini merkeze oturtmaktaydı. Türkmen tabirini Akkoyunlu, Karakoyunlu, Dulkadir, Karamanoğlu gibi beylik ya da devletlerin etnik kimliğini tanımlamakta, adı geçen devletlerin Osmanlı hâkimiyetine girmiş olan halkının sadece konargöçer gruplarını ifade etmek için kullanmaktadır. Yörük tabiri ise bir sancak ya da kaza dâhilinde yaylak ve kışlak hayatı sürdürenlerin genel adıydı. Uluyörük (Etrak Yörükani) Tokat'tan Kütahya'ya kadar uzanan sahada konargöçerlik etmekteydi.¹¹⁰

Acacı ve Özi Kavağı nahiyesinde adını boy ya da cemaat adından alan 12 yerleşim birimi bulunmaktadır. *Alan-ı İğdir*, *Bayındır* mezarları ve *Kayılar* köyü (2 adet) adını 24 Oğuz boyundan almıştır¹¹¹. *Arablar* köyü¹¹², *Hacı*¹¹³ köyü., *Haramideresi* mezarı¹¹⁴, *Karacaviran*¹¹⁵ köyü,

¹⁰⁶ *Danişmend* Farsça'dan Türkçeye geçen bir kelimedir. Bilgili, ilim sahibi anlamlarına gelmektedir. Büyük medreselerin icazet alma seviyesine gelmiş olan talebeleri için de kullanılan bir tabirdir. Bk. İpşirli, M. (1993), "Danişmend", *DİA*, c. VIII, İstanbul, s.464-465. Ancak Danişmend tabiri zaman zaman bir şahıs adı ya da ismin önünde bir sıfat olarak da kullanılabilir. Arslan-ı Danişmend Arslan Danişmend ya da İslam Danişmend de olabilir.

¹⁰⁷ Yılmaz Kurt Niksar'da bulunan Gümüşdığın köyünün adının Danişmend Gazi'nin 12 oğlundan biri olan Gümüş Tigin'den konduğunu belirtmiştir. Muhtemelen Zile kazasındaki Baydığın ve Karadığın isimleri de bu yolla verilmiş olabilir. Bk.: Kurt, Y. (2000), "Niksar Kazası Yer Adları", *Danişmendliler Döneminde Niksar'da Tıp Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*, Niksar, s. 105.

¹⁰⁸ Çeltek Baba'nın asıl ismi Şeyh Mahmut olup unvanı Emirci, lakabı Doğan ve ocağı Çeltek'tir. Dede Karkın, Sarı Saltuk, Gajgaj Baba gibi maneviyat ocaklarından biri de Çeltek Baba Ocağı'dır. Bu Ocak 17 köyün öşrünü alan güçlü bir yuvadır. Şeyh Mahmut da bölgeye geldiğinde, bölgenin İslamlaşmasında rol oynayan önemli bir manevi ve tarihi şahsiyet olarak Çeltek köyüne adını vermiştir. Çeltek Baba, 13. Yüzyıl içerisinde yaşamıştır ve Yeseviye tarikatı ekolünden yetişen biridir. <http://celtekkoyum.tr.gg/%C7eltek-Baba-Kimdir-f> (23.01.2012).

¹⁰⁹ Özcan, K., "Sivas Yöresinde Battal Gazi ve Onun Silah Arkadaşlarıyla İlgili İnanışlar", I. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu", *Tebliğler*, s. 58.

¹¹⁰ Gündüz, *age*, s. 19-27.

¹¹¹ 24 Oğuz boyunun yayıldığı coğrafi sahalar ve XVI. yüzyılda Anadolu'da Oğuz boylarına ait yer adları için Bk. Sümer, F. (1980), *Oğuzlar*, İstanbul, s. 201-372, 423-460.

¹¹² Çorum, Bozok, Maraş civarında Arab ya da Arablar vardır (Yörük Türkmen taifesinden). Türkay, *age*, s. 50. Arablı diye de anılmaktadır. Konargöçer Türkmen taifesinden geniş bir alana yayılmış durumdadır. Türkay, *age*, s. 203.

¹¹³ Tokat Zile'de ve Ankara Ayaş'ta yörük taifesinden Hacı diye bir cemaat var. Türkay, *age*, s.389.

¹¹⁴ Ordu kazası ve Karahisar-ı Şarki sancağında Yörük taifesinden Harami adıyla bir cemaat bulunmaktadır. Türkay, *age*, s. 406.

Turkish Studies

Karıklısla köyü¹¹⁶, *Muğriler*¹¹⁷ mezrası, *Selamet* köyü¹¹⁸, *Ulucakkiri* mezrası¹¹⁹ ve *Yaraş*¹²⁰ mezrası ise adlarını Yörük Türkmen cemaatlerinden almıştır.

Tablo 38. Acacı ve Özi Kavağında Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Alan-ı içdir mz.	Karacaviran ky.	Ulucakkiri mz.
Arablar ky.	Karıklısla ky.	Kayılar ky. (2)
Hacı ky.	Muğriler mz.	Bayındır mz.
Haramideresi mz.	Selamet ky.	Yaraş mz.

Halka-i Hass nahiyesinde 4 köy adını 24 Oğuz boyundan almıştır. Bunlar: *Alayuntlu*, *Beydili*, *Kızık* ve *Salur* köyleridir. 1 köy *Ekrad* cemaatlerinin; 3 mezra ve 2 köy ise yörük cemaatlerinin isimlerini almıştır. *Kürtler* köyü¹²¹ adını bir Ekrad cemaatinden almıştır. *Elmalu* mezrası¹²², *Kırızlar*¹²³ köyü, *Ovacık*¹²⁴ köyü, *Sülüklü*¹²⁵ ve *Tutuş*¹²⁶ mezrası ise Yörük cemaatlerinin isimlerini üzerinde taşımaktadır.

Tablo 39. Halka-i Hass Nahiyesinde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Alayuntlu ky.	Halil ky.	Kürtler ky.	Sülüklü mz.
Beydili ky.	Kırızlar ky.	Ovacık ky.	Tutuş mz.
Elmalu mz.	Kızık ky.	Salur mz.	

Hüseyinabad'da *Bayadcık*, *Dögerobası*, *Karakınık* mezraları ile Eski ve *Yeni Yapar* köyleri adlarını 24 Oğuz boyundan almıştır. 10 yerleşim biriminin adının cemaatlerden oluştuğu yanlarında yazan cemaat ibaresinden açıkça anlaşılmaktadır. 7 yerleşim birimi de kışlak adıyla bir cemaat ya da topluluğun kışladığı bir mekân ifade etmek için tercih edilmiştir. Ayrıca 3 yerleşim yerinde *Etrakiye*, bir yerleşim yerinde *Etrakiye-i Uluyörük* tabiriyle Yörük Türkmen cemaatlere işaret edilmiştir. Kalan 57 yerleşim birimi ise farklı Türkmen cemaatlerden adını almıştır.¹²⁷ Bu cemaatlerden *Kıranlu* (Türkey, 1981: 518) ve *Mahuna* (Türkey, 1981: 114) Ekraddan olup kalanların tamamı Yörük Türkmen taifelerinden oluşmaktaydı.

¹¹⁵ Karahisar-ı Sahib, Adilcevaz, Bolvadin ve Maraş Göksun'da adı geçen Türkmen Yörük taifesinden bir cemaattir. Yörükosmanoğlu aşiretine mensuptur. Türkey, *age*, s. 465.

¹¹⁶ "Karıklısla" da olabilir. Sivas Yeni il Sorkun Nahiyesi'nde böyle bir köy vardır. Bu köy, Kayı boyundan olanlar tarafından kurulmuştur. Halaçoğlu, III, s. 1372. Ancak, gene de "Karıklısla" olma ihtimali oldukça yüksektir, çünkü Maraş sancağı Zamantı kazasında *Karakıslalı* ya da *Karıklıslalı* adıyla okunmuş Yörük taifesinden bir cemaat adına rastlanmıştır. Türkey, *age*, s. 490.

¹¹⁷ Mardin, Basra, Hakkâri gibi doğu vilayetleri dışında Hüdavendigâr Söğüt kazasında da adı geçen ekrad taifesinden bir aşirettir. Türkey, *age*, s. 124. Mukriiler olarak da anılmaktadır. Ayrıca Makarlar ve Makralar diye yörük taifesinden Bozok, Maraş, Karaman, Adana, Edirne ve Dimetoka'da bir cemaat de vardır. Türkey, *age*, s. 574.

¹¹⁸ Sivas Yenihan ve Yıldızeli'nde Yörük taifesinden Selametli adıyla bir cemaat adına rastlanmıştır. Türkey, *age*, s. 666.

¹¹⁹ Yozgat Akdağ'da Ulucak obası adında Yörük taifesinden bir cemaat adına tesadüf edilmiştir. Türkey, *age*, s. 747.

¹²⁰ Ankara, Bolu ve Menteşe sancaklarında da adı geçen Yaraşlı adına sahip olan Türkmen taifesinden bir cemaat vardır. Türkey, *age*, s. 765.

¹²¹ Ekrad'dan bir cemaattir. . Bk. Halaçoğlu, IV, s. 1584; Türkey, *age*, s. 113.

¹²² Yörük taifesinden. "Elamacalı, Elmalılı" şeklinde de belirtilmiştir. Türkey, *age*, s. 348-349.

¹²³ Firuzlar da olabilir. Anamur, Kilis ve Mudurnu'da tespit edilmiş bu isimle Türkmen Yörük taifesinden bir aşiret vardır. Türkey, *age*, s. 81, 365.

¹²⁴ Yeniil Sivas'ta da adı geçen Türkmen taifesinden bir cemaattir.. Türkey, *age*, s. 617.

¹²⁵ Arapgir ve Karahisar-ı Şarki sancağında adı geçen yörük taifesinden bir cemaattir. Türkey, *age*, s. 688.

¹²⁶ Sivas ve Bursa'da bu adla yörük taifesinden bir cemaat adı zikredilmektedir.. Türkey, *age*, s. 741.

¹²⁷ Yaklaşık 83 cemaat adı tespit ettiğimiz Hüseyinabad yerleşim birimlerinin referansları geniş bir yer tutmaktadır. Bu cemaatlerin yayılma sahaları için Bk. Türkey, C. (1981), *Başbakanlık Arşiv Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak Aşiret ve Cemaatler*, Tercüman Yayınları, İstanbul.

Ağcağıl Karahisar-ı Şarki'de Ağcahalil diye de geçen bir cemaat adıdır (Türkay, 1981: 181). *Ayrukam*¹²⁸, Maraş Yörüklerinden Avşar boyuna tabi *Ayrudamlı* cemaatinden başkası değildir (Halaçoğlu, I, 2009: 205). *Aziz*, Karahisar-ı Şarki'de de adı geçen bir Türkmen cemaat adıdır. (Türkay, 1981: 215). *Beyobası* Sivas Yeniil'de bulunan bir Türkmen aşiretidir. (Türkay, 1981: 56). *Çalatlu* Maraş eyaletinde Yörük taifesinden bir cemaattir (Türkay, 1981: 288). Yörük taifesinden olan *Çelebiler* Ordu'dan Gümölcine'ye geniş bir alanda yayılmış olan ve Çelebilü olarak da anılan bir cemaattir.

Depesüdelük mezarında Kanuni döneminde Bayat boyuna mensup Selmanlu cemaati yaşamaktaydı (Halaçoğlu V, 2009: 2013). Haliyle *Depesi Delüğü Selmanlu* ismi bu cemaatten verilmiş olmalıdır. Yine aynı dönemde bu mezra Bozok sancağına bağlı Sorkun nahiyesine tabi görünmekteydi. *Yazıkışla* (Yazılıtaş), *Çadıröyüğü*, *Ağcağıl* mezralarında da Selmanlu cemaatinin adı geçmekteydi.

Güncel Türkçe Sözlük'te mantar ve yer elması; Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde yumurta anlamlarına gelen *domalan* kelimesi¹²⁹ Alaiye Sancağı'nda Yörük taifesinden bir cemaatin de adıydı (Türkay, 1981: 335). *Emirhacılı* mezarının adı büyük olasılıkla İçel Sancağı'nda Anamur Kazası'nda bulunan *Eminhacılı* (Türkay, 1981: 350) ya da yine Anamur'da *Haciliemir* (Türkay, 1981: 395) şeklinde geçen Yörük taifesinden bir cemaatten almış olabilir. *Eyücek* mezarı ise Eyücekli olarak da bilinen Vize Sancağı Pınarhisar kazasında da görülmüş olan bir Türkmen cemaatinin uğrak yeri olarak düşünülebilir (Türkay, 1981: 362).

Fakihler köyü, *Fakıhlar* ya da *Fakılı* (Türkay,1981: 364), *Gedik Hasan mezarı* Bozok ve Maraş'ta adı geçen *Gedik Hasanlı* (Türkay,1981: 369) Yörük cemaatlerinin adını almıştır. Yıva boyuna ait perakende Gilman Cemaatinin adı *Gilman* mezarının adına esin kaynağı olmuş olabilir (Hallaçoğlu V, 2009:1947-1948). Zile sınırlarında adı geçen Gökçeler Yörük cemaati (Türkay, 1981: 82) *Gökçelü* mezarının adının verilmesinde etkili olmuştur

Gözkemin mezarı¹³⁰ (Halaçoğlu II, 2009, 681) Bozok Sorkun'da Kızpınarı köyünde Avşar boyuna mensup Kızılkocalu kabilesine mensup Gökin cemaatinden adını almış olsa gerektir (Halaçoğlu II, 2009, 900). *Gulamlar* mezarı ise Maraş eyaletinde yörük taifesinden Gulamanlu cemaatinden adını almış olabilir (Türkay,1981: 383). Bozok'ta Hacı Alili adlı yörük Türkmen taifesinden bir cemaat yaşamaktaydı (Türkay,1981: 389). Büyük olasılıkla *Haciali mezarı* adı bu cemaate dayalı olmalıdır. *Halil Acalık köyü* Maraş Yörüklerinden Halil Eceli Cemaati (Türkay, 1981: 401) ve Hallaçoğluların mezarı Bozok Sorkun bölgesindeki Avşar boyuna mensup *Halaç Cemaati* (Halaçoğlu III, 2009: 973) ile ilgili adlar almışlardır.

Karacalu mezarı adı Mamalı aşiretinden olup daha sonra Bozok livası Karahacılı adında köye iskân edilen Yörük Türkmen taifesinden bir cemaatin adıyla ilişkilendirilebilir (Türkay, 1981: 462, 463). Cemaatin adı Karacalar, Karaca ve Karacalu şeklinde de dile getirilmektedir. *Kızkaracalu* köyü de adını bu cemaatten almıştır. Zira Karacalu cemaatinin bulunduğu yerler arasında Çorum da bulunmaktaydı. (Türkay, 1981: 98).

Karadonlu, Ermenek, Gülnar, Bozkır, Ordu ve Karahisar-ı Şarki'de (Türkay, 1981:469), *Karacakaya*; Çorum'da (Türkay, 1981: 463), Karakız; Maraş, Hüdavendigâr ve Vize'de (Türkay, 1981: 477), *Karataş*; Alanya ve Beyşehir'i'nde (Türkay, 1981: 486) adı geçen cemaatler olup Karadonlu mezarı, Karacakaya köyü, Kararkızkavağı mezarı ve Karataş mezarı adları bu

¹²⁸Kam, Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde koyunların barındıkları yer yani damla aynı anlamda gösterilmiştir. <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (31.01.2012).

¹²⁹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>(31.01.2012).

¹³⁰ Yusuf Halaçoğlu bu ismi *Gökin* olarak okumuştur.

cemaatlerden kaynaklanmış olmalıdır. *Kavurga*, *Kavurgalı* ve *Kavurgaoğlu* mezrası isimleri Maraş ve Bozok'ta yaşayan Kavurga Dedeler ya da Kavurga cemaatiyle ilişkilendirilebilir (Türkay, 1981: 497-499). *Kıranlu* ise Sivas, Bozok, Canik, Konya, Karaman ve Maraş gibi geniş bir sahada adı geçen Ekrad yörükün taifesinden bir cemaatin adı olup Hüseyinabad'daki Kıranlu mezrası adı buradan verilmiş olabilir. Bu cemaat, Kıranlu, Kıran, Kıranca ve Kırantı şeklinde de ifade edilmiş; Lekvanik aşiretinden bir cemaattir (Türkay, 1981: 518).

Kışlak-ı Himmet Kethüda mezrası Salur boyu Uluyörük taifesinden Aksalur bölüğünden bir cemaatin adından verilmiştir (Hallaçoğlu III, 2009: 1049). Bozok Sorkun bölgesinde yaşayan ve Varsak Boyuna mensup Kızılcağışla cemaati adı ise *Kızılcağışla mezarısıyla* özdeşleşmiştir (Hallaçoğlu IV, 2009: 1464). Avşar boyundan aynı adlı cemaatin adı *Kızıllar*¹³¹ köyüne verilmiştir (Hallaçoğlu IV, 2009: 1470). Gelibolu, Hüdavendigâr sancaklarında bulunan Kiraslu ya da Kiraslu Hacı Yörükün cemaati Hüseyinabad'daki *Kiraslu mezarına* da ad olarak verilmiştir (Türkay, 1981: 512).

Sivas Yeniil'de Yazır boyuna mensup Koyunlu Anamuslu adıyla bir cemaat bulunmaktadır (Hallaçoğlu IV, 2009, 1499). Hüseyinabad'daki *Koyunluyusufözü mezarısı* adı bu cemaate dayandırılabilir. *Kozluca kışlağı* adı her ne kadar ceviz ağacının çokluğuna delalet eden ve bitki örtüsünü çağrıştıran bir yer adı gibi gözükse de bu isim de büyük ölçüde Yörük Türkmen cemaatlere dayalı verilmiş isimlerden olmalıdır. Zira Edirne ve Karahisar-ı Şarki'de Yörükün taifesinden Kozluca adıyla bir cemaat yaşamaktaydı (Türkay, 1981: 538). Aynı şekilde *Kulağuz köyü* adı bir mesleğe dayandırılabilir olsa da Salur boyuna mensup Kulağuzlu cemaati (Hallaçoğlu IV, 2009: 1533) bu adın verilmesinde öncekine oranla daha etkili bir dayanak oluşturmaktadır.

Sözlüklerde anlamına rastlanamayan *Mahuna* kelimesi ise muhtemelen Erzurum ve civarında da rastlanılan Mahanlar adında konargöçer Ekrad taifesinden bir aşiretin isminin bozulmuş bir biçimi olmalıdır. Şöyle ki bu aşiret Mahanlı, Mahanlu ve Mahanlar şeklinde de Osmanlı belgelerinde zikredilmekteydi (Türkay, 1981: 114). Haliyle, Mahuna mezarısının adını da cemaatlere dayalı olanlar içerisinde anmak mümkündür. Hüseyinabad da dâhil olmak üzere Zile kazasında *Mezid* ya da *Mezidli* şeklinde geçen yer adları da cemaat kökenli yer adları içerisinde sıralanabilir. *Mezid* ya da *Mezidlü* (Türkay, 1981: 585) şeklinde Türkmen Yörükün taifesinin adı sözkonusu yerlere ad olarak verilmiş olabilir. Bozok'tan Teke'ye kuzey güney doğrultusunda geniş bir alanda adı zikredilen Müminler cemaati de Yörükün taifesindendi (Türkay, 1981: 598). Bu yönüyle Hüseyinabad'daki *Müminler-i Büzürk* ve *Müminler-i Küçük* mezarlarının adları bu cemaatin adını çağrıştırmaktadır.

Paşalu mezarısı, Yörükün taifesinden Paşalu (Boğalu) (Türkay, 1981: 624); *Sarımbeyli* mezarısı Maraş Yörüklerinden Yüreğir boyuna mensup Sarımbeyli (Hallaçoğlu V, 2009: 1983); *Saruisaöyük* mezarları, Sivas Yeniil'de Saruisa; *Sincan* ve *Sincanlu* mezarısı Ankara, Kütahya ve Rakka'da da adı geçen Sincan (Türkay, 1981: 147); *Tusi mezarısı* Maraş ve Kırşehir'de isimleri anılan Tus ya da Tuslu (Türkay, 1981: 741); *Yağlu* köyü, Sivas Yeniil'de bulunan Yağlu (Türkay, 1981: 759) cemaatlerinden isimlerini almışlardır.

Hüseyinabad'ın merkezi olarak gösterilen *Yapa-i Cedid* köyü Yapa cemaatinden adını almış olabilir. Bu cemaat, Bayındır boyuna mensup bir grup (Hallaçoğlu I, 2009: 22) ve Alayuntlu boyu içerisinde Karaman'da bir cemaat adı olarak iki farklı şekilde anılmıştır (Hallaçoğlu I, 2009: 93, 94, 102, 203, 215, vd.). *Yortan* mezarısı da aynı adlı Yörükün cemaatinden adını almıştır (Türkay, 1981: 777).

¹³¹ Kızıllı şeklinde de anılmaktadır.

Tablo 40. Hüseyinabad Nahiyesinde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Ağcağıl mz.	Cemaat-i Zeyneddin mz.	Geçüd-i Etrakiye-i Uluşörük ky.	Karacalu mz.	Koyunluyusu fözü mz.	Müminler-i Küçük ky.
Alacalar ky.	Çakırlı mz.	Gedikhasan mz.	Karadonlu mz.	Kozluca kışlağı	Ortaöyük mz.
Ali Bey Cemaati Kışlağı	Çalatlı mz.	Gilman mz.	Karakınık mz.	Kozviran mz.	Paşalı mz.
Ayrukam mz.	Çelebibey kışlağı	Gökçelü mz.	Karakızkavağı mz.	Köşkerlü-i Cemaat-i Karaköselü ky.	Sarımbeylü mz.
Aziz mz.	Çelebiler kışlağı	Gözkemin mz.	Karataş mz.	Kulağuz ky.	Saruisaöyük mz. (2)
Baydıck mz.	Depesidelüğüselmanlu	Gulamlar mz.	Kavurgalu mz.	Mahuna mz.	Sincan mz.
Beyobası kş.	Domalan mz.	Hacı ali mz.	Kavurgaoğlu mz.	Makiler kışlağı	Tusi mz.
Cemaat-i Çerçi Ali mz.	Elmalı mz.	Hacıhasankavağı ky.	Kıranlı mz.	Merkendlü el-meşhur mz.	Varazlı mz.
Cemaat-i Döğür Obası mz.	Emirhacılı mz.	Hacılar mz.	Kışlak-ı Hacı Ali mz.	Mezidalanı mz.	Yağlı ky.
Cemaat-i Emir Umurlu mz.	Eskiyapar ky.	Halil mz.	Kışlak-ı Ümmet Kethüda mz.	Mezidlü mz.	Yapa-i Cedid ky.
Cemaat-i Erkekoğlu Kışlası	Etrakiye-i Ali Fakih ky.	Halilcalık ky.	Kızılcağışla mz.	Murad Sufi mz.	Yatan-ı Etrakiye ky.
Cemaat-i Halil Fakih Obası mz.	Etrakiye-i Murad Sufi ky.	Hallaçoğlu Viranı mz.	Kızıllar ky.	Mustafa kışlası	Yeniyapar ky.
Cemaat-i Söğüdü Gedük mz.	Eyicek mz.	Kalınköyü mz.	Kızkaracalu ky.	Mustafa kş.	Yortan mz.
Cemaat-i Toramanlı mz.	Fakihler ky.	Karacakaya mz.	Kiraslu mz.	Müminler-i Büzürk mz.	

Karahisar-ı Behramşah nahiyesinde 5 yerleşim birimi adını 24 Oğuz boyundan almıştır. Bunlar: *Kınık*, *Salur*, *İlisu Yazır* mezraları ile *Nefs-i Yazır-ı Akpınar* ve *Yazır-ı Akpınar* kışlaklarıdır. Akbaş mezrası¹³² ile Hacılar köyü¹³³ adları Ekrad taiflerine dayalı olarak verilmiş olabilir. *Ağcaasma*¹³⁴ mezrası, *Alicüklü*¹³⁵ mezrası, *Baraklar* mezrası¹³⁶, *Başköy* mezrası¹³⁷, *Boynuyöğün* mezrası¹³⁸, *Güni* mezrası¹³⁹, *Hacıbey*¹⁴⁰ mezrası, *Kalınçirmiş* mezrası¹⁴¹,

¹³² Akbaş, Akbaşlı ya da Akbaş Ekradı adıyla konargöçer bir Türkmen Ekradı taifesi Rakka'dan Filibe'ye bazı sancakların içerisinde yaşamaktaydı. Türkay, *age*, s. 186.

¹³³ Sivas yöresi Türkmen taifesindedir.. Türkay, *age*, s. 29. Ayrıca konar öçer Türkmen ekradı taifesinden aynı adlı bir cemaat vardır. Hacıları diye de anılmaktadır. Zile'ye yakın Bozok'ta da izlerine rastlanmakta. Türkay, *age*, s. 394-395.

¹³⁴ Varsak boyunun Zakırlı kabilesi taifesinden bir cemaat olup Ağcaasma adlı yurtlarda yaşamaktaydılar. Adlarına Niğde, Bozok Sorgun ve Bozok'ta rastalanan bir cemaattir. Bk. Halaçoğlu, I, s. 29. Ağcaasmalı ya da Ağcaasma gibi de telafuz edilmektedir. Türkay, *age*, s. 181.

¹³⁵ Bozok Sancağı Akdağmadeni kazasında Alicik Karacaalan obası adıyla bir cemaat vardır. Türkay, *age*, s. 197.

¹³⁶ Baraklar ve Baraklı cemaati Dulkadirli Türkmenlerinden olup Maraş'tan Yozgat'a hatta Kütahya'ya kadar geniş bir alanda izleri görülmekteydi. Bk. Halaçoğlu, I, s. 240-241.

¹³⁷ Kırşehir ve Bozok sancaklarında Yörük taifesinden bir cemaatin adıdır. Türkay, *age*, s. 228.

¹³⁸ Türkmen Yörük taifesinden bir aşirettir. Maraş, Konya, Bursa, Aksaray, Adana gibi birçok yerde bu aşiretin adı geçmektedir. Türkay, *age*, s. 64.

¹³⁹ Menteşe'de Kızılcaoyunlu Cemaatine bağlı Güni Cemaati ve Sufiler taifesine bakılacak olursa Güni taifesi İğdir boyuna mensup bir taife olmalıdır. Bk. Yusuf Halaçoğlu, IV, s. 1469.

¹⁴⁰ Yörük taifesinden bir cemaattir. Hacıbeyli şeklinde de anılmaktadır. Türkay, *age*, s. 390.

¹⁴¹ Çirmiş adı 1455 tarihinden itibaren geçmektedir. Çirmiş, Fin Ugor / Türk topluluklarından bir boyun adıdır. Çirmiş Türkleri, 1071 öncesinde, Bizans'ın Arap ve İranlılara karşı, Balkanlardan Anadolu'ya göçe zorladığı Türk topluluklarındandır. <http://www.tozanli.net/mezraisimleri.htm> (Fikri Karaman'dan alıntı).

*Karamağan*¹⁴² mezası, *Karamuk*¹⁴³ mezası, *Keseri*¹⁴⁴ *Hisarı* mezası, *Kozviran*¹⁴⁵ mezası, *Kubat*¹⁴⁶ mezası, *Saruhacı*¹⁴⁷ mezası ise adlarını Yörük Türkmen cemaatlerinden almıştır.

Tablo 41. Karahisar-ı Behramşah Nahiyesi'nde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Ağcaasma mz.	Bubak mezari	Kalın Çirmiş mz.	Kışla-yı Sūdüs mz.	Saruhacı mz.
Akbaş mz.	Davulbazlı mz. ¹⁴⁸	Karamağan mz.	Kubat mz.	Savcı-ı Diğer mz.
Alicüklü ky.	Güni mz.	Karamuk mz.	Mumu mz.	Sincanlı mz.
Asar-ı Bubak mz.	Hacıbey mz.	Keseri Hisarı mz.	Nefs-i Bubak kışlağı	Tahinatın kışlağı
Baraklar mz.	Hacılar mz.	Keseri mz.	Nefs-i Yazır-ı Akpınar kışlağı	Tatar mz.
Başköy mz.	İhsu Yazır mz.	Kınık mz.	Salur mz.	Yazır-ı Akpınar kş.
Boynuyoğun mz.		Kozviran mz.		

Kızılıkünbed nahiyesinde *Eymür* köyü adını 24 Oğuz boyundan biri olan Eymür'den alırken *Ayvalı*¹⁴⁹ mezası, *Deveci köyü*¹⁵⁰, *Dona köyü*¹⁵¹, *İsa mezası*, *İsaözü mezası*¹⁵², *Karacaömer mezası*¹⁵³, *Kayırluca*¹⁵⁴ mezası, *Kuyucak*¹⁵⁵ mezası, *Tatar mezası*¹⁵⁶ Türkmen Yörük; *Çakır*¹⁵⁷ mezası ise Ekrad taifesinden adını almış olmalıdır.

Tablo 42. Kızılıkünbed Nahiyesi'nde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Ayvalı mz.	İsa mz.	Kuyucak mz.
Çakır mz.	İsaözü mz.	Tatar Hacı mz.
Deveci ky.	Karacaömer mz.	Tatar ky.
Dona ky.	Kayı mz.	
Eymür ky.	Kayırluca mz.	

Kuştaş nahiyesinde 3 köy ismini 24 Oğuz boyundan almıştır. Bunlar: *Bayat* mezası, *Bayatalanı* mezası ve *İğdir* köyüdür. *Ağcaviran*¹⁵⁸ köyü, *Başköy* mezası, *İsaköy* köyü ve *Koçaç köyü*¹⁵⁹ gibi yerleşim birimleri isimlerinde ise cemaat adlarının belirleyici olduğu savunulabilir.

¹⁴² *Mağun* adında Sivas ve Rakka eyaletlerinde yörük taifesinden bir cemaat vardır. Türkay, *age*, s. 572.

¹⁴³ Karamuk, tarlada buğday aralarında biten, anasona benzer siyah ve acı bir tohumun adıdır. Karamuk aynı zamanda Zile, Sivas Yeniil, Yüzdepare kazaları ve İçel sancağında adı geçen Yörük taifesinden bir cemaatin de adıdır. Karamuklu da denilmektedir. Türkay, *age*, s. 482.

¹⁴⁴ Adana, Tarsus ve Teke'de Keserli adına Yörük'dan bir cemaat vardır. Türkay, *age*, s. 508.

¹⁴⁵ Bozok ve Maraş eyaletlerinde Yörük taifesinden bir cemaattir. Türkay, *age*, s. 538.

¹⁴⁶ Bozok'ta da adı geçen Türkmen Yörük taifesinden bir cemaat. Türkay, *age*, s. 547.

¹⁴⁷ Saruhacılı Bozok, Maraş, Alanya ve Sivas'ta Yörük taifesinden bir cemaattir. Maraş'ta Saruhacılı Avşarı yaşamaktaydı. Türkay, *age*, s. 654.

¹⁴⁸ 1700'lü yıllarda Rumlar tarafından yerleşime açılan ve köy niteliği kazanan Davulbazlı'nın adının bölgede gümüş madeni çıkarıldığı vakitlerde mağaralardaki işçilerin davul sesiyle toplanmalarından aldığı öne sürülmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bk.: Yurtlu, *age*, s. 159.

¹⁴⁹ Bu cemaatin yaşadığı yerler arasında Sivas ve Bozok'a bağlı Akdağmadeni de yer almaktaydı. Bk. Türkay, *age*, s. 215.

¹⁵⁰ Ankara ve Hüdavendigar'da adı geçen bir Yörük Türkmen taifeisidir. Türkay, *age*, s. 323. Devecili ya da Devecili şeklinde de anılmaktadır.

¹⁵¹ Karaman, Maraş, Bolu sancakları ve Larende kazasında adı geçen Yörük taifesinden bir cemaattir. Türkay, *age*, s. 335.

¹⁵² Akdağ'da Yörük Türkmen taifesinden İsabeyli cemaati vardır. Onunla ilgili olabilir. Türkay, *age*, s. 438.

¹⁵³ Bozok, Maraş, Kütahya ve Karahisar-ı Şarki sancaklarında adı geçen Yörük taifesinden bir cemaattir. Karacaömerli diye de geçmektedir. Türkay, *age*, s. 465.

¹⁵⁴ Adana, Tarsus ve Aksaray sancaklarında Kayırlu adında Yörük Türkmen taifesinden bir cemaat bulunmaktadır. Türkay, *age*, s. 500.

¹⁵⁵ Sivrihisar, Adana ve Tarsus'ta Yörük taifesinden bir cemaattir. Türkay, *age*, s. 558.

¹⁵⁶ Yusuf Halaçoğlu bölgede yaşayan Tatarları Kıpçak Türklerine mensup bir cemaat olarak nitelemiştir. Halaçoğlu, V, 2169-2174 vd.

¹⁵⁷ Çakır ve Çakırlı adında Ekrad taifesinden cemaatler vardır. Türkay, *age*, s. 286.

¹⁵⁸ Malazgirt sancağında (Erzurum vilayeti) bu adla bir yörük cemaati yaşamaktaydı. Türkay, *age*, s.182.

¹⁵⁹ İçel sancağında ve Hüdavendigar Söğüt kazasında Türkmen yörük taifesinden bir cemaat yaşamaktaydı. Türkay, *age*, s. 531. Koçaç olma ihtimali de bulunmaktadır.. Türkay, *age*, s. 531.

Turkish Studies

Tablo 43. Kuştaş Nahiyesi'nde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Ağcaviranköyü	İğdir ky.
Başköy mz.	İsaköy ky.
Bayat mz.	Koçaç ky.
Bayatalanı mz.	

Meşhedabad nahiyesinde 2 köyde *Kınık* boyunun 1 köyde ise *Salur boyunun* adı karşımıza çıkmaktadır. Yörük Türkmen cemaat adları ise *Aliarab* mezrası, *Davud*.¹⁶⁰ köyü, *Emirhacı*¹⁶¹ mezrası, *Erdoğmuş*¹⁶² mezrası, *Kızıllu*¹⁶³ mezrası, *Kulacca* mezrası¹⁶⁴ ve *Yapağu* mezrası¹⁶⁵ gibi yerleşim birimlerinin isimlerinde öne çıkmaktadır. *Okçu* mezrası¹⁶⁶ ise adını aynı adlı Ekrad taifesinden almış olabilir.

Tablo 44. Meşhedabad Nahiyesi'nde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Ali Arab mz.	İsa ky.	Kulacca mz.
Davud ky.	Kızılcı ky.	Okçu mz.
Derekınık ky.	Kızılcakınık ky.	Salur ky.
Emirhacı mz.	Kızıllu mz.	Yapağu mz.
Erdoğmuş mz.		

Yenimüslüman nahiyesinde 1 köyde *Salur* boyunun adı geçerken *Kızılcaın*¹⁶⁷ ve *Halil*¹⁶⁸ köyleri isimlerini Yörük Türkmen cemaatlerinden almıştır.

Tablo 45. Yenimüslüman Nahiyesi'nde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Kızılcaın ky.	Salur ky.
Halil ky.	

Zile'de *Döğer* (Döğerlü¹⁶⁹) boyunu içinde barındıran bir yerleşim birimi adı bulunurken *Etrakiye* olarak tanımlanmış 4 yer adına rastlanmıştır. *Aksaklar*¹⁷⁰ mezrası, *Alihoca*¹⁷¹ köyü,

¹⁶⁰ Yörük taifesindedir. Davud, Davudlar, Davudlu,, Davud Obası ve Davudi şeklinde belgelerde geçmektedir. *Türkey, age, s. 311-312.*

¹⁶¹ Niğde ve İçel sancaklarında Yörük taifesindedir. *Türkey, age, s. 351.*

¹⁶² Paşa sancağı Cumapazarı kazasında Yörük taifesinden bir cemaattir. Erdoğmuşlar ve Erdoğmuşlu diye de anılmaktadır. *Türkey, age, s. 354.*

¹⁶³ Mamalu aşiretinden olup daha sonra Akdağ kazasına iskân edilmiş bir cemaatin adıdır. Kızıllu yörüğü diye de anılmaktadır. *Türkey, age, s. 52.*

¹⁶⁴ Maraş eyaletinde Kars-ı Maraş sancağında Kulaccalı ya da Kulaccalu adındayörük taifesinden bir cemaat vardır. *Türkey, age, s. 548.*

¹⁶⁵ Bursa ve Kütahya'da Yapağulu adıyla bir Türkmen cemaati vardır. *Türkey, age, s. 764.*

¹⁶⁶ Okçu, Okçuoğlu, Okçular ya da Okçuoğulları olarak da geçen Türkmen ekraı taifesinden bir aşirettir. Sivas Yeniil'de de adı geçmektedir.. *Türkey, age, s. 130.*

¹⁶⁷ Maraş sancağı Göksun kazasında adı geçen yörük taifesinden bir cemaattir. *Türkey, age, s. 524.*

¹⁶⁸ İçel, Alanya sancakları ve Manavgat kazasında Halil-Haliloğulları diye bir Yörük Türkmen cemaati bulunmaktaydı. *Türkey, age, s. 401.*

¹⁶⁹ Döğerlü cemaati Döğer boyuna mensup Anadolu'da yaşayan 1564 cemaatten birisiydi. Kaşarlı Mahmud'da Töker olarak geçen bu boy, Reşidüddin ve Yazıcıoğlu'nda Döğer olarak gösterilmektedir. Bu boyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için Bk.Halaçoğlu, I, s. XXVIII-XL.

¹⁷⁰ Niğde sancağı Ürgüp kazasında Yörükandan Aksak cemaati vardı. *Türkey, age, s. 191.* Ordu kazası ve Niğde ile Karahisar-ı Şarki de Aksaklı ya da Aksaklu adıyla Yörükandan bir cemaat yaşamaktaydı. *Türkey, age, s. 191.*

¹⁷¹ Yörük taifesinden bir cemaatin adıdır. Paşa sancağı ve Karahisar-ı Şarki'de adı geçmektedir. *Türkey, age, s. 198.* Alihocalı ve Alihocalı gibi yazımları da bulunmaktadır. Ancak Ali Hoca adındaki ermiş bir kişiden adını almış olabileceği iddia edilmektedir. *Zileliler 2000 Belgeseli, s. 118.*

Turkish Studies

*Hacıhasan*¹⁷² mahallesi, *Karaöyük* köyü.¹⁷³ *Kayaluca*¹⁷⁴ mezarası, *Kızılca*¹⁷⁵ köyü, *Osmanobası* mezarası¹⁷⁶, *Saraç-ı*¹⁷⁷ *Etrakiye* ve *Savcı*¹⁷⁸ köyleri adlarını Yörük Türkmen cemaatlerinden almıştır.

Tablo 46. Zile Kaza Merkezinde Cemaatlere Bağlı Olarak Verilen Yer Adları

Aksaklar mz.	Hacıhasan mh.	Osmanobası mz.
Ali Hoca ky.	Hacılar ky.	Saraç-ı Etrakiye
Belciş-i Etrakiye	Karaöyük ky.	Savcı ky.
Döğerlü mz.	Kayaluca mz.	Yahşi-i Etrakiye[1]
Güni mz.	Kızılca ky.	

3.3. Diğer Yer Adları

Zile yer adları içerisinde kökeni tespit edilemeyen ve belli bir alt kategoriye dâhil edilemeyen toplam 14 yer adı bulunmaktadır. Bu yerleşim adlarını anlamlı öğeler haline getirecek verilere ulaşılamamıştır. Yenimüslüman nahiyesindeki *Ernebadı*¹⁷⁹ köyü cumhuriyet döneminde Karakuzu adını almıştır. Köyde yaşayanlar bu ismi bir Ermeni tanrıçası olan Eneput'a dayandırma çabasıdır. *Boldacı*¹⁸⁰ mezarası bugün Zile'ye bağlı bir köy olup köyde yaşayanlar bu adın Bolduacı kelimesinden bozma olduğunu öne sürmektedirler. Anlamını sözlüklerde tespit *Korkorus* mezarası¹⁸¹, Zile Çeltek köyü sınırları içerisinde halen bir mevki adı olarak yaşamayı sürdürmektedir.

Tablo 47. Diğer Yer Adları

Yerleşim Birimi	Nahiye	Yerleşim Birimi	Nahiye
Tersenek mz.	Acacı ve Özikavağı	Mulan mz.	Karahisar-ı Behramşah
Eytan ky.	Halka-i Hass	Boldacı mz.	Meşhedabad
Akasi mz.	Hüseyinabad	Korkorus mz.	Meşhedabad
Mehaşa mz.	Hüseyinabad	Ernebadı ky.	Yenimüslüman
Manşar mz.	Hüseyinabad	Vezi mz.	Yenimüslüman
Manşar ky.	Hüseyinabad	Azarya ky.	Zile
Miragu mz.	Hüseyinabad	Ohtamara ky.	Zile

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

11. yüzyıldan itibaren Suriye, Anadolu, Azerbaycan ve Balkan bölgelerini fethetmeye başlayan Türkler, buralardaki meskûn yerlerin adlarını Türk fonetiğine uydururken, ilk defa kendileri tarafından iskân edilen yerlere de genellikle Türkçe adlar vermişlerdir. Bu adlandırma geleneğinde; fizikî özellikler, şahıs adları ve renk adları ön plana çıkmaktadır.

1455-1575 yılları arasında Zile kazası yer adlarının ele alındığı bu çalışmadan bazı sonuçlar çıkarmak mümkündür. Birinci olarak, Zile kazası yer adları köken bakımından çeşitlilik göstermektedir. Yer isimlerinin yaklaşık % 80,56'sı Türkçedir. Ancak, yaklaşık % 20'lik bir dilim

¹⁷² Türkmen Yörükân taifesindedir. Hacıhasanlar, Hacıhasanlı diye de geçmektedir. *Türkey, age*, s. 392.

¹⁷³ Maraş Yörükân taifesinden bir cemaattir. *Türkey, age*, s. 484.

¹⁷⁴ Yazır boyundan olup Teke Türkmenlerindedir. Hallaçoğlu, III, 1359.

¹⁷⁵ İçel, Adana, Tarsus, Karahisar-ı şarki ve Üsküp sancaklarında yörükân taifesinden Kızılca ya da Kızılca adlı bir cemaat vardır. *Türkey, age*, s. 524.

¹⁷⁶ Osmanlı aşireti Cihanbeyli aşiretinden olmak üzere Ankara'da ve Kastamonu sancağı Boyabad kazasında Osman adıyla bir aşiret adı zikredilmektedir. *Türkey, age*, s. 132. Benzer biçimde, Osmanobası adıyla Kırkkilise kazasında (Vize sancağı) Yörükân taifesinden bir cemaat bulunmaktadır. *Türkey, age*, s. 616.

¹⁷⁷ Tokat, Kütahya ve Malatya'da adı geçmektedir. *Türkey, age*, s. 143.

¹⁷⁸ Danişmendli aşiretinden Savcı cemaati vardı. *Türkey, age*, s. 663.

¹⁷⁹ <http://zilehabercom.blogspot.com/2011/12/zile-karakuzu-ernebadi-ennebadi-koyu.html>.

¹⁸⁰ Köyde dua edenlerin bol olmasından dolayı buraya önceleri Bolduacı dendiği daha sonra bunun zamanla Boldacı'ya dönüştüğü öne sürülmektedir. Zileliler 2000 Belgeseli, s.124.

¹⁸¹ <http://www.celtekoyum.tr.gg/K.oe.y.ue.m.ue.zdeki-Mevkiiler.htm>.

ise Arapça, Farsça ya da diğer dillerden kelimelerden oluşmakla beraber bunlar da Türkçe fonetiğe göre kaydedilmiş isimlerdir. Türk-İslam kültürünün bölgedeki isimlerde bu kadar etkili olmasının başlıca nedeni söz konusu dönemde bölgede nüfusun tamamının Türklerden meydana gelmesidir. Bunun dışında bölgedeki yer adlarında eski kültürlerin izlerine de rastlamak mümkündür. Örneğin, Zile adı kökleri çok eskilere giden Luwi dilinden gelme olduğu öne sürülmektedir. Hüseyinabad'daki Sergis köyü bir Ermeni şahıs adını üzerinde taşımaktadır. Ancak Sergis köyüne Killik adının da verilmesi Türklerin bölgedeki isim değiştirme yaklaşımına güzel bir örnek oluşturmaktadır.

İkinci olarak Zile kazasında Türkler yer adı verirken çevre ve insan özelliklerine dikkat etmişlerdir. Çevreyle ilgili özellikler taşıyan isimlerin toplamı 405 civarında olup bütün yer adları içerisindeki oranı % 72'lere ulaşmaktadır. Çevreyle ilgili isimlerin alt kategorilerinde renk (84 isim), coğrafya (59 isim) ve bitki (53 isim) ile ilgili isimler ilk üç sırada yer almaktadır. İnsan ve topluma dayalı adların toplam sayısı ise 345 olup, bütün yer adları içerisindeki oranı yaklaşık % 61'dir. İnsan ve topluma dayalı yer adlarının alt kategorilerinde ise çeşitli Türkmen boy ve cemaatlerle ilgili 192 isim çoğunluğu oluşturmaktadır ve bütün isimler içerisinde yaklaşık % 35'lik bir orana sahiptir. Bu veriler dikkate alındığında, Zile kazasındaki Türklerin yer adlarında çevre ve insan özelliklerine yakın oranda yer verdiği anlaşılmaktadır.

Ad verme tüm kültürlerde olduğu gibi Türk kültüründe de önemli bir yere sahiptir. İnsanlar, toprağa varlık mührünü ad vererek vururlar. Bu nedenle verilen adlar bir bakıma yerleşilen coğrafyanın tapuları gibidir. Netice olarak Türkler coğrafi birikimleri ve milli özelliklerini Zile'deki vatan topraklarına yer adı olarak vermiş ve bu topraklara imzalarını atmışlardır. Bir başka ifadeyle vatan topraklarını tapularken yer adlarının da büyük ölçüde kendilerinden olmasına fazlasıyla özen göstermişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Arşiv Kaynakları:

BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi), TD (Tapu Tahrir Defteri) 2.

BOA TD 79.

TKGM (Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü), TKA (Tapu ve Kadastro Arşivi) , TD 12.

2. Müracaat Eserleri:

Aydıncık 2003, Aydıncık Belediyesi Tanıtım Yayınları, Ankara, s. 7-8.

Çorum İl Haritası (1/275000 ölçekli)

Dünden Bugüne Kadışehri Belediyesi (tarihsiz), Kadışehri Belediyesi Yayını, Ankara.

Geçmişten Geleceğe Alaca (2002), Alaca Kaymakamlığı Yayını, Yozgat.

Tokat İl Haritası (1/275000 ölçekli).

Tokat İl Yıllığı (1973), Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Dâhiliye Vekâleti(1933), *Köylerimiz*, İstanbul.

Yozgat İl Haritası (1/275000 ölçekli).

Yozgat İl Yıllığı (1990), Yozgat.

Zileliler 2000 Belgeseli, Zileliler Yardımlaşma Derneği Yayını, İstanbul.

3. Kitaplar ve Makaleler:

- AÇIKEL, A. (2003), “Artukabad Kazası Yer Adları (1455-1600)”, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat fakültesi Dergisi, Cilt:20, Sayı: 2, Ankara, s. 181-202.
- AÇIKEL, A. (2004), “Tokat Sancağının İdari Durumu ve Nüfus Yapısı” (1880-1907), *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 2, Elazığ, s. 331-359.
- AÇIKGÖZ, F. (2004), *438 numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) I-II'ye göre Ankara, Çankırı ve Sultanönü Sancaklarında Yer Adları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- AKAR, A. (2006), “Renge Bağlı Yer Adlandırmalarında Muğla Örneği”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S:20, Yıl: 2006/1, s.51-63.
- ALTINDAL, B. (2011), *Zela'dan Zile'ye Tarihi Yolculuk*, İstanbul.
- ARSLANOĞLU, İ., “Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler”, <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/ui/dergiler/20-33-134.pdf> (18.01.2012).
- ATALAR, M. M. (1988) “Zile'nin Tarihçesi”, *Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri (13-17 Ekim 1986)*, Samsun, s. 305-307.
- BAYKARA, T. (1988), *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş, 1. Anadolu'nun İdarî Taksimatı*. Ankara.
- BUDAK, A. (2001), *Yurdumuza Yerleşen Oğuz-Türkmen Boyları ve Bazı Yer Adlarımızın Anlamları*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları, Tokat.
- DEVELLİOĞLU, F. (2010), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 26. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.
- EREN, H. (1989), “Yer Adlarımızın Dili”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, Ankara, s. 55-165.
- GABAIN, A. von, (1968), “Renklerin Sembolik Anlamları”, çev. Semih Tezcan, *Türkoloji Dergisi*, A.Ü. DTCF Yay., Cilt:3, Sayı:1, Ankara, s. 107-113.
- GENÇ, R. (1999), *Türk İnanışları ile Millî Geleneklerinde Renkler ve Sarı Kırmızı Yeşil*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayını, Ankara.
- GÖKBİLGİN, M. T.(1979), "Tokat", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, Cilt: 12/1, İstanbul, s. 404.
- GÜNDÜZ, T. (2005), *XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri*, Yeditepe Yayınları,, I. Baskı, İstanbul.
- GÜNDÜZ, T. (2007), *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri*, 2. Baskı, Yeditepe Yayınları, İstanbul.
- HALAÇOĞLU, Y. (2009), *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453-1650)*, I-II-III-IV-V-VI, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.
- İBRET, B. Ü., (2003). “Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme”, *Marmara Coğrafya Dergisi*, S:7(Ocak), İstanbul, s.53-80.
- İPŞİRLİ, M. (1993), “Danişmend”, *DİA*, c. VIII, İstanbul, s.464-465.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

- İNAN, A. (1987), “Türk Kabile İsimlerine Dair”, *Makaleler ve İncelemeler*, içinde (s.1-7), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KAPUSUZUOĞLU, S. B. (1999), *Yozgat Medreseleri, Tekke ve Zaviyeleri*, Yozgat Belediyesi Yayını, Ankara.
- KARADOĞAN, A. (2004), “Türk Ad Biliminde Renk Kültü”, *Milli Folklor Dergisi*, Cilt:8, Yıl: 16, Sayı: 62, s.93 vd.
- KILIÇ, A. , *Zile Tarihi*, Çağlı Dergisi, Cilt:1, Sayı: 1, Zile, s. 16-17.
- KOÇ, B. (2003), *Tarihi ve Kültürüyle Çekerek*, Çekerek Belediyesi Yayını, Ankara.
- KURGUN, L. (2002), *Denizli İli Yerleşim Yerleri Adları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- KURT, Y. (2000), *Niksar Kazası YerAdları, Danışmendiler Döneminde Niksar’da Tıp, Tarih ve Kültür Sempozyumu*, Niksar, s.98-107.
- KÜTÜKOĞLU, M. (1991), *Tarih Araştırmalarında Usul*, 2. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1991.
- MERAL, Y. ve S. (1982), *Her Yönüyle Zile*, Sanem Matbaacılık, Zile.
- ORHONLU, Cengiz, *Osmanlı İmparatorluğu ’nda Aşiretlerin İskânı*, Eren Yayınları, İstanbul 1987.
- ÖZCAN, K. (2008), “Anadolu’da Selçuklu Dönemi Yerleşme Tipolojileri II: Karahisarlar”, *Milli Folklor*, Yıl: 20, Sayı: 77, s.89-101.
- ÖZCAN, K. “Sivas Yöresinde Battal Gazi ve Onun Silah Arkadaşlarıyla İlgili İnanışlar”, I. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu”, *Tebliğler*, s. 58.
- PAKALIN, M.Z. (1983), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, III. Baskı, MEB Yayınları, Ankara.
- PALANCI, H. (1996), *Anadolu’daki Türkçe Yer Adları*, Basılmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- SAKAOĞLU, S. (2001), *Türk Ad Bilimi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- SARI, S..(2000), *XVI. Yüzyılda Hamid Sancağı Yer Adları*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- SEVİM, A. (1988), *Anadolu’nun Fethi: Başlangıçtan 1086’ya Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayını,, Ankara, s. 82-83.
- SEZEN, T. (2006), *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- SÖYLEMEZ, F. (2002), “Rişvan Aşireti’nin Cemaat, Şahıs ve Yer Adları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:12, Kayseri, s. 39-52.
- STRABON (1969), *Coğrafya (Geographika)*, çev. A. Pekman, Kitap XII, Bölüm III, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- ŞAHİN, İ. (2007), “Türkçe Yer Adlarının Yapısı Üzerine”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 23, s. 1-14, Erzurum.

- ŞAHİN, M, Karabacak, Y (2005), *Coğrafi, Tarihi, İdari, Sosyal ve Kültürel Yönleriyle Zile*, Tofset Matbaacılık, Tokat.
- ŞENEL, M. (2003), *Elazığ İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme*, C.1-2, Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- ŞİMŞİRGİL, A. (1991 , “Osmanlılar İdaresinde Zile Şehri (1455-1574)”, *Marmara Üniversitesi Türklük Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6, İstanbul, s. 231-243.
- TÜRKAY, C. (1981), *Başbakanlık Arşivi Belgelerine Göre Osmanlı İmparatorluğu'nda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, Tercüman Kaynak Eserler Serisi:1, İstanbul.
- UMAR, B. (1993), *Türkiye'deki Tarihsel Adlar*, 2. Baskı, İnkilap Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- WITTEK, P. (1969), “Bizanslılardan Türklere Geçen Yer Yer Adları”, çev. Mihri Eren, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, Cilt: I, s. 236-240.
- YEDİYILDIZ, B. (1984), “Türkiye’de Yer Adı Verme Usulleri”, *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, s. 25.
- YILDIRIM, M.(2006), *Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)'nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

4. Elektronik Kaynaklar:

- <http://www.tozanli.net/mezraisimleri.htm> (16.01.2012)
- <http://www.celtekkoyum.tr.gg/Koyumuzdeki-Mevkiiler.htm> (15.01.2012)
- [http://tdkterim.gov.tr/bts/\(10-31.01.2012\)](http://tdkterim.gov.tr/bts/(10-31.01.2012)).
- “Alevilikte Temel İnanç Unsurları ve Pratikler”, <http://www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/ui/dergiler/20-33-134.pdf> (18.01.2012).
- <http://www.buyukhirka.com/sb/index.php/beldemiz.html>.(21.01.2012).
- <http://celtekkoyum.tr.gg/Celtek-Baba-Kimdir-f> (23.01.2012).
- <http://zilehabercom.blogspot.com/2011/12/zile-karakuzu-ernebadi-ennebadi-koyu.html>.(25.01.2012)

EK-1: 15. ve 16. Yüzyıllarda Zile Kazası'na Bağlı Yerleşim Birimleri

(1)Zile Merkez Mahalleleri

<i>Zile Kaza Merkezi Mahalle Adları</i>				
İdari Br.	İdari Brm. Adı	Td 12	Td 79	Köken
Mahalle	Alacamescid	X	X	T+A
Mahalle	Bağluca	X	X	T
Mahalle	Cami	X	X	A
Mahalle	Hacı Hasan Mescidi	X	X	A+A+T
Mahalle	Hacı Yakub	X	X	A+A
Mahalle	Kale	X	X	A
Mahalle	Kethüda	X	X	F
Mahalle	Mescid-i Sakayan	X	X	A+A
Mahalle	Mescid-i Zaviye	X	X	A+A
Mahalle	Minare	X	X	A
Mahalle	Şeyh Kulu	X	X	A+T
Mahalle	Ulupınar	X	X	T+T

Turkish Studies

Mahalle	Yazıcı	X	X	T
---------	--------	---	---	---

(2) Zile Kaza Merkezi Köy ve Mezraları

Zile Kaza Merkezine Bağlı Köyler						
İdari-Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Köken
Mezra	Ağcakuş		0	X	0	T+T
Karye	Aksaray		X	X	X	T+F
Mezra	Aksaklar tb. Yahşi		X	X	0	T
Karye	Azarya	Azarya Bağları/zile	X	X	X	F
Karye	Bağdad Hisarı (Td 2'de Bağdad Asarı)		X	X	X	A+A
Karye	Bağluca		X	X	X	T
Karye	Balçıkhisar (Td 2'de Balçık Asar, 79'da Balçık Hisarı)	Balçıkhisar mevki/Zile	X	X	X	T+A
Karye	Baydığın		0	X	0	T+T
Karye	Belciş-i Etrakiyye	Özyurt Ky. /Zile	0	0	X	T+A
Mezra	Tokat Çukuru tb. Balçıkhisar		X	X	0	T+T
Mezra	Çekle		X	X	X	T
Mezra	Çiflik tb. Balçıkhisar	Zile	0	X	0	T
Mezra	Çokça kul		0	X	0	T+T
Mezra	Çomruk		0	X	X	T
Karye	Çeğellü		0	X	0	T
Karye	Danişmend-i Bahşayış Kalesi ve Mezra-i Kara Diğın		0	X	X	F+T+A
Karye	Derebaşı	Derebaşı ky. /Zile	X	X	X	T+T
Karye	Derekişla	Narlıkışla ky. /Zile	0	X	X	T+T
Karye	Donuzlu		X	0	x	T
Karye	Döğürlü		0	X	0	T
Karye	Gederik	Yaylakent Köyü/Zile	X	X	X	T
Mezra	Gün Doğmaz		0	X	X	T+T
Karye	Güngörmez	Güngörmezky. /Zile	X	X	0	T+T
Mezra	Güni				X	T
Karye	Güvercinlik		X	X	X	T
Karye	Hacılar	Hacılar ky. /Zile	X	X	X	T
Karye	Hamzacık		0	X	X	T
Karye	İde (12'de İn-ide gibi)	Ede ky. /Zile	X	X	X	T
Karye	Kafir Viranı (2'de Gavur Viranı)	Emirören Köyü/Zile	X	X	X	A+F
Karye	Kara Gazi (79'da mezra)		X	X	X	T+A
Karye	Karaöyük	Karahöyük Tepesi/ B üyük Karayün Köyü Zile	X	X	X	T+T
Mezra	Kayaluca		X	0	0	T
Karye	Kırlar	Kırlar ky./Zile	0	X	X	T
Karye	Kızılca (2'de Kızılca Köy)	Zile	X	X	X	T
Karye	Kireçli	Kireçli ky. /Zile	X	X	X	T
Karye	Korucuk	Korucuk ky. /Zile	X	X	X	T
Mezra	Koşaatlu		X	X	0	T+T
Karye	Kurşunlu	Kurşunlu ky. /Zile	X	X	X	T
Mezra	Kurtamaz		X	0	0	T
Karye	Kurupınar	Kurupınar köy./Zile	0	X	X	T+T
Mezra	Mergub		0	X	X	A
Mezra	Minahoş		X	X	X	F
Karye	Ohtamara		X	X	X	Diğer
Karye	Osman Obası (2'de mezra)		X	X	X	A+T
Karye	Öyük	Üyük köyü/Zile	0	0	X	T
Karye	Palani	Palanlı köyü/Zile	X	X	0	F
Mezra	Payami		0	X	0	T
Mezra	Sacayak		0	X	0	T+T
Karye	Savcı (2'de Savcı Köyü Mezrası)	Savcı köyü /Zile	X	X	X	T
Mezra	Senir Pınar		0	X	0	T+T
Karye	Saraç-ı Etrakiye (2'de sadece serraç)	Saraç köyü. /Zile	X	X	X	A+A
Karye	Yaba (2'de mezra)		X	0	X	T
Karye	Yahşi-i Etrakiye (2'de sadece Yahşi)		X	X	0	T+A
Karye	Yalnız Ağaç	Yalnızköy	X	X	X	T
Karye	Yenice		X	X	X	T
Karye	Yünlü	Yünlü köyü/Zile	X	X	0	T

Turkish Studies

(3)Acacı ve Özi Kavağı Nahiyesi Köy ve Mezraları

Acacı ve Özi Kavağı Nahiyesi Yer Adları						
İdari-Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Dil
Karye	Acı Pınar	Acıpınar köyü/Zile. Bir de Acısu köyü var.	X	0	0	T+T
Karye	Acı Pınar		X	X	X	T+T
Karye	Alan	Çekerek batısında Alan dağı var.	X	X	X	T
Karye	Ali Hoca	Ali Hoca köyü /Zile	X	X	X	A+F
Karye	Arablar	Alayurt köyü /Zile	X	X	X	T
Mezra	Başkurd ve Harami Deresi (nam-ı diğer Harami Kışlağı)	Haramikişla köyü /Zile	0	X	0	A+T
Karye	Bay Diğın	Baydiğın köyü/Aydıncık	0	0	X	T+T
Mezra	Baydar, Salma ve Yaraş (2'de sadece Salma)	Yaraş köyü/Zile	X	X	X	T
Mezra	Bayındır	Bayındır höyük beldesi /Çekerek (Acacı)	X	0	0	T
Mezra	Çiflik		0	X	X	T
Mezra	Demürcü Alanı ve Olucak Kiri	Demircialan köyü/Çekerek	0	X	0	T+T
Mezra	Güllük			X	0	T
Karye	Hacı (2'de Hacı Köy)	Çekerek ilçe merkezi	X	X	X	A
Karye	Hamza Köy-i Köhne (2'de Hamza Köy)	Hamzalı köyü/ Çekerek	X	X	X	A+T+F
Karye	Hıçıp	Taşkıran köyü/Zile	X	X	X	T
Karye	Hisar Özü		X	X	X	A+T
Mezra	İkü Köy		X	0	0	T+F
Mezra	İlyas Oğlanı		X	0	0	İ+T
Mezra	Ağrik		0	X	0	T
Mezra	İnkaya		X	X	0	T+T
Karye	Kadı Şehri (2'de Kadı Şehir)	Kadışehri ilçe merkezi	X	X	X	A+F
Karye	Karaca Viran	Karacaören ky. /Zile	X	X	X	T+F
Karye	Karı Kışla		X	X	X	T+T
Karye	Kayalar	Kayalar köyü/Çekerek	X	X	X	T
Karye	Kayalar		X	X	X	T
Mezra	Keşlik ve Dumi	Büyük-Küçük Keşlik köyleri/ Alaca	0	X	0	T
Karye	Kilise (2'de Kilise Köy)		0	X	X	R
Karye	Kilise		X	X	X	R
Mezra	Kilise Alanı		X	X	X	R+T
Mezra	Kurd Başı		0	0	X	T+T
Karye	Kuru Çay	Kuruçay köyü/Çekerek	X	X	0	T+T
Mezra	Mesud İğlal		X	X	X	A+T
Mezra	Mesud Oğlanı		0	0	X	A+T
Karye	Muğriler/Mukriler?		X	X	X	B.siz
Mezra	Musa		X	0	0	A
Karye	Oltan		0	X	X	T
Mezra	Oltan Köy		0	X	0	T+T
Karye	Öyük		X	X	X	T
Nefs	Özi Kavağı (2'de Karye)	Özüakavak Beldesi/Çekerek	X	X	X	T+T
Karye	Selamet ky.	Selamet köyü/Zile	X	X	X	A
Mezra	Senir Kaya		0	0	X	T+T
Mezra	Senir Pınar		0	0	X	T+T
Mezra	Sovuk Alan ve Azad Kul	nam-ı diğer Alan-ı İğdir	0	X	0	T+T
Karye	Şeyh (2'de Şeyh Köy)	Şeyh köyü/Zile	X	X	X	A
Mezra	Şeyh Köy		0	0	X	A+F
Mezra	Taş Ağıl		0	X	0	T+T
Mezra	Tersenk?/Tersenek		X	0	0	B.siz
Karye	Ulu Köy		X	X	X	T+T
Mezra	Uzun Viran	Kadışehri Elmalı köyünde Uzunören mevki	0	X	0	T+F
Mezra	Yeniceköy (2'de köy)	Yenice köyü/Aydıncık	X	X	0	T+T
Mezra	Yunus		0	X	X	A

Turkish Studies

(4)Halka-i Hass Nahiyesi Köy ve Mezraları

Halka-i Hass Nahiyesi Yer Adları						
İdari-Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Köken
Kala	Ağca Kala (79'da Akça yazıyor.)	Akça Kale köyü/Kadışehri	0	X	X	T+A
Mezra	Ahur Viran		0	X	0	T+F
Karye	Ahucuk		X	0	0	T
Karye	Alayundlu		X	0	0	T+T
Mezra	Barkar		X	X	X	T
Karye	Petek		X	0	0	T
Karye	Bey Dili (2'de mezra)		X	X	X	T+T
Karye	Böğürenler		X	0	0	T
Mezra	Burnuköy		X	0	0	T+T
Karye	Çiflik	Elmalçıftlığı ky. /Kadışehri?	X	X	X	T
Karye	Dabana	Çamsaray köyü/Kadışehri	X	X	X	T
Karye	Dikme Söğüt	Dikme Söğüt köyü/Kadışehri	X	X	X	T+T
Mezra	Dilküler		X	0	0	T
Mezra	Elmalu	Elmalı köyü/Kadışehri	X	X	X	T
Karye	Eytân		X	0	X	B.siz
Karye	Halil		X	X	X	A
Mezra	İli/İli?		0	X	X	T
Karye	İlyas Oğlanı		0	0	X	İ+T
Karye	İman		X	X	X	A
Karye	Firuzlar		X	0	0	T
Mezra	Kızıl Öz	Aşağı ve Yukarı Kızılöz/köyleri/ Kadışehri	0	X	0	T+T
Mezra	Kızuk/Kınuk?	Arazisi Kadışehri ile Yoncalık arasında paylaşılmış ve ortadan kalkmış.	X			T
Mezra	Kösebelik/Köse Melik de olabilir?	Köserelik köyü/Aydıncık	X	X	X	F
Mezra	Kuru Bey		X	X	X	T+T
Karye	Kürtler		0	X	x	T
Karye	Ladıcık	Gümüşsu (Ladık)//Kadışehri	X	X	X	Diğer
Mezra	Ovacık	Ovacık/Kadışehri	X	X	X	T
Mezra	Sal Viran			X		T+F
Mezra	Salur (12'de karye Saluri olarak geçiyor.)	Salur köyü/Sorgun-Yozgat? Zile Reşadiye ile maşat arasında	X	X	X	T
Mezra	Sülüklü		X	0	0	T
Mezra	Tonus		0	X	0	T
Mezra	Tutuş		X	0	0	T
Karye	Üç Ağaç	Üç ağaç köyü/Kadışehri	0	x	X	T+T
Mezra	Veyis Viran		0	X	0	A+F
Karye	Yavi Hasan	Yavi Hasan köyü/Kadışehri	X	X	X	T+A
Karye	Yeltan (Bugün Yelten-Kadışehri)	Yelten köyü/Kadışehri	0	X	0	T
Karye	Yoncalık	Yoncalık köyü/Kadışehri	X	X	X	T

Turkish Studies

(5)Hüseyinabad Nahiyesi Köy ve Mezraları

<i>Hüseyinabad Nahiyesi Yer Adları</i>						
İdari	İdari Br.. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td	Td	Td	Köken
Mezra	Aba Gol ve Kara Diğın ve Karataş ve Kara Pınar ve Sokucak ve Saru İsa Öyük ve Hasan (12'de yalnız Aba-Kaya Golu)		0	X	X	A+T
Mezra	Ağca Ağıl		0	0	X	T+T
Mezra	Ağca Kışla-Yellü Dere (79'da sadece Ağca Kışlak olarak geçiyor...) (12'de		0	X	X	T+T
Kışlak	Ağca Soku		0	X	0	T+T
Karve	Ağca Viran	Akören kövü/Alaca	0	X	X	T+F
Karye	Ak Pınar	Akpınar kövü/Alaca	X	X	X	T+T
Mezra	Akasi?	nam-ı diğer Mehaşa	0	0	X	B.siz
Karve	Ala Kilise		0	0	X	T+R
Karye	Alacalar	Alacahöyük kövü/Alaca?	0	X	X	T
Mezra	Alaeddin Hacı		0	0	X	A+A
Karye	Ali Fakih-i Etrakiye (79'da Etrakiye-i Ali Fakih)		0	X	X	A+A+T
Mezra	Ayrı kam	Ayrıdam kövü/Sorgun	0	0	X	T+T
Mezra	Avvançık		0	0	X	T
Mezra	Aziz		0	0	X	A
Mezra	Balçak		0	X	0	T
Karve	Balcık Hisar (2'de Balcık Hisarı)	Balcıkhisar kövü/Alaca	0	X	0	T+A
Mezra	Yellü Dere	nam-ı diğer Ağca Kışla ve Karnı Kara (Ağca Kışla ile aynı olmalı)	0	X	0	T+T
Mezra	Battal	Battal kövü/Osmanpaşa-Yozgat	X	0	0	A
Karve	Bavadcık		0	X	X	T
Mezra	Bekir Abdal		0	0	X	A+A
Kışlak	Bev Obası		0	X	0	T+T
Mezra	Bev Yurdu		0	0	X	T+T
Mezra	Bezir Hane		0	X	X	A+F
Mezra	Billi /Mevilli Dere		X	0	0	T+T
Mezra	Boduç		0	0	X	T
Karve	Boladcık	Boladcık kövü/Alaca	X	X	X	T
Mezra	Bovnu Yoğun		0	0	X	T+T
Mezra	Bozburun Viranı	Burunören Kövü/Sorgun?	0	0	X	T+T+F
Mezra	Büyük Pınar		0	X	0	T+T
Mezra	Cafer Oğlu		0	0	X	A+T
Mezra	Cemaat-i Döğer Obası	nam-ı diğer Gök Zemin Mezrası	0	0	X	A+T+T
Mezra	Cemaat-i Halil Fakih Obası	Halilfakılı kövü/Sorgun	0	0	X	A+A+T
Mezra	Cemaat-i Çerçi Ali		0	0	X	A+T+A
Mezra	Cemaat-i Emir Umurlu/Uğurlu?		0	0	X	A+A+T
Mezra	Cemaat-i Erkek Oğlu Kışlası	Erkekli kövü/Sorgun?	0	0	X	A+T+TT+
Mezra	Cemaat-i İsmail Arslan Fakılı		0	0	X	A+T+T+A
Mezra	Cemaat-i Söğüdlü Gedük		0	0	X	A+T+T
Mezra	Cemaat-i Toramanlı	nam-ı diğer Mustafa Kışlası	0	0	X	A+T
Mezra	Cemaat-i Zevneddin		0	0	X	A+A
Mezra	Çadır Övüğü		0	0	X	F+T
Mezra	Çakırlı		0	0	X	T
Mezra	Çalatlı		0	0	X	T
Mezra	Çalman tabi Daru Boğazı		0	X	0	T
Karye	Çatak Pınar (2'de Çatak Pınarı)	Çatak kövü/Alaca	X	X	X	T+T
Mezra	Celebi Bağı	Celebibağı kövü/Alaca	0	X	0	A+F
Kışlak	Çelebi Bev	nam-ı diğer Hüseyin	0	X	0	A+T
Kışlak	Çelebiler	nam-ı diğer Hüseyin	0	X	0	A
Mezra	Daşlık	nam-ı diğer Özlü Viran	0	0	X	T
Mezra	Delübaş	nam-ı diğer Ali Bev Cemaati Kışlak	0	0	X	T+T
Mezra	Depesi Delüğü İmalu		0	0	X	T+T+T
Mezra	Derkis Kaya		0	0	X	B.siz+T
Karve	Domalan		0	X	X	T
Mezra	Duma		0	X	0	T
Mezra	Elmalu ve Taban-ı Yavaş ve Kiraslu		0	X	0	T
Mezra	Emir Hacılu	Emirler kövü/Sorgun?	0	0	X	A+A
Mezra	Eski Kışla		0	0	X	T+T
Karve	Eski Pınar		X	0	0	T+T
Karye	Eski Yapar	Eski Yapar kövü/Alaca	0	X	X	T+T
Karye	Etrakiye-i Murad Sufi		0	X	X	A+A+A
Mezra	Evücek ve İn Yalluğu ve Göllücek		0	X	0	T

Turkish Studies

Karve	Fakihler	Fakılar köyü/Alaca	X	X	0	A
Mezra	Farah		0	0	X	A
Nefs	Mazi Pınarı	Sultan Mehmed demekle maruf	0	0	X	F+T
Karve	Geçüd-i Etrakiyye-i Uluyörük (2 ve 79'da		X	X	X	T+A+T
Karve	Gerdek Kaya	Gerdekkaya köyü/Alaca	X	X	X	F+T
Kıslak	Gök		0	X	0	T
Mezra	Gök (Yer) Viranı		0	0	X	T+T+F
Mezra	Gök Öyük		0	0	X	T+T
Karve	Gök Viran	Gökören köyü/Alaca	X	X	X	T+F
Mezra	Gökçe Kışla	Gökçekışla köyü-Osmannasa-Yozgat	0	0	X	T+T
Mezra	Gökçe Minare		0	0	X	T+A
Mezra	Gökçelü		0	0	X	T
Mezra	Göl Yurdu ve Ballu Kaya	nam-ı diğer Balluca Kavası	0	X	0	T+T
Mezra	Göz Açan		0	X	0	T+T
Mezra	Gulamlar		0	0	X	T
Mezra	Güğüm		0	0	X	R
Mezra	Gül Öyük ve Divan Kavağı ve Gülözü ve	Sultan köy/Alaca?/Külhüyük köyü/Sorgun?	0	0	X	T+T
Mezra	Hacı Bev	nam-ı diğerSaru Kamısı	0	X	0	A+T
Karve	Hacı Hasan Kavağı		0	X	X	A+A+T
Mezra	Hacılar		0	X	X	T
Mezra	Halil		0	X	X	A
Karve	Halil Acalık		0	X	0	A+T
Mezra	Hallaç Oğlu Viranı		0	0	X	A+T+F
Karve	Hırka-i Büzürg ve Mezra-i Söğüd Özü	Büyük Hırka köyü/Alaca	0	X	X	A+F
Karve	Hırka-i Küçük ve Mezra-i Söğüd Özü	Küçük Hırka köyü/Alaca	0	X	X	A+T
Mezra	İn Kışla		0	X	0	T+T
Mezra	İne Kulu ve Karadığın ve Kara Pınar ve	Soğucak köyü/Alaca	0	X	0	T+T
Karve	İsa Doğancı	İsahacı köyü/Alaca	0	0	X	İ+T
Mezra	İsa Fakılı	İsafakılı köyü/Sorgun	0	0	X	İ+A
Mezra	Kabak /KavakKavsuvan?		0	0	X	T+T
Mezra	Kalacık Kaya ve Kuruca Emlak	Kalecikaya köyü/Alaca?	0	0	X	A+T
Mezra	Kalın Köyü	Kalınkaya köyü/Alaca	0	0	X	T+T
Mezra	Kamışcik		0	X	0	T
Karve	Kapaklı/Kabaklı?	Kapaklı köyü/Alaca	X	0	X	T
Mezra	Kara ... Taş (Kalun Taş/Zeytun Taş)		0	0	X	T+T
Mezra	Kara Diğın		0	X	0	T+T
Mezra	Kara Donlu		0	0	X	T+T
Mezra	Kara Gevenlik	Geven köyü/Alaca	0	0	X	T+T
Mezra	Kara Kınık		0	0	X	T+T
Karve	Kara Pınar		0	X	X	T+T
Mezra	Karaca Kaya	Asağı Karakaya köyü/Sorgun	0	0	X	T+T
Mezra	Karacalu		0	0	X	T
Mezra	Karakız Kavağı	Karakız köyü/Sorgun	0	0	X	T+T+T
Mezra	Karı Basan ve Kuruca Kışla	nam-ı diğer Edik Öyük	0	X	X	T+T
Mezra	Karnı Kara (nam-ı diğer Sağır Piri Kışlası)	Karnıkara köyü/Alaca	0	X	0	T+T
Mezra	Kavak Ağacı		0	X	X	T+T
Mezra	Kavak Özü		0	X	X	T+T
Mezra	Kavurgalu		0	0	X	T
Mezra	Kavurga-oğlu		0	0	X	T+T
Mezra	Kayacık Önü		0	0	X	T+T
Mezra	Kavacık Pınarı		0	X	0	T+T
Mezra	Kavalu Taş		0	0	X	T+T
Karve	Kerbansarav		X	X	X	F
Mezra	Kevkavus		0	0	X	F
Mezra	Gilman		0	0	X	A
Mezra	Kıranlu		0	0	X	T
Mezra	Kırım		0	0	X	T
Mezra	Kırık		0	X	X	T
Mezra	Kışlacık Kaya		0	0	X	T
Mezra	Kışlak-ı Hacı Ali		0	X	X	T+A+A
Mezra	Kışlak-ı Ümmet Kethüda		0	0	X	T+A+F
Karve	Kız Karacalu	Kızkaraca köyü/Alaca	0	X	X	T+T
Mezra	Kızılca Kışla		0	0	X	T+T
Karve	Kızıllar	âKızıllı köyü-Kızılyar köyü/Alaca	X	X	X	T
Mezra	Kilise Kaya		0	0	X	R+T
Karve	Koc Hisar (2'de mezra)	Kochisar köyü/Alaca	X	X	X	T+A
Mezra	Kol Viran		0	0	X	T+F
Mezra	Koyunlu Yusuf Özü ve Güdül ve Akça Köy ve Tusi ve Cengiz Han ve Şeyh ve Halil ve Avansaray ve Dutlu Bağ	Dutluca köyü /Alaca-Koyunoğlu köyü/Alaca?	0	X	X	T+İ+T
Mezra	Kozca		0	0	X	F

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

Kıslak	Kozluca	Kuzkışla köyü/Alaca? ZİLE	0	X	0	F
Karve	Köşker-i Cemaat-i Kara Köselü		0	X	0	A+T+F
Karve	Kulağuz (2'de Kılağuzlu)	Kılavuz köyü/Alaca	X	X	X	T
Mezra	Kuşak		0	0	X	T
Mezra	Küçük Viran		0	X	0	T+F
Mezra	Mahuna		0	0	X	T
Kıslak	Makiler?		0	X	0	B.siz
Karve	Manşar	Akçaköy/Alaca	X	X	X	B.siz
Mezra	Manşar	nam-ı diğer Kava Dibi	0	0	X	B.siz
Mezra	Merkendlü?el-meshûr		X	0	0	B.siz
Mezra	Mezid Alanı		0	0	X	A+T
Mezra	Mezidlü	nam-ı diğer Aykud Fakih Viranı ma'a Toklu	0	X	0	A
Mezra	Mirağü		0	X	0	B.siz
Mezra	Murad Sufî		X	0	0	A+A
Karve	Koylan		0	0	X	T
Mezra	Mühimmat İni		0	0	X	A+T
Mezra	Müminler-i Büzürk		0	0	X	A+F?
Mezra	Müminler-i Küçük		0	0	X	A+T
Mezra	Müslim Öyük		0	0	X	A+T
Mezra	Odonluk?		0	0	X	T
Mezra	Okar		0	0	X	T
Mezra	Orta Öyük		0	0	X	T+T
Mezra	Paşalu		0	0	X	T
Karve	Perçem	Perçem köyü/Alaca	0	X	X	F
Mezra	Pervazlık		0	0	X	T
Mezra	Pir Akbaş	nam-ı diğer Viran	0	X	0	F+T+T
Karve	Pir Bütet		X	0	0	F+T
Mezra	Receb Oğlu		0	0	X	A+T
Mezra	Sakalar		0	0	X	A
Karve	Sapmaz (2 ve 79'da mezra)		X	X	X	T
Mezra	Sarav Pınar		0	0	X	F+T
Mezra	Sarav Pınarı		0	0	X	F+T
Mezra	Sarım Bevlü		0	0	X	T+T
Mezra	Saru Alan (79'da Saru Alanı)		0	X	X	T+T
Mezra	Saru Fakih Oluğu		0	X	0	T+A+T
Mezra	Saru Hacı	Sarıhacılı köyü/Sorgun	0	X	0	T+A
Mezra	Saru Kalaycı?		0	0	X	T+T
Karve	Sergis (nam-ı diğer Killik)	Killik köyü/Alaca	X	X	X	Diğer
Mezra	Sidrelü		0	0	X	A
Karve	Sincan	Sincan köyü/Alaca	X	X	X	T
Mezra	Söğüd Özü		0	X	0	T+T
Mezra	Söğüd Özü		0	X	0	T+T
Karve	Söğüd Özü	Büyük-Küçük Söğütözü köyleri/Alaca	0	0	X	T+T
Karve	Sultan Eymirce (nam-ı diğer Osmanpaşa)	Osmanpaşa Beldesi/Yozgat	0	X	X	A+T
Mezra	Sülünlüce ve Ballu Kava		0	0	X	T
Mezra	Taht-ı Melik	nam-ı diğer Bertü Çayır	0	0	X	F+A
Mezra	Tamu Bağı		0	0	X	T+T
Karve	Tas Böğet (2'de mezra)	Kavaböğet köyü/Alaca	X	X	X	T+T
Mezra	Temür Han		0	X	0	T+T
Mezra	Tuğrul (nam-ı diğer Gedük Hasan)	Gedikhasanlı köyü/Sorgun	0	0	X	T
Mezra	Ulamad(Melemed) ve İsa Dağılmış		0	X	0	T
Mezra	Uzun Melik/Mülk?		0	0	X	T+A
Mezra	Varazlı		0	0	X	B.siz
Mezra	Veledik Köy	Velet köyü/Alaca	0	0	X	B.siz
Mezra	Yabracık		X	0	0	T
Karve	Yağlı		X	X	X	T
Mezra	Yağlı Pınar		0	0	X	T+T
Mezra	Yalıncağ		0	0	X	T
Nefs	Yapa-i Cedîd	Alaca ilçe merkezi?	X	0	0	T
Mezra	Yararlık-ı Büzürg ve Yararlık-ı Küçük	Yavralık köyü/Sorgun?	0	X	0	T+F
Karve	Yatan Kavağı	Yatankavak köyü/Alaca	0	X	X	T+T
Karve	Yatan-ı Etrakive (79'da Yatan)		0	X	X	T+A
Mezra	Yazı Kışla (nam-ı diğer Yazılı Tas)	Yazılıtas köyü-Sorgun	0	0	X	T+T
Mezra	Yeni Deresi		0	X	0	T+T
Karve	Yeni Yapar	Yeni Yapa ky./Alaca	0	X	X	T+T
Karve	Yenice	Yenice köyü/Alaca	0	X	X	T
Karve	Yortan (nam-ı diğer Köhne Baba tb.	Küçük Köhne köyü/Sorgun	0	0	X	T
Mezra	Yumrucaktas		0	0	X	T+T

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

(6) Karahisar-ı Behramşah Nahiyesi Köy ve Mezraları

Karahisar-ı Behramşah Nahiyesi Yer Adları						
İdari Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Köken
Mezra	Ağca Asma		0	0	X	T+T
Mezra	Ağca Şehr		X	0	0	T+F
Mezra	Ak Pınar ve Davulbazlı	Davulbaz ky. /Akdağmadeni	0	X	0	T+T
Mezra	Koyluk (Td 2'de yalnız Akbaş)	Akbaş köyü/Akdağmadeni	X	0	X	T+T
Mezra	Alaca Kilise		0	0	X	T+R
Mezra	Asar-ı Bubak?/Asariyan-ı Bubak		0	0	X	T+B.siz
Mezra	Ay veledi		X	0	0	T+A
Mezra	Bahçacuk	Bahçecik köyü/Akdağmadeni	0	0	X	T
Mezra	Bahçe		0	0	X	F
Mezra	Baraklar ve Pir Köprü		X	0	0	T
Mezra	Baş Köy		0	0	X	T+T
Karye	Bazarcık (79'da mezra)	Pazarcık köyü/Akdağmadeni	0	X	X	T
Mezra	Borulu		0	0	X	T
Mezra	Boyalık	Boyalık köyü/Akdağmadeni	0	0	X	T
Mezari	Bubak nam-ı diğer Çatak	Başçatak köyü/Akdağmadeni	0	0	X	B.siz
Mezra	Büyük Pınar		0	X	0	T+T
Mezra	Çavul Çirmiş		0	0	X	T+T
Mezra	Çekli-i Muhtesib		X	0	0	B.siz+A
Karye	Çiflik nam-ı diğer Kara Piri	Karapir köyü/Akdağmadeni	0	X	0	T
Kışlak	der nahiye-i Karahisar-ı Behramşah		0	0	X	T+A+F+F
Mezra	Diğer Üç Kara Ağaç		0	X	0	T+T+T
Mezra	Dikmen ma'a Hamrik	Karadikmen köyü/Akdağmadeni	0	X	0	T
Mezra	Dilmek		0	0	X	T
Mezra	Düşük Kavak	Uzakçay Ky. mevki adı/A.dağmadeni	0	X	0	T+T
Mezra	Emir Sarac/Emir Saray		0	0	X	A+A
Mezra	Göynük	nam-ı diğer Çamluca	0	X	0	T
Mezra	Göynül Viranı		0	0	X	T+F
Karye	Güllük	Güllük köyü/Akdağmadeni	0	X	X	T
Mezra	Güni tabi Tabak Daş		0	X	0	T
Mezra	Hacılar		0	0	X	A
Mezra	Hacizâde		X	0	0	A+F
Mezra	Hangah Öyüğü	nam-ı diğer Kuşaklı Öyük	0	0	X	F+T
Mezra	Harab ve Baş		X	0	0	A
Mezra	Hass		X	0	0	A
Mezra	İli Su Yazır		0	0	X	T+T+T
Mezra	İki Yüzlü		0	0	X	T+T
Karye	İmerek (79'da Emirak gibi yazılmış)		0	X	X	T
Mezra	İncü Alan		0	X	0	T+T
Mezra	İncüger		0	0	X	F
Mezra	Kabluyün		X	0	0	T+T
Mezra	Kalın Çirmiş		0	0	X	T+T
Mezra	Kara Ağaç nam-ı diğer Üçkaraağaç (12'de)	Üçkaraağaç köyü/Akdağmadeni	0	X	X	T+T
Mezra	Kara Hisar		0	0	X	T+A
Mezra	Kara Mağan/Kara Mağara?	Saraykent ilçe merkezi/Yozgat	0	0	X	T+T
Mezra	Kara Pınar		0	0	X	T+T
Karye	Kara Soku		X	X	X	T+T
Mezra	Kara Viran		0	0	X	T+F
Mezra	Kara Viran		0	0	X	T+F
Mezra	Kara Viran		0	0	X	T+F
Mezra	Kara Viran	nam-ı diğer Yunak Deresi	0	0	X	T+F
Karye	Karaca (Kıraç) Öz		0	X	X	T+T
Nefs	Karahisar-ı Behramşah	Muşali kalesi (Çalışkan köyü)/Akdağmadeni	X	X	X	T+A+F+F
Mezra	Karamuk	nam-ı diğer Karaca Öyük	0	0	X	T
Mezra	Karşı Menekşeli		0	0	X	T+T
Mezra	Karu Köy		0	0	X	T+T

Turkish Studies

Karye	Kavak		X	X	X	T
Mezra	Keseri		0	X	X	T
Karye	Kesri Hisarı		X	X	X	T+A
Mezra	Kınık ve Ak Viran	Karacaören ky. mevkii/Akdağmadeni	0	0	X	T
Mezra	Kıraçöz		X	0	0	T+T
Mezra	Kışlak nefsi- Bubak	nam-ı diğer Yatmış Öyüğü	0	0	X	B.siz
Mezra	Kışlak Nefs-i Pınar Yazarak?		0	0	X	T+T
Mezra	Kışlak-ı Tahin Atan		0	0	X	T+T
Mezra	Kışla-yı Sütüs?		X	0	0	B.siz
Mezra	Kızılca Köy ve Çeğelli	Çağallı mevkii/Abdurrahmanlı ky./A.da.	0	X	X	T+T
Mezra	Kilise Köy		X	0	0	R+T
Mezra	Koz Virân		X	0	0	F+F
Mezra	Kozcuğaz		0	0	X	T
Mezra	Kubat		0	X	0	T
Mezra	Kuldan		0	0	X	T
Mezra	Kürdük Dibi	Körük köyü /Akdağmadeni?	0	0	X	T+T
Mezra	Matura Bey		0	0	X	B.siz+T
Mezra	Menar		0	0	X	T
Mezra	Meşhed	Maşat/Zile	0	X	0	A
Karye	Muhtesib		X	X	X	A
Mezra	Mulan		0	0	X	B.siz
Mezra	Mulan/Bulad		0	0	X	F
Mezra	Mumu		0	0	X	T
Mezra	Musacık-ı Köklü Yol Başı ve Sofular Viranı ve Dam Deresi ve Aşur Kışlası		0	X	0	A+T
Karye	Oluğu Uzun		X	X	X	T+T
Karye	Öketce nam-ı diğer Alicüklü	Alicik köyü/Akdağmadeni	0	X	0	T
Mezra	Salur	Zile	0	0	X	T
Mezra	Saraycık	nam-ı diğer Üç Kaba Ağaç	0	0	X	T
Mezra	Saru Hacı		0	0	X	T+A
Mezra	Savcı diğer	Zile	0	0	X	T
Mezra	Sazlı		X	0	0	T
Mezra	Sevgülü		0	0	X	T
Karye	Sincanlı		0	X	X	T
Mezra	Sökülü/Sıvalı	nam-ı diğer Dumanlı	0	0	X	T
Karye	Sultan Seküsü		0	X	x	A+T
Karye	Sultan Seküsü Ulya		0	X	0	A+T+A
Karye	Sülün		0	X	0	T
Mezra	Şolan (Şölen?) ve Evik	Kırlar ky. mevki adı/A.dağmadeni	X	0	0	B.siz
Mezra	Tahir Virânı		X	0	0	A+F
Mezra	Tatar		0	X	X	T
Mezra	Tekir Meşhedi	Yiğitmeşhedi mevkii/Alicik ky.	0	X	0	T+T
Karye	Tezekçi	Tezekçi mevkii/Sarıgüney ky./A.dağm.	X	X	X	T
Mezra	Üçler		0	X	0	T
Mezra	Yanköy		0	0	X	T+T
Mezra	Zevar		0	0	X	T

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/2, Winter 2013

(7) Kızılıkünbed Nahiyesi Köy ve Mezraları

Kızılıkünbed Nahiyesi Yer Adları					
İdari Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 12	Td 79	Köken
Mezra	Ağca Öz		X	X	T+T
Mezra	Akpınar ve Tatar Hacı		X	0	T+T
Karye	Alan	Alan dağları etekleri/Çekerek	X	X	T
Karye	Ayvalı	Ayvalı ky. /Zile	X	X	T
Mezra	Bazlambaç	Bazlambaç beldesi/Çekerek	X	0	T
Karye	Bekler Oğlanı		X	X	T+T
Mezra	Çorak	tb Kızılıkünbed Ma'a mezra-i Çakır	X	0	T
Mezra	Çörek		X	0	T
Karye	Çörtü		X	X	T
Karye	Deveci	Baştürk beldesi/Aydıncık	X	X	T
Mezra	Doğan Oğlanı	Doğanoğlu köyü/Çekerek	X	0	T+T
Karye	Dona	Büyük-Küçük Dona köyü/Alaca	X	X	T
Mezra	Doymuş		X	X	T
Karye	Eski Köy	Aydıncık ilçe merkezi	X	0	T+T
Karye	Eymür	Eymir Beldesi/Sorgun	X	X	T
Mezra	Gazi Köy ma'a Ermenid		X	X	A+T
Karye	İli Su		X	X	T+T
Mezra	İsa		X	0	İ
Mezra	İsa Özü		0	X	İ+T
Mezra	Karaca Ömer		X	0	T+A
Karye	Kaya Dibi	Kayadibi köyü/Yerköy	X	X	T+T
Mezra	Kayı		X	0	T
Yaylak	Kayırluca	der nezd-i Tankuş	X	0	T
Karye	Kazan Kaya	Kazankaya beldesi/Aydıncık	X	X	T+T
Mezra	Kuru Köy		X	X	T+T
Mezra	Kuyucak	Aşağıkuyucak/Aydıncık	X	X	T
Karye	Tankuş		X	X	T
Karye	Tatar		X	X	T

(8) Kuştaş (Üçtaş) Nahiyesi Köy ve Mezraları

Kuştaş (Üçtaş) Nahiyesi Yer Adları						
İdari Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Köken
Karye	Ağca/Akça Viran		X	X	X	T+F
Karye	Ahmed (2'de Ahmed Köy)		X	X	X	A
Mezra	Babalık/Yabalık/Yapalak		0	0	X	T
Mezra	Baş Köy		0	X	X	T+T
Mezra	Bayad (2'de Bayat)		X	0	X	T
Mezra	Bayad Alanı		0	X	X	T+T
Karye	Derbend	Türk Derbenti daha sonra Eski Derbent Köyü	X	X	X	F
Mezra	Dumi (2'de Tusi gibi de okunuyor..)		X	X		T
Karye	İğdir	İğdir ky. /Zile	X	X	X	T
Karye	İsa Köy	İsa-i Sagir ve Kebir-i Kağızman Köyleri (28) Büyük İsa daha sonra Büyük Özlüve Küçük İsa Yeni Müslüman Bucağında	X	X	X	İ
Karye	Koçak (79'da Kopaç da okunuyor.)	Koçak ky. /Zile	X	X	X	T
Karye	Mahmud (2'de Mahmud Köy)		X	X	X	A
Mezra	Musa	Artova	0	X	X	A
Mezra	Oyum Erik		0	X	0	T+T
Mezra	Saru Musa		X	X	X	T+A
Mezra	Tomara		0	0	X	T
Mezra	Yaba		0	X	0	T
Mezra	Yapalak		0	X	0	T
Karye	Yapalak	Yapalak ky. /Zile	0	X	0	T
Mezra	Yaylak		0	0	X	T

Turkish Studies

(9)Meşhedabad Nahiyesi Köy ve Mezraları

Meşhedabad Nahiyesi Yer Adları						
İdari-Birim	İdari Brm. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	Td 2	Td 12	Td 79	Köken
Karye	Ali Arab	Karşiyaka köyü/Zile	X	x	x	A+A
Karye	Arslan Gazi		X	X	X	T+A
Mezra	Boldacı	Boldacı köyü/Zile	X	X	X	B.siz
Mezra	Çatak		X	X	X	T
Karye	Çiflik	Çiflik köyü /Zile	X	X	X	T
Mezra	Çiflik-i Küçük (12 ve 79'da Küçük Çiflik)		X	X	X	T+T
Karye	Çubuk		X	0	X	T
Karye	Davud (2'de Davud Köy)		X	X	X	İ
Karye	Dere Kınık		X	X	X	T+T
Karye	Emir Hacı		X	X	X	A+A
Mezra	Er Doğmuş		0	X	X	T+T
Mezra	Gökviran	Gökören Alaca	0	X	0	T+F
Mezra	Gölcük	Gölcük köyü /Zile	X	0	0	T
Mezra	Gözlü Kaya		X	0	0	T+T
Karye	Hisarcık		X	X	X	A
Karye	İsa (2'de İsa Köy)	Küçük İsa-Küçük Özlü köyü Büyük İsa-Büyük Özlü köyü/Zile	X	X	X	İ
Mezra	Karı ve Doru Alanı		0	X	0	T+T+T
Karye	Kasin	Alıçözü/ köyü/Zile	X	X	X	B.siz
Mezra	Kavacık (79'da karye)	(Şeyhülük köyü) Yeşilce köyü/Zile	X	X	X	T
Mezra	Kırlar	Zile Turhal yolu	0	X	X	T
Karye	Kızılca (2'de Kızılca Köy)	Kızılca köyü/Zile	X	X	X	T
Mezra	Kızılca Kınık		X	X	X	T+T
Mezra	Kızıl/Kızılı		X	0	0	T
Karye	Korkorus	Zile Çeltik köyünde Korkorus mevkisi var.	X	X	X	B.siz
Mezra	Kozlar		0	0	X	F
Karye	Kozlu Dere	Kozdere köyü/Zile	X	X	X	F+T
Mezra	Kozlu Kaya		0	X	X	F+T
Karye	Kulacca		X	X	X	T
Mezra	Kuldan	Akkılıç köyü /Zile	0	X	0	T
Karye	Kuru Pınar	Zile	X	0	0	T+T
Mezra	Küplüce	Küplüce köyü/ Zile	X	X	X	T
Nefs	Meşhedabad	Yalmyazı Beldesi (Maşat)/Zile	X	X	X	A+F
Mezra	Okçu		X	X	X	T
Mezra	Özmüş		0	X	X	T
Karye	Salur	Salur köyü /Zile	X	X	X	T
Mezra	Ümmet		0	X	0	A
Mezra	Yapağı		X	X	X	T

Turkish Studies

(10)Yenimüslüman Nahiyesi Köy ve Mezraları

<i>Yenimüslüman Nahiyesi Yer Adları</i>						
İdari-Br.	İdari Br. Adı	Birimin yeri / Diğer adı	2	12	79	Dil
Mezra	Arslan-ı Danişmend		0	X	X	T+F
Karye	Belkayı	Belkaya köyü /Zile	X	X	X	T+T
Mezra	Çakır Çalı (2'de Çakırçal)	Çakırçalı köyü /Zile	X	X	X	T+T
Mezra	Çakır Köy		0	X	0	T+T
Karye	Çeltek	Çeltek köyü /Zile	X	0	X	T
Karye	Ernebâdi	Karakuzu köyü /Zile	X	X	X	Diğer
Karye	Halil		0	X	0	A
Karye	Hasan (2'de Hasan Köy)		X	X	X	A
Mezra	Hisarcık		X	X	X	T
Mezra	Kafir Köyü		0	0	X	A+T
Karye	Kızılcaın (2'de Kızılcaını)	Evrenköy Beldesi/Zile	X	X	X	T+T
Mezra	Kopaç		X	X	X	T
Karye	Öyük		X	X	X	T
Mezra	Salur	Salur köyü/Zile	X	0	0	T
Mezra	Söğüd Özü	Söğütözü köyü /Zile	0	X	0	T+T
Mezra	Taylu		X	0	0	T
Mezra	Vezi		X	X	X	T
Nefs	Yeni Müslüman	Yıldıztepe Beldesi/Zile	X	X	X	T+A

Turkish Studies